

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913.

Andra kammaren.

Nr 46.

Lördagen den 17 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna till en början av herr vice talmaunen.

§ 1.

Herr vice talmannen anmälde till fortsatt behandling bevillningsutskottets betänkande nr 45, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande tullsatsers å spannmål samt upphävande av tullarna å korn och smör; och lämnades därvid i fråga om *punkten 1*, angående ändring i gällande tullsatsers å spannmål, enligt förut skedd anteckning ordet till

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satsers å
spannmål.*

Herr Ekerot, som anförde: Herr talman! Det som egentligen har uppkallat mig, är några siffror, som den ärade reservanten har anfört i sin cirka femtio sidor långa reservation, ett gigantiskt siffermaterial, kan man säga, men det är bara en liten hake vid det, den nämligen, att jag för min del icke är i stånd att godkänna den slutledning, vartill reservanten kommit genom anförandet av sina siffror, då såvitt jag kan finna, siffermaterialet är alldeles felaktigt.

Herr Månsson har gått ut ifrån att försöka beräkna mjöltullsbördorna, såsom han säger i sin reservation. Det är mycket försiktigt att säga, att han försökt att beräkna dem. I sin inledning till dessa sifferuppgifter uttalar han emellertid en ganska skarp kritik av vår statistik; men icke desto mindre är en hel del av de siffror, som han anfört, direkta produkter av statistiken. Han utgår emellertid icke ifrån de primära siffrorna över spannmål och dylikt, som vi hava utgått ifrån inom vårt land, utan han föredrar att gå ut ifrån en del siffror, som blivit använda i Tyskland, och han går ut ifrån såsom sannolikt, att varje person inom vårt land årligen i medeltal förbrukar 260 kilogram brödsäd. Vidare går han ut ifrån att det användes 50 kilogram brödsäd till varje häst, 25 kilogram brödsäd till varje nötkreatur och 100 kilo-

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.*

(Forts.)

gram brödsäd till varje svinkreatur; detta naturligtvis beroende därpå, att han räknat kornet med såsom brödsäd. Han säger vidare, att han tagit dessa siffror i samråd med erfarna svenska jordbrukare.

Nu kan man fråga sig: hava vi icke i vårt land några siffror, som kunna vara av betydelse, eller som skulle kunna tjäna som utgångspunkt vid en beräkning som denna? Jag ber då att få hänvisa till vår jordbruksstatistik. Jag skall villigt medge, att denna jordbruksstatistik i viss mån kan sägas vara mindre tillförlitlig. Men det hindrar icke, att tillförlitligheten i detta fall kan anses vara så god som någon. I denna jordbruksstatistik återfinnes icke endast uppgift om vad vi skörde, utan där förefinnes även uppgift om vad vi importera; vad vi använda som utsäde; för brännvinsbränning och dylika ändamål. Gryn och mjöl m. m., som importeras, är beräknat som spannmål, det vill säga det som går bort vid malningen är tillagt. Där hava vi en utgångssiffra, som är ganska god och ganska tillförlitlig. Vidare anföras i denna statistik siffrorna icke blott för ett enda år, utan för en lång följd av år; och deras stabilitet är sådan, att jag anser, att man har all anledning att räkna med dem såsom ganska goda siffror i statistiskt hänseende.

Om vi nu se på dessa siffror och räkna med vete, råg och korn, så finna vi, att det fanns till förfogande inom landet:

år 1911—1912	215,2 kg. per person
» 1910—1911	227,7 » » »
» 1906—1911, sålunda en 5-årsperiod ...	229,6 » » »
» 1901—1906, » 5-årsperioden förut	230,0 » » »

och taga vi 30-årsperioden 1881—1911, så fanns i medeltal 227,7 kilogram per person och år.

Om man toge siffran för ett enda år, skulle man naturligtvis icke få fram någonting härav, ty man skulle då kunna säga, att det var så mycket importerat året förut, eller att det var så mycket importerat under det året. Men nu hava vi här medeltalssiffror för 30 år sammanförda; och i dessa siffror är, som sagt, importen medräknad jämte skörden, och då kommer man till denna siffra: 227,7 kilogram brödsäd per person om året. Väl att märka är också, att här ingenting är undantaget för kreaturen, utan, vad som är använt till kreaturen, det ligger i dessa siffror.

Räkna vi sedan endast med råg och vete såsom brödsäd, så hava vi:

år 1911—1912	170,0 kg. per person
» 1910—1911	180,0 » » »
» 1906—1911	180,8 » » »
» 1901—1906	182,6 » » »

och 1881—1911, det vill säga 30-årsperioden, hava vi i medeltal 168,9 kilogram per person och år.

Jag anser, att den siffran är vida säkrare, för att icke säga den enda säkra, som vi hava att räkna med under våra förhållanden. Den är framkommen inom vårt eget land, och jag antager, att herr Fabian Månsson är så pass inne i statistiska förhållanden, att han icke vill jäva den siffran, hilken jag antar har undgått honom, i annat fall skulle han väl hava använt den, eftersom den ligger närmast till hands. Om man nu säger — jag ser, att herr Fabian Månsson skakar på huvudet — att denna siffra är för låg, så svarar jag: vi hava väl i all rimlighets namn icke kunnat förbruka mera än vi hava haft inom landet! Den siffran kan alltså i det hänseendet anses vara nog så god.

Om man nu beräknar, hur stor spannmålskonsumtion vi komma till, om vi använda herr Månssons utgångspunkt och om vi använda den officiella statistikens siffror, så finna vi, om vi välja året 1906, det årtal som herr Fabian Månsson själf har ansett vara lämpligt, att konsumtionen av brödsäd inom landet skulle hava varit enligt herr Månsson 1,562,121,250 kilogram, under det att enligt statistiken — man använder då folkmängds-siffran samt den medeltals-siffra för brödsäden, som framkom för år 1906, nämligen 230 kilogram per år och person — konsumtionen skulle varit 1,227,522,650 kilogram. Subtrahera vi så den senare siffran från den förra siffran, så få vi en skillnad av 334,598,600 kilogram. Jämföra vi med denna statistik vad vår import var under importåret 1 oktober 1911—30 september 1912, så finna vi, att hela vår import av korn, vete och råg nämnda år var 193,567,606 kilogram, det vill säga, den når icke på långt när upp till den siffra, som herr Fabian Månsson kommit till, och som vi kunna anse som ett fel i hans beräkningar. Och om vi skulle beräkna, huru mycket, enligt ett pris av 15 kronor för deciton, den spannmål vore värd, som herr Fabian Månsson beräknat för högt, då går värdet till cirka 50 miljoner kronor. Det är sålunda en icke så liten siffra; och jag anför penningbeloppet endast för att åskådliggöra talens verkliga innebörd.

Då nu herr Fabian Månsson uppställer dessa siffror som något, som vi skola spegla oss i inom de olika valkretsarna, och då det är mycket antagligt att herr Fabian Månsson skall söka att med dessa siffror visa tullsystemets svaga sidor ute i bygderna, så ber jag honom i sanningens intresse att taga de siffror med, som jag nu anført. De komma att ställa hans siffror i en annan dager än den, vari de eljest stå.

Slutligen vill jag framhålla en annan sak. När herr Fabian Månsson beräknar priserna, som skulle visa vad de olika grupperna inom de olika valkretsarna hava förlorat, har han räknat med sådespriset, och så har han lagt till 6 kronor 50 öre per 100 kilo. Det är verkligen, kan man säga, att utnyttja mjöltullen till dess yttersta konsekvenser. Men han har gjort detta icke blott för sådana personer, som icke äro jordbrukare, utan även för jord-

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satsen å
spannmål.
(Forts.)

brukare, och då han samtidigt icke anfört — och det är alldeles obestrifft — att en del av spannmålen användes för utfodringsändamål, då kan man verkligen fråga, om herr Fabian Månsson tror, att det i verkligheten går till så, att jordbrukarna köpt malen säd och utfodrat sina hästar med mjöl, varpå de betalat en tull- eller prisförhöjning av kronor 6: 50 för 100 kilo. Det är väl mycket antagligare, att den som köpt brödsäd för att fodra med, köpt säden omalen och själv förmalt den, det vill med andra ord säga, att det är *fodersäd*, som man inköpt; och på sådan få vi icke tillägga den prisskillnaden, det blir helt enkelt en stor felaktighet.

Jag skall också be att få säga, att när det gäller dessa siffror, sedda endast från vanlig statistisk synpunkt, det är mycket svaga siffror, ja, jag skulle nästan vilja säga, att det är konstruerade siffror, som lagts på en felaktig grund. Herr Fabian Månsson har här velat bevisa för mycket och har faktiskt icke bevisat någonting alls med sina siffror. Ja, jag skulle vilja säga, att hela den stolta sifferbyggnaden är en ren bluff, och den förutsätter en mycket stor kritiklöshet hos dem, som skulle vilja använda sig av dessa siffror.

Detta var några få anmärkningar rörande de siffror, som här presterats i denna reservation, och som icke böra stå emotsagda och icke kunna göra det heller. De skulle ju kunna granskas även ur andra synpunkter, och det är möjligt, att någon annan kommer att upptaga dem från någon annan sida. Det har emellertid många gånger uttalats i denna kammare och under denna riksdag, att jordbruket icke har gått framåt på ett sådant sätt, som man hade kunnat förvänta under den tullskyddstid, som vi haft under de senaste 25 åren. Man talar om att spannmålsproduktionen har stått så gott som stilla, och att jordbruket i övrigt icke har utvecklats sig på ett sådant sätt, som man, som sagt, skulle förvänta. Om vi utgå ifrån statistikens siffror, vilka på grund av de medeltal, som de ju äro, måste vara åtminstone inom sig själva tämligen säkra — i varje fall icke för höga — så finna vi, om vi se på spannmålsproduktionen under åren 1870 och 1911 — jag läser upp dessa siffror därför, att jag vill ha in dem i protokollet — att densamma utgjort, i hektoliter räknat:

	1870	1911
vete	1,020,080	2,679,872
råg	6,600,398	8,090,280
vårvete.....	51,368	112,998
vårråg	60,163	145,123
korn.....	5,064,466	4,593,670

Produktionen av brödsäd har sålunda under denna period ökats från ..... 12,796,475 hl. till 15,621,943 hl., det vill säga med cirka 22 procent.

Om vi så se på den övriga säden, finna vi en mycket stark ökning för havre och blandsäd, nämligen:

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
sätser å
spannmål.
(Forts.)

	1870		1911
havre från	12,451,462 hl.	till	21,657,083 hl.
blandsäd »	1,639,064 »	»	5,170,801 »
ärter voro	598,269 »	resp.	420,923 »
bönor »	91,903 »	»	54,196 »

vi kunna sålunda säga, att för ärter och bönor är det en tillbakagång.

Vad vicker beträffar, var det..... 222,359 hl. resp. 232,376 hl., alltså en obetydlig ökning under sista året.

Hela sädesskörden har alltså

ökats från ..... 27,799,532 hl. till 43,157,322 hl.,

det vill med andra ord säga, att, sedd från *mängdsynpunkt*, har vår spannmålsskörd under dessa år ökats med c:a 55 procent.

Om vi vidare se på skördevärdet för 1911, finna vi, att hela skördevärdet är av statistiska centralbyran beräknadt till 867,4 miljoner kronor, under det att medelvärdet för perioden 1901—1905 var 639,2 miljoner kronor; det vill med andra ord säga en ökning av 228,2 miljoner kronor. Se vi enbart på spannmålsskörden, finna vi, att dess värde under samma tid ökats från 251,1 miljoner kronor till 321,1 miljoner kronor, det vill säga den har under dessa år ökats med 70 miljoner kronor i värde.

Nu har det sagts — jag ber om ursäkt, att jag tröttat med dessa siffror — att det svenska jordbruket gått tillbaka. Nej, jag säger däremot att detta är ingen tillbakagång; siffrorna bevisa ett mycket vackert framåtskridande, och jag är tämligen säker på, att vi skulle under ett frihandelssystem absolut icke hava nått denna utveckling, ty det är en sak, som vi ha att räkna med inom vårt långsträckta och under olika klimatiska förhållanden belägna land, att vi ej hava samma möjligheter beträffande spannmålsproduktionen, särskilt höstsädesproduktionen, som man har i de angränsande länderna, i synnerhet i de söder om oss belägna. I vårt land hava vi i Skåne och södra delarna av landet de gynnsammaste förhållandena. Dessa förhållanden avtaga i fråga om gynnsamhet norrut, och vi veta, att när vi komma upp till Norrland, vi icke där ha samma möjlighet att odla höstsäd som söderut. Det finnes en ekonomisk gräns, utöver vilken man har svårt att lyfta höstsäden, men denna gräns kommer ovillkorligen att flyttas längre och längre norrut, ty det är växtförädlarens uppgift att åstadkomma vinterhårdiga och mera tidigt mognande stammar, och detta kommer säkert att lyckas; vissa tecken tyda därpå. Man har redan gjort en ganska god början i den vägen, och följaktligen skulle under de tider, som följa, höstsädesodlingen komma att flyttas längre och längre norrut. Om vi se på jordbruket i

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.*
(Forts.)

södra delarna av landet, kunna vi säga, att det har utvecklats framför allt ifråga om rotfrukts- och foderodling. Tack vare de gynnsamma inflytelser, som denna odling har haft med sig, har sädesodlingen i allmänhet kunnat hållas uppe eller ökas, fastän, som sagt, den under alla förhållanden lider under ganska stor osäkerhet. En ogynnsam vinter, sådan som 1911—1912, kan åstadkomma stora och svåra skador på höstsädesfälten, som i stor utsträckning fick besås med vårsäd. Men icke skulle vi väl därför kasta hela vår höstsädesodling över bord, utan vi ha all anledning att inom våra egna landamären söka producera de spannmålsskördar, som vi behöva, även om icke Norrlands jordbrukare av klimatiska skäl kunna deltaga därvid nämnvärt.

Nu kan man fråga sig: är denna sädesodling enbart en storbrukets fråga, eller kommer icke även småbruket att kunna deltaga i densamma? Vi hava genomgått en viss utvecklingsperiod. Denna utvecklingsperiod har varit den, att man sagt: bort med sädesodlingen! Vi skola i stället söka att vinna de största möjliga inkomster genom att enbart lägga an på foderväxter och på husdjurskötsel! Man kan emellertid våga antyda att vi redan nått höjdpunkten i det hänseendet. Ty det har visat sig, att vi behöva tänka på att även odla höstsäd, och många av de småbrukare, som under gångna tider hava lagt mycken liten vikt vid höstsädesodlingen, börja åter införa den, och icke bara för sädens utan även för halmens skull, därför att de större rotfruktsmängder, de ha till förfogande, kräva ökad stråfodermängd, och höstsäden ger i den vägen mera än vårsäden. Vi kunna därför uttala att en ökad höstsädesodling eller brödsädesodling är en hela jordbrukets angelägenhet, och i samma mån som vi taga bort det skydd, vi hava gentemot bättre lottade grannar, i samma mån komma vi att se samma förhållande upprepa sig hos oss, som vi sett i Danmark, där i mycket stor utsträckning höstsädesodlingen anses vara föga räntabel och där säden användes för utfodringsändamål. I detta fall kan jag åberopa personlig erfarenhet.

Jag skall emellertid icke fortsätta mitt anförande längre, utan jag skall endast till slut be att få framhålla, att jordbrukets arbetare, landsbygdens arbetare, kunna vi säga, i mycket ringa mån beröras av denna fråga, därför att spannmålen ingår i deras avlöning.

Herr talman, jag ber med hänvisning till vad jag uttalat att få yrka bifall till utskottets förslag och avslag å motionen.

Vidare anförde:

Herr Larsson i Klagstorp: Herr talman, mina herrar! Herr Månsson har i sin reservation på ett synnerligen kraftigt sätt angripit bevillningsutskottet för dess behandling av tullfrågor och har karaktäriserat dess arbete sålunda: »när det gäller att sänka

en tull är man ej nöjd härmed, utan vill sänka alla, och när det gäller att sänka alla tullar, då vill man bara sänka en.»

Han har härmed tydligt velat säga, att utskottets arbete icke skulle vara sakligt utan endast ett försök att komma ifrån det-samma förelagda frågor. Jag ber att få säga, att jag för min del försökt att objektivt bedöma varje fråga för sig och därefter avge mitt votum. Jag har biträtt förslaget om sänkning av enskilda tullar, när jag varit övertygad om riktigheten av den föreslagna åtgärden. Jag har biträtt förslaget om undersökning av tullsystemets verkningar i dess helhet, därför att när denna undersökning skett, man skulle lättare kunna bedöma en del tullspörsmål, som man nu, då man icke riktigt känner till tullsystemets verkningar, har svårt att fatta bestämd position till. Att jag ej kunnat biträda herr Månssons föreliggande motion, har sin grund däri, att jag icke anser det vara rimligt, att man skall kunna ensidigt sänka eller taga bort spannmålstullarna.

Spannmålstullarna äro väl, kan man säga, de enda tullar, som den jordbrukande befolkningen har någon som helst nytta av. Industritullarna verka ju ovillkorligen tyngande på jordbruket, och det skulle förefalla mig högst märkvärdigt, om man skulle på detta ensidiga sätt sänka den enda tull, av vilken jordbrukaren till äventyrs kan ha någon nytta, men i stället behålla alla de tullar, som äro honom till nackdel. Skall man göra någon rubbning i tullsystemet, bör denna föregås av tämligen noggranna undersökningar, på det att vi må kunna vidtaga sänkning av alla tullar något så när i proportion till varandra. Om man enbart skulle sänka spannmålstullarna, skulle följderna däraf naturligtvis bli den, att jordbrukarna, som redan nu med sina små inkomster ha ganska svårt att avlöna sitt arbetsfolk, skola få ännu mindre inkomster, under det att industriidkarna få sitta i orubbat bo och fortfarande kunna betala höga arbetslöner till sitt folk. Då måste följderna bli den, att den lilla rest av jordbruksarbetare, vi ännu ha kvar och som vi lyckats behålla på vårt jordbruk, skulle vandra över till industrien, varefter lantbruket skulle vara förlorat, ty att driva lantbruk skulle då i längden icke löna sig. Man måste naturligtvis se till, att tullarna stå i rimligt förhållande till varandra. Jag för min del är ingen tullvän, men jag vill icke vara med om någon ensidighet på ett sådant område som detta. Jag har kunnat gå med på att borttaga eller sänka tullar där detta kunnat ske utan att något berättigat intresse skadats, men icke annars.

Då herr Månsson på förmiddagen hade ordet, illustrerade han sitt föredrag med att förevisa åtskilliga brödlimpor. Det kan ju vara ganska intressant att få åhöra hans föreläsningar, när han på sådant sätt illustrerar dem, men jag kan icke förstå annat, än att han genom detta illustrerande, och genom alla sina siffror fullkomligt motbevisat vad han velat ha fram, såsom då han visade upp den danska brödlimpan och beräknade dess pris till

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

15 öre per kilogram, under det att stockholmska limpan beräknades till 30 öre per kilogram. Skillnaden mellan det danska priset och Stockholmspriset blir ju då 15 öre, under det att mjöltullen är $6\frac{1}{2}$ öre. Nu är ju förhållandet det, att vilken bagare som helst med största nöje byter ut ett kilogram mjöl mot ett kilogram bröd, och då skillnaden mellan Köpenhamns- och Stockholmspriserna är 15 öre och tullen är $6\frac{1}{2}$ öre, antar jag, att herr Månsson inser, att han därmed visat, att det icke är tullen enbart, som åstadkommer de höga priserna. Jag skulle kunna taga fram många siffror, som visa detta, men jag skall nöja mig med några från Skåne, från Kristianstad. Leverantörerna till länslasarettet därstädes hava åtagit sig årsleverans av sådant mjukt rågbröd, som herr Månsson visade, nämligen ankarstock. Priset härför är 16 öre per kilogram. När nu priset i Stockholm är 30 öre, och jag vet, att torgpriserna här ha gått upp ända till 43 öre, så vill jag fråga herr Månsson: Är det tullen, $6\frac{1}{2}$ öre, som kan åstadkomma den oerhörda prisskillnaden? Det är nog andra saker, som bidraga härtill, det är dessa mellanhänder, som taga en alldeles oskäligt stor vinst. Det är visserligen klart att tullarna göra sitt till, men icke är det endast de, som åstadkomma den oerhörda skillnaden i de priser, som råda i Kristianstad och Stockholm.

När jag såg herr Månssons reservation, blev jag i början litet förvånad över de väldiga siffror och de storartade beräkningar från de olika valkretsarna, som han framlagt till Riksdagens besinnande, och jag kunde icke underlåta att pröva, hur dessa siffror skulle hålla stånd inför verkligheten. Jag grundade min beräkning på herr Månssons egna siffror. Jag har gått tillväga sålunda att jag sammanlagt alla överskott och alla underskott, som han redovisat i de olika valkretsarna. Skillnaden mellan dessa över- och underskott visar, att nettobristen då skulle bli 292,105,470 kilogram. Herr Månsson har vidare uppgivit invånareantalet i Stockholm till 346,000 personer, men deras levnadsomkostnader ingå icke i denna brist, som jag förut fått fram genom att jämföra herr Månssons egna siffror. Jag har då tagit hans beräkningsgrund, 260 kilogram brödsäd per invånare, för dessa 346,000 personer och får då den nätta summan av 89,960,000 kilogram. Läger jag tillsammans det underskott jag förut hade med den sistnämnda siffran, så blir här ett sammanlagt underskott av 382,065,470 kilogram.

Går jag därefter till statistiken för 1907 — hans siffror röra 1906, men importstatistiken 1907 bör naturligtvis vara den, som man skall lägga till grund för en beräkning, när man går att undersöka herr Månssons siffror — så finner jag, att under 1907 importerades till Sverige av bröd och kex 210,782 kilogram, av vete, omalen, 153,955,671, av råg 39,597,424 kilogram, av korn 752,389 kilogram, av vetemjöl 11,150,442 kilogram och av rågmjöl 407,085 kilogram eller en sammanlagd import af 206,073,793 kilogram.

Om jag nu drager denna siffra från den brist jag hade förut, visar det sig, att herr Månsson gjort en felräkning på 175,991,677 kilogram, ty när icke denna åtgång är täckt genom import eller de siffror han själv framdragit beträffande årsskörden, så måste han genom någon märkvärdig trollerikonst hava åstadkommit dessa 175,991,677 kilogram. Om jag vidare ser till vad vi det året exporterade, så befinnes det vara: vete 87,745 kilogram, råg 83,558 kilogram, korn 208,650 kilogram, vetemjöl 34,281 kilogram, rågmjöl 4,744,911 kilogram och bröd alla slag 118,117 kilogram sammanlagt 5,277,262 kilogram.

Om jag till dessa förut omnämnda 175,991,677 lägger exporten, 5,277,262 kilogram, så visar det sig, att herr Månssons felräkning rör sig om 181,268,959 kilogram, och ändå har jag icke till denna siffra lagt den brödsäd, som användes i brännerier eller bryggerier, och som skulle göra, att hans felräkning komme att nå betydligt över 200 millioner kilogram.

Jag menar, att en sådan utredning knappast lär kunna kallas vare sig opartisk eller objektiv, och jag kan för min del icke vara med om att på en sådan utredning rösta för den tullnedsättning herr Månsson föreslagit. Jag tror, att om man skall börja ändra på tullarna, så bör man allt ha litet mera ordning och litet stabilare siffror såsom grundval för de beslut man går att fatta. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr vice talman, mina herrar! De föregående ärade talarna ha ju så uttryckligt bevisat, huru herr Månsson misstagit sig i sin reservation, att jag icke vidare behöver ingå på hans siffror och utredningar om huru mycket vi valkretsvis förlorat på spannmålstullarne.

Jag ber att få säga, att jag för min del, när jag läste reservationen, till en början trodde, att herr Månsson ville driva gyckel med oss i förlitande på att vi så här i riksdagens sista timme icke skulle läsa igenom en 50-sidig reservation, ty så orimliga fann jag dessa siffror.

Nu ha vi alla hört, att så icke varit fallet; av herr Månssons anförande här i dag hava vi funnit, att han menade fullaste allvar.

Då han nu särskilt riktade sitt angrepp emot den svenska kvarnindustrien, skall jag be att få bemöta honom på några punkter, för att visa kammaren, huru reservanten även på detta område totalt misstagit sig och lämnat uppgifter, som icke stämma med verkligheten. Jag skall be att därvid få samtidigt taga upp till bemötande reservationen och hans i dag gjorda uttalanden.

Han säger på sidan 5 i reservationen: »Våra nuvarande tullar å spannmål och mjöl tillhöra de högsta i världen.» Om vi så vända om bladet, skola vi finna, att han samtidigt redogör för tullarna i en del övriga länder, och granska vi denna hans redogö-

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.*
(Forts.)

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

relse finna vi, att vår vetetull kommer i sjunde rummet bland 19 uppräknade länder. Medräknar man Serbien och Förenta staterna, som hava endast 10 respektive 20 öre lägre tull än vi, och tager man vidare hänsyn, till huru väsentligt mycket högre tullen är i åtskilliga av de uppräknade länderna, kan man väl icke påstå, att vår vetetull tillhör de högsta spannmålstullarna i världen. Ändå mera orimligt blir det, då han säger, att detsamma gäller om mjöltullen.

Jag skulle gentemot herr Månsson vilja säga, att han skulle kommit sanningen närmare, om han sagt, att de svenska mjöltullarna tillhöra de *lägsta* i världen, och särskilt gäller detta tullen å rågsikt. Jag har icke kunnat finna något land med mindre tullskydd på rågsikt, än vi ha här i Sverige. Det låter ganska besynnerligt, men jag ber herrarna litet var att granska denna min uppgift, som således är rakt motsatt herr Månssons.

Vid beräkning av tullskydd å mjöl får man icke, såsom man ofta gör, när man icke känner till förhållandena, taga skillnaden mellan tullen å spannmål, 3 kronor 70 öre, och mjöltullen 6 kronor 50 öre, utan man måste taga i beräkning det utbyte i mjöl, som spannmålen lämna, ty endast detta utbyte är tullskyddat, vad därutöver är, är icke tullskyddat. När tullarna först infördes här i landet, voro fodervarorna, såsom kli, skyddade, men tullen härå har sedermera borttagits. Vi ha kommit i ett helt annat läge med avseende på tullskyddet, sedan mjöltullarna kommit till, och det även i annat avseende nämligen, att den svenska konsumtionen mer och mer övergått till att köpa det finsiktade mjölet, och just på de finsiktade varorna, jag nämner särskilt rågsikt, blir skyddet ringa därigenom att det utbyte, som säden lämna vid förmalning till finsikt, blir relativt litet. Däremot vill jag gärna medgiva, att tullskyddet på sammanmalet mjöl och grövre mjölsorter är väsentligt högre. Detta tullskydd kunna kvarnarna emellertid icke utnyttja, ty med de enklaste anordningar kan sådant mjöl förmalas, varför den inhemska konkurrensen är mycket stor. Jag skall sedermera, när vi komma till herr Månssons tullskyddsberäkningar, närmare påvisa detta genom jämförelser med Köpenhamnspriserna. Beräknar man sålunda, att vetet lämna 70 procent prima mjöl och rågen 60 procent, så betalar en kvarn vid import 3: 70 för 70 respektive 60 kilogram eller för vete kronor 5: 28 och för råg kronor 6: 16 per 100 kilogram uti tull. Drager jag dessa belopp från mjöltullen, kronor 6: 50, blir det verkliga tullskyddet för vetemjöl 1 krona 22 öre och för rågsikt 34 öre. Det är alltså, herr Månsson, det verkliga, effektiva tullskydd vi åtnjuta. Det är i procent uttryckt 5 procent på vetet och $1\frac{1}{2}$ procent på rågsikten. En nationalekonom hade räknat ut, såg jag i en tidning, när sockerfrågan behandlades, att genomsnittet av vårt svenska tullskydd var 10 procent, och då kan väl icke vare sig herr Månsson eller

någon annan påstå, att den svenska kvarnindustrien har högt tullskydd.

För att ytterligare styrka detta skall jag be att få göra en jämförelse med motsvarande siffror för andra länder. Sverige hade, jag upprepar det, ett skydd av 1 krona 22 öre på vetemjöl och 34 öre på rågsikt. Tyskland har 2 kronor 11 öre för vetemjöl och 1 krona 71 öre för rågsikt. Österrike har 4 kronor 53 öre för vetemjöl och 4 kronor 3 öre för rågsikt. Rumänien har 6 kronor 55 öre, Ryssland 5 kronor 60 öre och Norge, detta Norge, som herr Månsson särskilt framhöll, då han frågade, varför vi skulle ha högre skydd än Norge, har 50 öres skydd för rågsikt. Vore jag således kvarnägare i Norge, stöde jag mig bättre än här i Sverige, ty här ha vi blott 34 öre, och herr Månsson ser alltså, att det är icke allt guld som glimmar. Belgien har tullfri råvara, men 1 krona 43 öres tull på mjöl, och de belgiska kvarnarnas ställning är alltså förmånligare än de svenskas. Bästa beviset för att det icke är tomma ord jag här kommer med är den stora importen hit av tysk rågsikt. Varje norrlänning här i kammaren skall kunna intyga med mig, att det importeras enorma massor tysk rågsikt vissa år. Vi hade en ofantlig import 1910 och en liknande import ha vi även i år. Ja, till och med svenska kvarnar, och jag måste erkänna även min egen, ha föredragit att köpa tysk rågsikt framför att köpa tysk råg, enär det ställer sig förmånligare att importera tysk rågsikt än tysk råg och mala den här. Det är en stor förödmjukelse för en industri, som är tipp topp och står i full järnbredd med den tyska, att behöva köpa dess vara, men Tyskland, där man gynnar sin industri, Tyskland, herr Månsson, där man anser det vara en fördel för ett lands nationalekonomi och en fördel för dess inbyggare att stödja industrien, Tyskland resonerar som så: Vi skola gynna våra industrier och sätta dem i stånd att exportera den förädlade varan, det är bättre än att exportera råvaran. På dessa grunder har man i Tyskland, såsom också herr Månsson erkände, givit förmånligare exportpremier vid export av rågsikt än av råg. Vad jag nu anfört är väl det bästa beviset för riktigheten af mina påståenden om vår mjöltull.

Då herr Månsson här särskilt kraftigt angriper mjöltullarna och säger, att han icke vill åt ensamt spannmålstullen, utan ännu mer åt industritullen och att han har yrkat på en sänkning av spannmålstullarna från 3: 70 till 2 kronor, men på mjöltullen från 6: 50 till 3 kronor 50 öre, så vill han reducera skyddet på vetemjöl från 1 krona 22 öre till 65 öre och på rågsikten från 34 till endast 17 öre. Huru litet 17 öre är, framgår, då jag nämner, att ensamt på tomsäckarna ha vi att betala ett tullskydd av 6 till 7 öre, det vill säga närmare tredjedelen. Kvarnarnas förbrukningsartiklar förädras således till följd av det sammanhängande tullsystemet. Vidare vill jag erinra om, att alla våra svenska moderna kvarnar ha måst

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

betala tull för sina maskiner, emedan vi icke hava någon special-industri i Sverige för tillverkning av sådana maskiner.

Så komma vi till frågan om tullens verkningar. Herr Månsson talar om priserna i Danmark och jämför dem med våra och säger: hushållsvetemjöl säljes i Danmark till 19 kronor 75 öre; Göteborgs-noteringen är 26 kronor. Här begär emellertid herr Månsson ett misstag, icke avsiktligt, ty herr Månsson är en ärlig man, utan på grund av att han fått felaktiga uppgifter och icke är inne i branschen, så att han känner till kvaliteterna. Herr Månsson har tagit hushållsmjölet, genomsnittsmjölet, i Danmark, men jämfört detta med det så kallade kärnmjölet, den högsta kvaliteten i Sverige. Vårt kärnmjöl kostar 26 kronor, hushållsmjölet i Danmark 19 kronor 75 öre, det är riktigt, men jag skall be att få anföra en officiell siffra på vad vårt medelmjöl, vårt så kallade allmänna hushållsmjöl gäller. För någon tid sedan, noga räknat den 16 april, ingavs till Kronobageriet ett anbud på vetemjöl och rågmjöl. Det lägsta anbudet för vetemjöl var 21 kronor 90 öre och leveransen gick till den stockholmskvarn, som hade avgivit detta anbud. Jag frågar herr Månsson, om han tror, att Kronobageriet köper mjöl, som icke är fullgott. Nej, leverantören måste ju förpliktiga sig till att leverera fullgod vara och den underkastas ju också undersökning beträffande vattenhalten och annat dylikt. Det är skillnad mellan 21 kronor 90 öre och 26 kronor, som herr Månsson nämnde! Det är den lilla skillnaden av mer än vetetullen. Nu vill jag icke säga, att 21 kronor 90 öre är något normalt pris, ty 21 kronor 90 öre är ett ruinerande pris, ett pris, som visar att de svenska kvarnarna icke hålla sina priser uppe, utan sälja med förlust. Mitt eget anbud var långt högre och jag kunde icke gå ned så långt.

Vidare sade herr Månsson, att det danska rågmjölet har gällt 13 kronor 25 öre mot 18 kronor för det svenska. Han visar därmed att tullen utnyttjas mindre på rågmjöl, men skillnaden är dock 4 kronor 75 öre och det strider ju mot vad jag nyss nämnde, att vi icke skulle utnyttja tullen på rågmjöl. Det lämnades vid samma tillfälle ett anbud till Kronobageriet på rågmjöl och lägsta anbudsgivaren sålde sådant till 15 kronor 65 öre med fri säck. Detta pris står ju ganska nära detta pris 13 kronor 25 öre i Danmark. Och skillnaden blir ännu mindre om man tager hänsyn därtill, att mjöl, som skall användas vid leverans till kronan, måste vara fullgott och ha mycket låg vattenhalt. — Herr Månsson nämnde vidare, att kvarnarna utnyttjade icke blott tullskyddet, 6 kronor 50 öre, utan ända till 7 kronor 75 öre på vetemjöl. Hur tror herr Månsson att med nutida kommunikationer och lättheten att erhålla utländsk vara man skulle kunna uppnå 1 krona 25 öre över importvärdet plus tullen! Så högt uppskattar man tyvärr icke den svenska varan i vårt land, utan tvärtom betalar man den utländska högre.

Vidare nämnde herr Månsson, att till och med när det gäller importerad råg och vete verkade tullen mera än dess belopp, 3:70. Jag tror, att jag fattade honom rätt, då jag säger, att han nämnde siffran 18 öre. Här ser man, mina herrar, huru litet herr Månsson har satt sig in i denna sak. Jag får uppriktigt säga, att det samarbete, jag haft med honom i bevillningsutskottet, föranlett mig att tro, att han allvarligt strävat att sätta sig in i tullfrågorna, men när han kommer fram med sådana påståenden, som dem jag förut hemött, och särskilt nu detta sista, att tullen verkar över importvärdet för råvaran, så visar detta, att han icke alls lyckats sätta sig in i här berörda tullfrågor. Hur skall man kunna tänka sig att tullen skall kunna verka utöver importvärdet? Vem importerar rågen? Jo, det göra kvarnarna. Tror herr Månsson då, att, när tullen är 3 kronor 70 öre, kvarnarna betala 3 kronor 88 öre? Nej, herr Månsson, så frikostiga äro vi icke. Och vem skulle vi betala dessa 18 öre till? Tullen verkar högst med sitt belopp och därutöver kan den icke verka i första hand. Det vore en annan sak om kvarnarna i sin ordning skulle kunna sälja råvaran och då taga mera betalt för den och därigenom få upp värdet, men något sådant förekommer icke. Förbrukarna själva äro importörer, och därför kan icke tullen verka mera på priset än att det blir importvärdet plus tullen. Jag vill icke giva herr Månsson skulden till de misstag, han har begått. Han har haft dåliga källor. Han har sett noteringarna i de svenska tidningarna och jämfört dessa med de siffror han fått från Köpenhamn. Men dessa olika priser avse olika kvaliteter och därför har han kommit till så oriktiga slutsatser.

Vidare nämnde herr Månsson att det inländska spannmålspriset icke ökas med hela tullen. Nej, herr Månsson, i intet land på jorden, undantagandes Tyskland, verkar tullen fullt eller över det inhemska priset på spannmål eller överhuvud taget på en vara, som produceras i landet. Och varför? Jo, därför att den inländska varan konkurrerar med den utländska. På en sådan vara som exempelvis ris verkar tullen fullt, ty där finnes ingen inländsk konkurrens, men på en vara, varav finnes inländsk tillförsel, kan tullen icke verka fullt med mindre man har sådana anordningar, som tyskarnas restitutioner och exportpremier. Vidare måste man taga hänsyn till kvaliteten, när man beräknar dessa prisförhållanden. Jag kan tala om för herr Månsson att i frihandelslandet England, som herr Månsson ju särskilt intresserar sig för, var under sista veckan genomsnittspriset på inhemskt vete, 32 sh. 6 pence motsvarande 13 kronor 60 öre. Samtidigt betalades för flytande australiska laster 39 sh. eller 16 kronor 30 öre. Sålunda är det en prisskillnad mellan engelskt vete, som ungefär motsvarar vårt, och australiskt av ej mindre än 2:70 pr 100 kg. Det inländska vetet betalas icke med fulla importvärdet plus tullen, därför att det icke har samma värde, som vissa utländska

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

kvaliteter, vilka besitta en större torrhet och mera bakkraft och betalas högre. Tillgången på dessa varor, som kvarnindustrien behöver för att hålla höga mjölkvaliteter, är mindre, och därav följer, att prisen ställa sig höga.

Slutligen talade herr Månsson om grosshandlarnas förtjänst och nämnde, att denna kunde uppgå till 10 procent, och att detta skulle verka fördyrande, vore därför enligt hans mening uppenbart. Jag skall be herr Månsson att, när han kommer hem till Gävle, gå till vederbörande grosshandlare och fråga, huru mycket de förtjäna på en säck mjöl. För mig ha de uppgivit, att de endast förtjäna 1 procent, konkurrensen är så kolossal, att de ha blott 1 procents advance, och någon förtjänst på 2: 50 på en säck mjöl existerar icke.

Ja, så kom herr Månsson till sist fram med sitt tal om brödet och brödprisen och hade sina demonstrationer här för att belysa sina ord. Det hade helt naturligt en ganska kraftig verkan detta, att han höll i sin hand ett stort brödstycke från Danmark och ett litet sådant från Stockholm. Men, herr Månsson, så går det icke an att bedöma en sak som denna, ty man måste väl utgå ifrån att brödet är tillverkat på samma sätt och att köpmännen sålt det med samma förtjänst. Det är således otillförlitligt att säga, att man utan vidare kan jämföra denna lilla limpa, som kostar 25 öre, och denna stora, som kostar 60 öre. Så får man icke gå till väga med dylika beräkningar. Ty först och främst — var det samma sort? Den ena kakan — jag satt nu ganska långt borta och hade därför visserligen svårt att riktigt se det — föreföll mig att vara en sirapslimpa. Att den skulle ha legat i pomeransskalvatten, tror jag inte — det skulle nog bli en skral limpa, som behandlades så. Och vidare om jag såg rätt, så såg jag, att det danska brödet var uppblandat med sekunda vetemjöl, och vi veta, att detta har ett mindre värde än rågsikt. Jag vill därför be herr Månsson att skära brödet och undersöka det för att därigenom övertyga sig om, vilket bröd som är bäst. Vidare vill jag råda herr Månsson och var och en, som vill pröva, vilken inverkan tullen har på brödet, att köpa ett par kilogram mjöl i Danmark och ett par kilogram i Sverige och sedan baka bröd av bägge sorterna och se efter, hur det verkar, och göra detta i eget hushåll. Men icke är det lämpligt att först vända sig till en köpman i Köpenhamn, som kanske är förtrogen med ändamålet med brödinköpet, och jämföra hans bröd med bröd från en handlande i Stockholm, som icke vet, vad det är fråga om eller vad man vill ha brödet till. Den senare kanske bor på en förnäm gata och har en dyr hyra som skall läggas på brödpriset, och dessa bägge fall äro således alls icke jämförliga. Sälunda vill jag härmed ha sagt, att herr Månssons beräkningar icke kunna stämma. I varje fall kan icke brödet fördyras procentuellt mer än mjölet. Och jag vill säga herr Månsson det, att, om han passerar Kalmar och där köper en 25-öres limpa och sedan

tar en dylik limpa från Stockholm och jämför dessa två med varandra, så skall han finna, att den förra är två gånger så stor som Stockholmslimpan. Den där limpan, som herr Månsson visade, vet jag icke var han hittat, men jag kan endast säga, att den icke är att rätta sig efter.

Jag har härmed velat visa, att herr Månsson på alla punkter tagit fel. Jag skulle gärna ha velat giva honom rätt, om han haft rätt, men jag har icke funnit av vad han här anfört eller andragit i sin reservation, att han har något fog för sitt yrkande, och därför kan jag naturligtvis ej heller vara med på det.

Men, herr Månsson, innan jag slutar, skall jag be att få tillägga några ord till bemötande av vad herr Månsson nämnde angående fördyrandet, då han ville göra gällande, att tullen icke förorsakat högre priser på arbetskraften. Jag frågar då: har icke stegringen av arbetsavlöningen just börjat i och med införandet av tullarna i Sverige? Jag skall be att till bevis för att så varit fallet få anföra några siffror från en auktoritet här i landet, en av vänstern erkänd sådan, nämligen herr Flodström. Han anför i den statistik han uppgjort angående den svenska nationalförmögenheten, att arbetslönen stigit i fråga om mansdagsverken inom lantbruket från 1: 30 år 1886 till 2: 46 år 1910, och för grovarbetare har timpenningen stigit i Stockholm från 17 öre 1886 till 42 öre 1910. Sammanfalla sålunda icke dessa stegringar med det protektionistiska systemet i Sverige? Det är ju också alldeles naturligt, då genom tullarna — det medger ju också herr Månsson — en mängd industrier blivit satta i gång. Sysselsättning gavs en massa arbetare, som förut saknat sådan, det uppstod en konkurrens i fråga om arbetskraften, och tillgången på arbetskraft blev mindre än efterfrågan, och efter den regel, som gäller i detta fall, och som är en bland de få regler, som gälla utan undantag, stiger priset på arbetskraft i samma mån tillgången på arbetskraft blir mindre än efterfrågan. Detta är så alldeles naturligt, att det icke kan bortresoneras. Och jag undrar, om icke därest herr Månsson, som förklarar sig gärna vilja vara med om att taga bort alla tullar, spannmålstullar och industri-tullar, en gång lyckas i sina strävanden att få bort dessa tullar, jag undrar, säger jag, om icke arbetarna då skola komma att få inse, huru mycken nytta de haft av dessa industri- och spannmålstullar. Jag undrar, om arbetsavlöningen skulle sedermera komma att hålla sig på den nuvarande höjden, eller om den icke skulle visa sig komma att falla orimligt, när de sysslösa skarorna komme att tävla om att vinna arbetsanställning och bjuda under varandra, något som måste bli följde genom nedläggandet av svensk industri och delvis även nedläggande av jordbruket — ty ett dylikt nedläggande bleve en nödvändig konsekvens av tullarnas bortskaffande. Dessa arbetare skulle sålunda, säger jag, under sådana förhållanden bli nödsakade att underbjuda varandra, och priserna skulle absolut komma att betydligt gå ned. Jag undrar, om verk-

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

ligen någon kan tänka sig något annat, eller bestrida, att detta skulle bli fallet. Och *då*, herr Månsson, undrar jag, om dessa arbetare, som herr Månsson velat hjälpa — jag tvivlar visst icke på hans ärliga avsikter härvidlag — skulle bliva herr Månsson så tack-samma för att han förbilligat deras brödföda, *då* de icke mer ha något att köpa för, utan med sina nedsatta avlöningar måste gå tillbaka till förhållandena vid tiden före tullsystemets införande i Sverige. Jag undrar, mina herrar, om någon svensk arbetare skulle vilja gå tillbaka till denna tid.

Herr vice talman, på grund av vad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Då jag instämt med min medmotionär, herr Månsson, så har jag haft för avsikt att här icke vidare yttra mig. Men den förste talaren efter honom sade, att han och hans kamrater i bevillningsutskottet icke kunde vara med om herr Månssons reservation, därför att kammaren beslutat, att denna fråga skulle utredas, och han ansåg, att det icke vore något att göra åt spannmålstullarna, förrän man fått en allsidig utredning. Jag anser dock, att vad som yrkats i detta fall är endast en obetydlig sak, som jag tror bör ligga klar för var och en, som satt sig in i denna fråga, nämligen att man utan fara för efterräkningar i detta fall kan gå med på denna tullavskaffning. Jag vill erinra om, att då spannmålstullarna infördes, så rådde en allmän depression inom affärlivet här i landet, och denna var orsakad icke däraf, att det icke fanns tullar, utan den berodde på en tillfällig minskning av guldproduktionen. Det var denna minskning av guldproduktionen, som gjorde, att alla värden föllo, och det är klart, att under sådana tider måste de näringsidkare, som ha skulder och räntor att betala, komma i en svår belägenhet, och vad de producera, kan icke ha det värde, som motsvaras af dessa skulder och räntor, så att de kunna betala desamma med avkastningen från vad de producera. I en liknande belägenhet befunno sig även jordbrukarna. Här ville nu frihandlarna göra gällande, att tullarna icke kunde hjälpa jordbruket i allmänhet utan endast skulle bliva till fördel för de stora godsägarna. Ty de små jordbrukarna producera icke brödsäd, utan hålla sig endast till ladugårdsskötsel, produktion av kött och smör, och på dessa varor var ingen tull ifrågasatt, och även om så varit förhållandet, så skulle i alla fall värdet på dessa varor kommit att rätta sig efter prisen på världsmarknaden. Efteråt har det också visat sig, att tullarna icke varit till någon hjälp för småbrukarna. Min medmotionär, herr Månsson, har också visat, att våra småbrukare i både södra och mellersta delarna av landet till största delen endast odla spannmål till husbehov, och i en del av dessa landsändar och i hela Norrland räcker hela produktionen av brödsäd icke till det egna behovet. Sedan tullarna införts, har guldproduk-

tionen stigit, och på senare tiden stigit oerhört, så att alla varupris därigenom kommit att gå upp. Om det sålunda troddes, att skapandet av en tull skulle vara ett medel att få högre pris på brödsäd och spannmål, så utgör detta icke nu något skäl för att bibehålla tullarna, då varorna dem förutan stigit i höjden. De borde väl då avskaffas, kan det synas. Och så blygsamt, som vi lagt vårt yrkande i detta fallet, tror jag, att man utan någon skada kan bifalla det.

Jag sade förut, att de mindre jordbrukarna endast idka ladugårdsskötsel, men däremot icke så mycket odla spannmål och därför icke ha någon nytta av dessa tullar. Men jag fick i följande ett märkligt uttalande från Västmanland av två mycket framstående större godsägare därstädes, som med noggranna siffror från sin egen bokföring bevisade, att spannmålsodlingen lönade sig vida bättre än ladugårdsskötseln. De visade med denna sin bokföring, att de hade förtjänat 11 å 12 procent netto på sitt jordbruk, sedan de omlagt detta från att vara huvudsakligen ägnat åt mjölkproduktion till produktion av säd. Den ene godsägaren omtalade, att han sålde en del av sin kreatursbesättning, så att den sjönk från 200 till 70 djur, det vill säga med 130 stycken. Och sedan han i samband därmed ökat sin sädesproduktion, visade bokföringen att nettobehållningen blev dubbelt så stor som förut. Han klargjorde det också genom att påvisa, att jordens behandling kostade lika mycket, vare sig det gällde att producera spannmål eller foder. Sådden och skörden kostade också lika mycket, men sedan spannmålskörden var tröskad, så hade producenten endast att lyfta penningarna för den försålda skörden. Han kunde undvara en hel del arbetskraft, under det han, om han idkade ladugårdsskötsel, finge använda mera arbetskraft.

Dessa två godsägare framlade icke sina resultat för att visa behövligheten av tullens avskaffande, utan för att visa, att det större jordbruket bär sig bättre, därigenom att man omlägger det till sädesproduktion. De av mig åberopade godsägarna ville naturligen icke avskaffa ladugårdsskötseln helt och hållet. Det visas ju också därav, att den ene behöll 70 djur, men det är ju i alla fall en bra stor skillnad mellan att ha 200 kor och att endast ha 70.

Jag anser sålunda, att de här båda godsägarna äro ojäviga i detta fallet, då de bland kamraterna på ett lantbruksmöte ville visa, att det var ekonomiskt fördelaktigt för de större jordbrukarna att i stället för att som förut lägga huvudvikten på ladugårdsskötsel mera lägga an på spannmålsodlingen. Under sådana förhållanden ha vi fullkomligt rätt i vårt påstående, att tullarna skulle vara till gagn endast för ett fåtal större godsägare, som äro väl situerade förut. Och då, såsom de två av mig omnämnda godsägarna visade, spannmålsproduktion är en så god näring, att den

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satiser å
spannmål.
(Forts.)

ger 11 à 12 procent, behöver den icke tullskydd eller understöd från övriga medborgare.

Herr Larsson i Klagstorp framhöll, att de enda tullar, som jordbrukarna hade nytta av vore spannmålstullarna. Men kan man ha nytta av tull för en vara, som man alls icke producerar? Vad ha de mindre jordbrukarna för nytta av spannmålstullarna, då de, såsom herr Månsson visade, i hela vårt land huvudsakligen syssla med ladugårdsskötsel och endast för eget behov med sädesproduktion? Jag anser sålunda, att vi ha fog för vad vi yrkat i motionen, och jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till den av herr Månsson avgivna reservationen.

Herr Månsson: Om en av debattörerna här talar arabiska och en spanska eller om de tala svenska båda två, kan sannerligen komma på ett ut! Med den erfarenheten jag har från debatter, som jag fört med protektionister runt om i landet, kan jag säga, att det icke är lönt att gentemot dem komma med bevis eller skäl. De ta icke ringaste hänsyn till sådana. Och jag skulle heller icke i kväll besvara kammaren, om det icke vore därför att man visserligen på artigt sätt, för all del, men *ändå* velat bibringa kammaren och få in i protokollet den föreställningen, att jag icke skulle ha reda på vad jag skriver och säger. Man vill icke påstå, att jag far med medvetet oriktiga uppgifter, och det är klokt, att man icke gör det, men man vill säga, att jag är missledd, och det är den saken jag skulle vilja säga några ord om nu.

Herr Ekerots anförande gick ju ut på att visa, hur Sveriges jordbruk har gått framåt under den här tullperioden. Men om han beskyller mig för att ha kommit med missvisande siffror, ehuru han säger, att de icke äro medvetet oriktiga, får jag säga om herr Ekerots siffror, att de närma sig det tvetydigas gräns. När han skall visa, huru Sveriges jordbruk gått framåt under tullperioden, *utgår han ifrån år 1871*, om jag hörde rätt. Jag undrar, huru pass mycket Sveriges jordbruk *utvecklats under frihandelsperioden ifrån 1871 till 1888*. Det få vi dra ifrån först och icke lägga det på tullperioden. Här har jag ett utdrag ur statistiken — jag tycker, att det är tröttsamt och plågsamt att här behöva rabbla siffror, men det kan icke hjälpas. Jag visade härom dagen, att nyodlingarna förr i allmänhet utgjorde 13,000 hektar pr år. De sjönko, när tullarna kommo, ner till 9,000 eller däromkring. Man införde tull såväl på den spannmål, vilken skulle förbrukas i hemmet, som på majs och annat, som behöves för kreaturens utfodring. Efter tullarnas införande förändrades icke förhållandena till det bättre, utan missmodet i landet drev folket att emigrera till utlandet. Man hade lagt ett snöre om halsen på förädlingsdriften inom jordbruket, vilket därigenom var nära att kvävas, den kunde icke föra sitt fria liv. Då sade man, att det visserligen var sant, att nyodlingarnas areal sjunkit, och att det ju var ett elände — men

det var icke tullarnas skull, utan *det berodde på, att dessa voro för låga.*

Man hade, som sagt, infört tull på spannmål, mjöl och andra varor. Redan i början framträdde antydnda olägenheter av arrangementet. Man såg Danmark utan tullar växa fritt som förut, men *här skulle saken avhjälpas med att arrangementet förvärrades.* Låt oss ta en bild av hur man gick till väga: Du får tullvidskelpelsen i dig i morgon eller i kväll och virar ett snöre om halsen på dig, som man med majstullen virade ett om halsen på jordbruket. Du kan ej dra andan så bra som förut och det stör din trevnad och ditt arbete. Du mår illa. Du rådfrågar en protektionist och han säger: ja, det beror på att snöret ej är hårt nog åtdraget, ta en pinne och vänd om snöret med den ett slag, så blir det strax bättre. Så här. När man exempelvis införde tull på majs, som utgör ett billigt och närande foder för kreatur, lade man om snöret. Blev jordbruket bättre, piggare och kryare? Nej. Man rådfrågade tullvännerna, och deras råd var, att man skulle taga en sådan där pinne och vrida om ett slag till, så bleve det bättre. Så gjorde man, tullen höjdes 1895, och det blev därigenom rent omöjligt att få in majs: den lille jordbrukaren blev tvungen att antingen föda sina kreatur med det råmaterial, som gården gav, eller betala en extra skatt till godsägaren för att få vad han dessutom behövde.

Men det hjälpte icke, folket blev icke arbetsförare, nyodlingarna ha sjunkit till omkring 5,000 har pr år — ja, det kunde man begripit förut, då folket på många orter emigrerade till följd av tullen. När man ser på hur vårt jordbruk utvecklats, finner man, att systemet medfört en sänkning till hälften av antalet nyodlingar. Man kan icke säga, att vårt land saknar mark, tjänlig för nyodlingar, massor därav ligga oodlade, som kunde rätt billigt iordningsställas.

Studerar man utvecklingen av skörden, kommer man, relativt sett, till liknande resultat. Jag är emellertid icke beredd att nu framlägga bevis härför utan tar endast några exempel ur högen.

År 1871 utgjorde veteskörden 85,000 ton, den steg till 101,000 ton under frihandelsperioden och höll sig vid samma siffra även efter tullförhöjningen, men nådde år 1910 upp till det dubbla, vilket berodde framför allt därpå, att Skåne i hög grad övergått från råg till veteodling. Och detta är ett argument, som framföres i korridor, kaféer och Riksdagens kamrar av skåningarna, att de måste ha tullarna för att skydda sin nybörjade veteodling.

Se vi på rågskörden, finna vi, att den år 1871 utgjorde 482,000 ton, den steg till 508,000 ton intill dess tullarna kommo och var 525,000 ton det år tullen trädde i kraft. Alltså gick den framåt under denna förfärliga frihandelsperiod, som utmålats såsom ett sannskyldigt Gehenna, vilket man levde i, innan godsägarna fingo sitt extra tillskott genom tullarna. Skörden har nog gått framåt, men om man undersöker saken, skall man finna, att siffran halkat

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.*
(Forts.)

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

ned från 525,000 till 483,000 och 473,000 åren 1894 och 1895, och först sedermera har den kommit upp till 565,000 ton år 1910.

Vad vidare beträffar havreskörden, finner man, att under den eländesperiod, då våra förfäder, innan de hugnades med tullar, levde i sitt armod, skörden växte från 852,000 år 1871 till 1,036,000 ton år 1888. I det himmelrike, som kom, när tullarna genomvoterades, sjök havreskörden till och med. Siffran gick ned till 932,000 ton år 1893, men stod dock åter vid 1,049,000 ton två år senare. Sedermera har den gått upp till 1,203,000 ton år 1910, fast det är en frihandelsvara.

Om vi så se på kornskörden, skola vi finna, att den 1871 utgjorde 377,000 ton, och att den stod vid 303,000 ton, då vi fingo tullarna. Då de kommo för andra gången, stod den vid 309,000 ton och den uppgick 1910 till endast 297,000 ton. Den har alltså ytterligare halkat ner — icke en ton korn har frambragts mer genom de vidtagna tullåtgärderna, och det är givet, att det behövs annat än tullarnas hokus pokus för att frambringa korn.

Beträffande kreaturen, så finner jag, att korna ha ökats i antal, men jag hade rikt tillfälle förra onsdagen, om icke herrarne av högern äro alltför glömska av sig, minnas de det nog, att jämföra vår kostocks ökning under frihandelsperioden mot under tullperioden. Jag visade, att kostockens ökning under den förra perioden varit avsevärt större per år än den varit under den senare. Det kan man väl komma ihåg, ty det är bara en vecka sedan dess.

Herr Ekerot gick sedan löst på mina siffror och han ville där få fram — jag skall be herr Ekerot hjälpa mig att läsa korrektur på mitt anförande — att det icke till förfogande funnits mera än 229,6 kilogram brödsäd per person under perioden 1906—1911. Det var ju så? Det är icke någon föraktlig kvantitet. Man skall betänka, att sedermera stödes, reellt om ej formellt, mina beräkningar för vad som fattas i de 260 kilogrammen av allt, som går åt till risgryn eller rismjöl, och de havregryns- och havremjölsmassor, som förbrukas i hushållen i vårt land, draga ju samma tullsats, med undantag för den förändring beträffande havregrynen, som skedde i fjol, men *detta gäller år 1906*, så att det har icke något att göra med denna lilla tulländring.

Herr Ekerot gick vidare i sina anmärkningar och sade, att jag har medräknat tull även för det som felar för jordbrukaren och som han använder för sin ladugård. Jag har medräknat tull för det felande, vare sig han använder det till furagering eller till matlagning, när han dock köper det. Och det är väl dock i vanliga fall så, att när det över huvud taget felar något, köper man väl icke den förstklassiga varan till kreaturen och ger människorna det sämre, i detta fall småsäden, utan man malar väl småsäden eller gröper den och ger kreaturen den samt äter själv den förstklassiga

varan. Förhållandena torde icke vara upp- och nedvända i det fallet.

Jag har vidare sagt i min reservation i de punkter, vari jag reserverat mig mot mina egna beräkningar, att *jag betecknat dem såsom försök, när icke några andra siffror finnas*. Jag skall bli mycket förtjust nästa år, när herr Ekerot möter med en egen beräkning, det skall bli intressant att få se vad han kommit till. Om så var och en i sin stad ville göra en beräkning, kunde det bli en del hållpunkter, så att man kunde få fram vad som är mest riktigt. Jag har i min reservation *erinnrat om, att under hela denna tid har det varit tull på majs*, så att jag har ansett, att där finnes fullkomlig utfyllnad för vad jag lägger på jordbrukaren att köpa av brödsäd, och jag tror att alla äro ense om att det är riktigt.

Sedan herr Ekerot prisat lantbrukets utveckling och även *däri intagit frihandelsperiodens*, påpekade han, att vi icke ha samma höstsädsodlingsmöjligheter, som finnas i länder, söder om oss. Det är en gammal visa som sjungits redan för 25 år sedan, när tullarne infördes: vi med vår mulna himmel och vårt kalla klimat kunna icke konkurrera med söderns drivande jord och varma sol. Jag tror, att jag skall ha några siffror rörande den saken. Om herr Ekerot vill taga Statistisk tidskrift för 1902 och slå upp sid. 218, så finnes där en tabell av professor Sundbärg, där han visar *skörden per hektar årligen 1896—1900 i 100 kilogram*. Om jag ser på vete, finner jag att skörden uppgått till: för Sverige 16,08, Norge 18,80, Danmark 25,55, Finland 12,71, England 22,14, Holland 20,16, Belgien 20,43, Tyskland 17,67, Västra Österrike 11,84, Galizien-Bukovina 9,58, Ungern 11,27, Frankrike 13,03, Italien 7,67, Spanien 7,70, Ryssland 5,64, Rumänien 8,71 och Förenta staterna 8,90. Jag finner där, att beträffande vete stå Danmark, Holland och Belgien främst, men sedan tätt efter komma Norge och Sverige. Det vill säga Nordvästeuropas med vete besädda jord lämnar de bästa skördarne, och jag finner, att under det att vi äro så långt uppe som 16,08, kommer Ungern med sin varma sol och bördiga jord så långt ned som 11,27, och Italien förvänar mig med att stå så lågt som 7,67.

Om jag ser på rågskörden, finner jag, att den utgjort: för Sverige 14,93, Norge 17,10, Danmark 17,01, Finland 11,00, Holland 15,52, Belgien 18,83, Tyskland 14,41, västra Österrike 10,82, Galizien-Bukovina 8,23, Ungern 10,28, Frankrike 10,77, Italien 7,70, Spanien 7,00, Ryssland 7,09, Rumänien 8,61, och Förenta staterna 9,30. Jag behöver icke gå vidare. Det visar, att Belgien är i främsta rummet bland de rågproducerande länderna beträffande den skörd man erhåller per hektar av med råg besädd jord. Norge kommer i andra rummet och sedan Danmark, och sedan komma vi tätt efter. Även här är Nordvästeuropa bäst, medan Frankrike, Italien, Spanien, Ryssland, Rumänien och Nordamerikas Förenta stater äro betydligt sämre ställda och ramla

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

långt ned med 60 procent av det vi erhålla. Det argumentet är sålunda bra tunnt. Om någon skall tala om andras ovederhöftighet, icke skall det vara herr Ekerot, ehuru han nog är i god tro.

Nu frågade herr Ekerot vidare innan han slutade: skola vi kasta hela höstsädsodlingen över bord? Belgien, Holland, Danmark och Norge äro de frihandelsländer som stå bevisligen främst beträffande spannmålsodling på med vederbörande sädesslag besädd yta. Jag har redan förut haft tillfälle erinra om, att rågen och vetet ha icke den egenskapen, att de läsa i tulltaxan, om det är lönt att växa eller ej. De växa, om jorden är väl beredd, om klimatet är lämpligt och gödningen är god och så vidare. Hela detta tal, är bara att komma med undanflykter; det är att slå blå dunster i ögonen på enfaldiga människor, som ej äro i tillfälle att jämföra dem med verkligheten.

Så kommer jag vidare till min ärade vän från Klagstorp, som jag ofta tagit nappatag med. Han är så frihandelsvänlig, så det är en glädje åt det. Skada bara, att han icke vill vara med om att taga bort några tullar, om det icke är väl motiverat att taga bort dem, det vill säga att det är bevisat, att skåningarne icke förtjäna något på dem. Han har samma taktik som en annan ledamot av kammaren har i försvarsfrågan, vilket jag hade tillfälle erinra om en gång, då jag liknade honom vid den mannen, som var lite konstig och på alla frågor svarade: pansarbåtar. När jag talar med herr Larsson i Klagstorp eller när han talar om dessa tullar, säger han: Vi vilja icke vara med om en ensidig sänkning av spannmålstullarne, när icke industritullarne följa med. *Dock har jag i reservationen tydligt tryckt på, och detsamma har framhållits av herr Jeansson i Kalmar, att det här är fråga om att få vederbörande jordbrukstullar sänkta med 1 krona 70 öre per 100 kilo, men vederbörande industritullar med 3 kronor per 100 kilo. Jag går alltså avsevärt längre beträffande industritullarne än beträffande jordbrukstullarne.* Trots det kommer han och spelar, för att använda ett milt uttryck, oförstående — jag kunde även använda ett annat namn på det — och säger, att man kan icke vara med om att sänka bara jordbrukstullarne. Sedan kommer man och talar om ovederhöftighet, när man själv spelar enfaldig och blind!

Till pjäsen hörde vidare, att herr Larsson i Klagstorp sade, att jag med limporna motbevisat vad jag skulle bevisa. Det var kantänka den skånska limpan, som var den stora för 61 öre på 4 kilogram och den danska, som var den lilla på 2 kilogram 9 hekto för en krona. Det är arten av argument, som man använder i dessa saker, förstå ni. Man behöver icke spilla vidare krut på sådana resonemang.

Man skyller på att det skall vara så många mellanhänder, som åstadkomma ökningen. Vi leva i ett olyckligt land, som är bekajat med mellanhänder, och det har icke andra länder. I Danmark äro de såsom oskyldiga barn i det avseendet. Där fin-

nes kantänka icke några mellanhänder. Men var och en som varit i Danmark, vet, att tvärt om i Danmark mellanhänderna äro så talrika, att de åtminstone i Köpenhamn rent av dominera valmanskårerna vid de offentliga valen. Men trots att de äro så talrika, att det i varje gathörn och varje hus är fullt med mellanhänder i Köpenhamn och i andra städer i Danmark, trots det, säger jag, finna vi ett sådant förhållande mellan brödprisen här och där, som det jag påvisat. Nu skall jag rättvisligen erkänna, vad jag ofta sagt, att tullarne äro icke ensamma skulden till alltsammans. Det är jobbarne, som varit framme och lyftat i förskott stora förmögenheter, vältrat osynliga hypotek över de nu levandes huvuden, och de nu levande hyresgästerna i butiker och bostäder måste förränta dessa osynliga hypotek, och dessa räntor måste tagas ut av dem, som köpa varor i de butiker, som äro belastade med dessa osynliga hypotek.

Men även det torde protektionismen icke vara så oskyldig i. Den har icke precis gjort sig något samvete av, när det kom en man, som köpte en tomt eller ett hus för 10—15—20,000 kronor och sålde det för dubbla priset och smet med 15- eller 50- eller 100,000 kronor och endast vältrade över summan på kommande generationer. Precis lika sunt näringsliv om jag förlalskar en växel på någon av eder på 100,000 kronor, och ni får betala den. Det är endast den skillnaden, att när jag förfalskar växeln, då får jag straffarbete några år, men när jag förfalskar tomtens värde och ger mig iväg med de stora summorna, som framtidens män få betala och förränta, då får jag vasaorden, och det får jag, därför att jag tillhör »näringslivet», förstå ni.

Nu kommer jag till det, varför man gick mest lös på mig, nämligen mina siffror. Jag har gång efter annan betonat, att mina siffror äro inga av mig som verkliga avsedda siffror. *De äro experimentsiffror, och jag inbjuder vem som hållst att räkna om dem och göra sina kalkyler.* Hur för höga de än må vara, så äro de tills dato de enda, som finnas. Det kan jag fastslå. Nu gjorde sig herr Larsson i Klagstorp lustig över, att här fattas 181,000,000 kilogram brödsäd enligt mina siffror. Och han frågade sig, så lustigt, så lustigt: »Hur åstadkomma dessa 181,000,000 kilogram?» Vet icke herr Larsson i Klagstorp det? Jo, det svälta de fattiga för, eller, rättare sagt, de draga åt svältremmen, där de där 181,000,000 kilogram skulle ligga. 181,000,000 kilogram spannmål förefaller vara en svindlande summa, men efter 6,000,000 innevånare är det endast 30 kilogram per huvud. Och så förkräcgligt är icke detta. Det är endast 20 kilogram mjöl och gryn om året eller 55 gram om dagen. Är icke min felräkning gräsligare, tager jag den med lugn.

Herr Jeansson i Kalmar ville påvisa, att våra tullar icke äro de högsta. Nej, Gud hjälpe oss! Det finnes länder, där de äro värre. Det finnes länder, där det hopas väldiga förmögenheter

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

på några få händer, och där den otroligaste utarmning råder. Jag vill icke från denna talarstol nämna namnet, men jag skall erinra om en stad i Mellaneuropa, från vilken en stor del av Europas finanser dirigeras, sedan gissa nog herrarna, vad jag menar; i en av de tidningar, som utgivas i denna stad, läste jag en annons i höstas, däri man varnade överklassen, som läste detta spridda och bekanta världsblad (som vi även ha här i klubben), för att ha hundar lösa på gatorna, och varför? Jo, arbetarbarnen plögade locka hundarna med sockerbitar och godsaker och få in dem med halsen mellan dörren och dörrposten och så skära halsen av dem. Sedan buro de hem dem till modern. Och i annonsen tillägges, att icke ens dyrbara rashundar skonades. Även kattor kommo bort i stor skala. Man behöver icke förvåna sig över, att det finnes länder, som hava högre tullar än vi, när man hör, att ett land är så djupt nere i uthungring, att man icke kan se en katt eller hund, utan att med våld eller list söka få fatt i den och äta upp den.

Här har talats om trollkonster beträffande siffror, men roligare trollkonster, än herr Jeansson i Kalmar presterade, må jag säga, att jag icke sett på länge. Han ville bevisa, att tullskyddet på vetemjöl icke vore det, som vi i vår enfald tro, 6 kronor och 50 öre, utan mycket lägre, endast 1 krona 22 öre, och tullskyddet på rågmjöl skulle icke heller vara, som vi föreställa oss, 6 kronor och 50 öre. Det vore endast 34 öre. Men om det bara vore 34 öre, hur kan det då vara en sådan skillnad, som jag visade här i förmiddags — och dessa siffror äro icke bestridda eller motbevisade — mellan de danska priserna och de svenska på en säck mjöl? Nu kommer herr Jeansson och säger, att till kronobagerierna har levererats vetemjöl för det och rågmjöl för det priset. Ja, man talar ju ofta om dumpning, att dumpning förekommer mellan köpmän, som bo i skilda länder. Jag undrar, om icke det också förekommer mellan köpmän, som bo i samma land. Vi kunna vara övertygade därom. Jag har icke att göra med okontrollerade hemliga leveranser. Jag betvivlar icke ett ögonblick, att herr Jeansson är en gentleman, som i fråga om uppgifter icke vill bedraga kammaren. *Men hans beräkningar äro gjorda ur industridkaresynpunkt, och mina beräkningar äro gjorda efter tulltaxan.* Det är skillnaden. Resultatet blir i alla fall, att det är svårt att kontrollera tullens utnyttjande här i Sverige. Vi hava icke så noggranna samlingar av noteringar som andra länder. Men roligast blir det, när Tyskland med sin höga tull på vetemjöl icke enligt hr Jeanssons tullberäkningskonst har mer än kronor 2: 11 och på råg icke mer än 1: 71. Och ändå uppvisade jag i onsdags en del siffror, och jag nödgas ännu en gång draga fram några av dem. Om vi exempelvis taga Statistical abstracts siffror i England och Statistisches Handbuch für das Deutsche Reich, den handbok, som tyska regeringen ger ut, och jämföra siffrorna, så finna vi, att en säck vetemjöl år 1903 kostade i England, i genomsnitt på det årets noteringar, 18,88 i

tyskt mynt och i Tyskland 25,70 i tyskt mynt. Året efteråt 19,72 i England och 26,20 i Tyskland, året därefter 20,22 i England och i Tyskland 26,62. Det rör oss här icke, hur man kalkylerar och hur man beräknar, att man bara har så och så mycket tullskydd. *Vad vi böra taga hänsyn till är, att man bevisligen tar 4, 5, 6 eller 7 kronor, ja, till och med 7 kronor och 25 öre eller 7 kronor och 50 öre mera här för en säck mjöl än man tager på andra sidan gränsen.* Vad vi hava att göra med, är, att vi för det bröd, som vi skola äta här i Stockholm, få betala 34 öre per kilogram, när samma sorts bröd och till och med en bättre vara, mer välsmakande, ehuru måhända fortare torkande, säljes i Danmark för 15 $\frac{1}{2}$ öre per kilogram. Detta ha vi att göra med, och andra trollkonster — för att använda herr Jeanssons egna ord — hava vi icke att göra med.

Ett påstående från herr Jeansson föreföll mig ganska förvånansvärt, nämligen då han sade, att i intet land mer än Tyskland kunna priserna på spannmål bliva mer än tullens belopp och världsmarknadens pris. Och han tyckes vilja förneka, att man ens kan lägga på hela tullens belopp. Jag hade häromdagen en broschyr här om tullarna, *The burden of protection*, och ur den läste jag några siffror till protokollet, som herrarna nog minnas. Jag har här en liten broschyr, där det återgives några av dessa siffror, och jag skall endast erinra om, att skillnaden mellan vetepriserna på världsmarknaden och i Budapest var i alla fall den 16 januari 1911 3,58, den 14 april 6,84, den 19 maj 7,10, den 16 juni 8,34, den 18 augusti 5,25, den 15 september 5,95 och den 16 november 5,57, allt i ungerska kronor och heller, det vill säga efter ett värde på en ungersk krona av 87 svenska öre.

Jag har från en åhörare av debatten — för öfrigt en mycket känd person här i staden — fått ner ett visitkort, där det påpekas med avseende på mina siffror, att livsmedelskommittén, som har arbetat här i Stockholm, har med avseende på brödpriserna i Köpenhamn och Stockholm, ehuru dess undersökning varit mycket mera vidlyftig, kommit till precis samma resultat som jag.

Ja, de siffror, som i fråga om England anfördes av herr Jeansson i Kalmar, och som gällde noteringar på vete, kan jag icke tillmäta stor betydelse. Jag kan icke säga, om de ha något värde eller icke, därför att jag icke vet, vad herr Jeansson avsåg för mått. Det är ju så, att i England noteras vetet olika. Det noteras exempelvis i shillings och pence per quarter. Det finnes tre slags quarter, nämligen 480, 492, och 520 engelska pund. Sedan är det olika. I Liverpool ha de andra slags noteringar, och man kan icke avgöra, när man läser noteringarna, vilket pris det är förr än man känner till noteringssättet på vederbörande ort.

Ett missförstånd, som den siste ärade talaren gjorde sig skyldig till, var, att han hade den uppfattningen, att jag menade, att en grosshandlare i mjöl förtjänar 10 procent. När jag i dag talade om 10 procent, sade jag på följande sätt: »Om jag är handlare

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.*
(Forts.)

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

och handlar med vete, och den varan exempelvis kostar en krona per enhet, och jag beräknar 10 procents avance, så blir det på en krona 10 öre. Men om varan fördyras till 1: 50 per kilogram, så beräknar jag säkerligen fortfarande i allmänhet 10 procent på varan, och min avance blir 15 öre mot 10 öre förut.» Så sade jag och icke, att en grosshandlare förtjänar 10 procent eller 15 procent. Det vet jag icke. Jag tog det endast som exempel på, att vi få icke endast se på grosshandelspriserna, ty de äro ganska bedrägliga, då vi göra en jämförelse mellan frihandelsvänliga och protektionistiska länder. Vi måste fastmera se, vad varan kostar i ett frihandelsland i minuthandel och i ett protektionistland i minuthandel, ty först då verkar fullt den fördyring, som uppkommer, då varan gått igenom alla instanser och mellanhänder. Det var, vad jag ville ha fram.

Till sist den för hundrade gången och senast i förmiddags ihjälslagna osanningen, att arbetslönerna stiga genom tullarnas tillkomst! Var den har kommit fram, har den mötts av hundratal protester, och jag visade härom dagen i en broschyr »Die Lebenshaltung der arbeitenden Klassen», att just England hade den högsta avlöningen och minsta arbetsdagen. I Tyskland och Frankrike återigen var det en låg avlöning och lång arbetsdag. I Frankrike till och med, där man icke har någon fast organisation, som uppträder fast och målmedvetet som i Tyskland — utan där arbetarna äro jämförelsevis hjälplösa gentemot de organiserade arbetsgivarna — visar det sig, att om man jämför den lägre arbetstiden och den lägre arbetslönen den franska arbetaren i verkligheten icke erhöll mer än 60 francs, när den engelska erhöll 100.

På tal om alla de arbetare, som kunna bli utan arbete genom tullminskningen, så undrar jag, vad det är för arbetare, som i regel arbeta i tullindustrierna. Våra stora frihandelsindustrier, gruvor, järnverk, pappersmassfabriker, sågverk och de stora verkstäderna, som leverera till utlandet, ha bara obehag och kostnader av tullarna på oljor, maskiner och hjälpmedel av alla slag. I dessa stora bärande industrier finnas våra flesta, våra bäst avlönade och bäst behandlade arbetare. I tullindustrien, i textilindustrien exempelvis, och en del andra sådana kraftindustrier, är det mest flickor och tämligen unga personer, som slita med en lång arbetsdag och eländig avlöning. Jag var i Borås för några veckor sedan under påskferierna och talade då med en duglig, skötsam medelålders man, gift och med tre barn, som arbetade i den högt tullskyddade textilindustrien för den otroliga avlöningen av 14 kronor i veckan. Den, som föder hustru och tre barn på 14 kronor i veckan, ja, den mannen får icke vara alltför lätt på handen med slantarna. Detta förekommer just i den industri, som poekar mest och skriker värst: vi äro »näringslivet», och få vi icke behålla tullarna, så går hela landet under.

Jag hade nu egentligen tänkt att gå lös på herr Ekerot med en

jämförelse mellan Sveriges och Danmarks jordbruk, men jag har nu plågat kammaren så länge, att det kan vara nog.

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

Herr Indebetou: Herr talman, mina herrar! Det kan ju synas egendomligt, att jag tager till orda i denna fråga, men när jag såg bevillningsutskottets betänkande nr 45 samt läste herr Månssons reservation samt tittade på den gedigna utredningen av 44 sidor siffror, kunde jag icke underlåta att ingå i en närmare granskning av desamma.

Jag har då i likhet med två föregående talare här funnit, att han baserat sin så kallade utredning på felaktiga förutsättningar och gjort sig skyldig till det felet att låta beräkningen af alla dessa merutgifter för befolkningens brödsädesbehov baseras på mjöltullen till dess fulla belopp. Jag skall icke upptaga tiden att på något sätt ingå och bemöta något av detta, ty det har ju gjorts från både köpmanna- och lantbrukarehåll. När jag gick djupare in i den ifrågavarande utredningen, så fann jag dock, att för varje valkrets slutade reservanten sin framställning med ungefär följande: hur mycket förlorar valkretsens jordbrukare på spannmåls- och mjöltullen? Sedan var hans nästa utredning, att genom spannmåls- och mjöltullarna förlorade årligen den i valkretsen boende icke jordbrukande befolkningen, som köper mjöl, gryn och bröd, så och så mycket. Han har funnit dessa siffror genom att multiplicera kvantiteten af bristen på brödsäd i vissa valkretsar — dels för den jordbrukande och dels för den icke jordbrukande befolkningen — med mjöltullens belopp. Men om nu herr Månsson hade velat göra en riktigt rättvis utredning i denna sak, borde han även ha frågat sig själv: vad skulle valkretsens jordbrukare förlora, om spannmålstullarna icke funnes, eller toges bort? Men han har alls icke ansett nödvändigt att ställa denna fråga till sig själv, då detta ju icke vore lämpligt för hans motiv och ändamålet med hela denna hans broschyr, om jag så får kalla den. Han har visserligen här i dag reserverat sig för riktigheten av dessa siffror, och det har han gjort en fyra å fem gånger, i det han sagt, att det är bara experimentsiffror. Jag skall icke heller alls tillmäta dem någon betydelse och icke ingå på någon kritik av dem i och för sig, utan lita på herr Månsson så mycket, att jag godtager hans siffror och antager, att de äro riktiga, ehuru det nyss är bevisat, att de icke äro det. Nu säger herr Månsson, att av en befolkning, så och så stor inom respektive valkretsar, har han funnit, att en del av den har fördel av tullarna, en del icke. Men om man granskar och sammanställer detta litet noggrannare, finner man, att ungefär något över hälften av just dessa av honom uppräknade befolkningsgrupperna, skulle ha fördel av tullarna, och den andra hälften icke. Ser man då på, hur mycket överskott av spannmål, som den jordbrukande delen av befolkningen har i hela landet, och sammanräknar summan härav för alla valkretsar, så får

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satsen å
spannmål.
(Forts.)

man en summa av cirka 3,800,000 deciton, hvilken viktsenhet herr Månsson som bekant rör sig med, såsom ett uttryck för överskottet å spannmål inom hela landets jordbruk. Man finner vidare, att inom lika många valkretsar, har han funnit en brist för jordbruksbefolkningen på 825,000 deciton. Om man nu i likhet med herr Månsson anser, att varan, det vill säga i detta fall spannmålen, stiger i pris med hela tullens belopp, måste man naturligtvis i konsekvens härmed säga, att då man tager bort tullarna, måste varans pris falla med motsvarande belopp, ty annars är icke den satsen riktig. Jag skall dock utgå ifrån, att den satsen är riktig, eftersom jag icke vill ingå på några djupare beräkningar. Herr Jeansson i Kalmar påvisade oriktigheten i herr Månssons påståenden, men jag skall dock taga för gott, vad han har sagt även i denna del. Vad kommer man då till för resultat? Jo, man kommer till det resultatet, att Sveriges jordbrukande befolkning skulle förlora 12 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor på den säd, som produceras utöver det egna behovet för jordbrukarna. Denna förlust kommer naturligtvis endast å den delen av den jordbrukande befolkningen, som har överskott. Den andra delen av den jordbrukande befolkningen, som icke kan producera tillräckligt med spannmål för sitt eget behov, det vill säga den, som behöver ytterligare 825,000 deciton, skulle enligt herr Månssons beräkningar få betala med nuvarande tullsats 3,400,000 kronor för mycket. Om man nu drager ifrån denna så att säga förlust eller större utgift för de mindre jordbrukare, för vilka spannmål icke räcker till för eget behov, från överskottet, får man 9,100,000 kronor i direkt förlust för Sveriges jordbrukande befolkning såsom helhet betraktad. Då frågar jag: tror herr Månsson, att Sveriges jordbrukande befolkning kan undvara denna inkomst? Kan den bära denna förlust? Ja, är det så, att den kan bära denna förlust på över 9,000,000 kronor, då bära naturligtvis tullarna avskaffas, ty då ha de icke något berättigande efter herr Månssons sätt att se saken. Men ser man litet djupare in i denna fråga, beror möjligheten av tullarnes avskaffande även på andra omständigheter än bara en del jordbrukares förmåga att bära denna förlust. Djupare sett inverkar det på lantbruksbefolkningens köpkraft och beskattningsförmåga, det vill säga med andra ord, att statens inkomster skulle i väsentlig grad beröras av detta. Det är naturligtvis en synpunkt, som man får se på, och icke bara helt ensidigt i en sådan lång utredning räkna efter — för övrigt med felaktiga siffror — hur mycket de olika kategorierna medborgare i de olika valkretsarna få betala för mycket för sin säd. Vi måste som sagt även tänka på: kan den jordbrukande befolkningen bära denna nedsättning i årsinkomsten, då den ändå har samma årskostnader — det skola vi komma ihåg — för att producera spannmål eller kanske för större kostnader? Jag tror icke för min del, att den kan bära en så stor förlust som 9,000,000 kronor.

Jag kan för övrigt icke underlåta att fästa uppmärksamheten på en enda sak till i denna märkvärdiga kalkyl. Herr Månsson har utgått ifrån, att det behövdades 260 kilogram brödsäd för varje person till hans livsuppehälle, och denna siffra har ju för övrigt här bestritts. Om nu denna uppgift skulle vara felräknad på bara ett enda kilogram, så skulle det betyda circa 87,000 kronors ökad förlust per år för Sveriges lantbrukande befolkning, och skulle herr Larssons i Klagstorp siffror vara riktiga, när han talade om 100 kilogram mindre, så skulle Sveriges jordbrukande befolkning genom tullarnes afskaffande med herr Månssons kalkyler förlora ytterligare cirka 8,800,000 kronor. Jag får verkligen säga, att när man granskar dessa siffror och först finner huru enligt reservantens egen beräkning tydligt påvisas tullarnes gagneliga inverkan på jordbruket och sedan finner, att det minsta man rör vid grundprinciperna för kalkyleringen genom att exempelvis uppskatta brödkonsumtionen bara ett eller tio kilo mer eller mindre per individ, så ändras slutresultatet med miljoner och gör därigenom hela resonemanget värdelöst, alldeles obeaktat, att det hela är ensidigt framställt.

Jag vill icke alls framställa något yrkande med avseende å denna sak, men jag vill till kammarens ledamöter rikta den frågan, om de tro, att Sveriges jordbrukare kunna utan olägenhet undvara 9,000,000 kronors årsinkomst. Är det så, är vägen klar. I annat fall anser jag, att man bör stå kvar på den ståndpunkt man nu står i fråga om tullarna.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få erinra kammaren därom, att denna fråga, som nu diskuteras, är en del av det spörsmål, som vi bruka kalla dyrtidsproblemet. Vidare skall jag be att få erinra därom, att denna fråga för närvarande ligger så, att, som vi veta, Kungl. Maj:ts regering nu har sin uppmärksamhet riktad på saken och redan har igångsatt utredningar i vissa hänseenden för att söka lösa detta problem. Vi veta också, att denna kammare nyligen med mycket stor majoritet har uttalat sig för, att man vid denna undersökning icke skall förbise, att det därvid är nödigt att göra en utredning även om den inverkan, som tullsystemet i hela dess vidd har på dyrtiden.

Jag frågar då, om det kan vara lämpligt under sådana förhållanden, att herrarne, både ifrån det parti, som står till höger om det, jag tillhör, och det, som står till vänster därom, här i kväll anstränga sig för att försöka lösa detta utredningsproblem. Herrarne veta likaväl som jag, att detta problem är ett bland de allra svåraste som finnes att utreda, och hur tro herrarne, att någondera av dessa parter, som här i kväll kämpat med siffror, skall kunna övertyga den ena eller andra? Det är ju uppenbart — det måste jag säga min vän herr Månsson — att det föreligger absoluta fel i hans bevisföring. Det kan mycket väl hända, att hans

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.*
(Forts.)

siffror äro riktiga, men säkert är att tankegången och bevisföringen i somliga fall äro oriktiga. Här stod han nyss och sade: vi ha icke med något annat att göra än med det förhållandet, att brödet i Köpenhamn kostar 15 öre per kilogram och här i vårt land 30 öre. Ja, men herr Månsson, kan detta bero uteslutande på tullen? Tullen på det mjöl, som går åt till att baka ett kilogram bröd, kan sägas i runt tal uppgå till 5 öre. Då borde detta bröd efter mitt sätt att räkna vara endast 5 öre dyrare här än i Danmark, det vill säga 15 plus 5 öre, eller tillsammans 20 öre, men nu kostar det faktiskt 30 öre. Vad visar detta? Jo det visar, att det icke är värt att påstå, att dyrtiden beror till huvudsaklig del på tullarne och det visar just, att den utredning om orsakerna till dyrtiden som nu är igångsatt, är synnerligen nödvändig, för att man skall kunna verkligen få veta, vad det är, tullar eller något annat, som förorsakar denna skillnad i pris på livs-förnödenheter t. ex. mellan Sverige och Danmark.

Jag vill emellertid även framhålla, att jag icke heller kan tillmäta de siffror, varmed herrarne från högerpartiet här försökt övertyga, något vitsord. Jag tror över huvud taget, då denna fråga är så svårlöst, att det icke tjänar någonting till, att här stå timme efter timme och rada upp siffror. Det enda vi få klart för oss härav är, att det verkligen finnes fullt fog för den utredning, som är av denna kammare föreslagen. Under sådana förhållanden skall jag för min del uttala den förhoppningen, att icke många timmar vidare måtte onyttigt användas på detta sätt, och ber för övrigt, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Här har man i kväll försökt från ultraprotektionistiskt håll att sjunga lovsånger över tullsystemet i allmänhet och särskilt över spannmåls-tullarna. Och man tycker sig nu ha funnit ett gynnsamt tillfälle därtill, därför att det visat sig, att de siffror, som herr Fabian Månsson framfört, kanske icke varit så beviskraftiga som han för sin del trott. Jag skall icke alls fälla något omdöme om hans siffror — jag har icke haft tillfälle att kunna kontrollera dem — men det kan naturligtvis vidlåda dessa beräkningar fel som allting mänskligt, och siffrorna ha ju icke heller blivit framförda med några anspråk, då han ju icke är någon yrkesstatistiker. Men jag tycker å andra sidan, att den bevisföring, som från det motsatta hållet kom fram, icke var just starkare. Den ledamot av kammaren, som här i kväll förde jordbrukarnas talan och som väl skall vara sakkunning på området, han har, antager jag — jag har icke varit i tillfälle att genom statistiska undersökningar kontrollera det-samma — byggt sina undersökningar på hushållningssällskapens berättelser. Han påstod, att under tullperioden brödsädesproduktionen hade ökats med 22 procent, och han ansåg detta vara

en synnerligen vacker och glädjande ökning. Ja, men nog tycker jag, att det är att ha synnerligen små anspråk på tullsystemets verkningar och på ens egen lärare- och upplysningsverksamhet på jordbrukets område, för att icke tala om de andra faktorer, som här kunna spela in. Vi ha ju dock flera faktorer här i Sverige, som måste anses ha bidragit till detta resultat, än endast tullskyddet. Vi ha t. ex en anstalt nere vid Svalöv, som under denna tullperiod gjort allt som göras kan för att höja växtkulturen, så att vi skulle få bättre sädesarter, som kunde ge mera. Många framstående jordbrukare ha också sagt mig, att de nuvarande sädesarterna verkligen ge betydligt mera än de gamla. När nu hela denna storartade verksamhet och hela denna rad av jordbrukskonsulenter m. m. varit med om att åstadkomma denna ökning, så tycker jag, att man är mycket blygsam, när man anser ett resultat av 22 procents stegring i produktionen vara storartat. Jag kan icke se, att man har någon anledning att sjunga lovsånger över tullsystemet, när man icke kommit till bättre resultat.

Sedan uppträdde herr Jeansson i Kalmar, som sökte taga priset genom att draga fram en tablå över hur arbetslönerna stegrats inom jordbruket efter tullarnas införande. Jag tror icke, herr Jeansson, att man kan säga, att det endast är i Sverige som detta skett, man har nog förstått även i andra länder att skaffa sig högre löner, både de manliga och de kvinnliga arbetarna. Jag tog mig friheten gå ned i biblioteket för att taga reda på, om icke arbetslönerna stegrats även i Danmark, som är ett frihandelsland på spannmålsområdet. Enligt de undersökningar, som äro framställda i »Statistiske Meddelelser» band 36, år 1910, var lönen för en manlig tjänare, som var i husbondes kost år 1892 199 kronor och 1910 376 kronor. Det var ju icke precis samma begynnelseår, som herr Jeansson i Kalmar nämnde — det var fyra år senare — jag kunde emellertid icke ta det, då det icke för Danmark finns några siffror för det året. Men en jämförelse mellan Sverige och Danmark under lika lång tid, även om det blir några år senare, bör ju ha samma värde. Den manliga tjänarens lön i genomsnitt för hela Danmark var sålunda 1892 199 kronor och 1910 376 kronor. Hur stor var alltså stegringen under denna period? Jo, det var icke mindre än 177 kronor som lönerna stegrats med i Danmark för de manliga tjänarna.

Sedan gick jag till det svenska jordbrukets statistik och såg efter, hur hög stegringen varit här i Sverige, och då visade det sig, att från 1892 till 1909 — 1910 års statistik fanns icke, utan jag måste taga ett år tidigare — har en ökning skett från 170 kronor till 287, alltså en ökning av endast 117 kronor, då lönen däremot i Danmark hade stegrats med 175. Det finnes alltså nog flera länder än Sverige, där arbetarna vilja ha mera betalt och kunna skaffa sig mera betalt.

Vad sedan beträffar de kvinnliga tjänarna, så var stegringen

*Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)*

Angående
ändring i gäl-
lande tull-
satser å
spannmål.
(Forts.)

i Sverige — det är fråga om samma tider — från 81 kronor till 168, alltså 87 kronors stegring, i Danmark från 126 till 225, det vill säga 99 kronors ökning.

Jag tror mig härmed ha påvisat, att det är synnerligen svaga skäl man har att komma med, när man pekar på denna stegring i lönerna och säger: »se nu vad tullarna gjort; lönerna ha höjts med 100 procent i Sverige.» Nu visar det sig emellertid, att i utlandet ha de till och med stigit ännu mera. Jag kan således, som sagt, icke finna annat än att man även på den sidan haft synnerligen svaga bevis.

Samme talare kom in på frågan om tullskydd och tullsystemet i allmänhet, och ehuru jag icke vill taga upp någon debatt därom nu, vill jag dock peka på en sak, som man alltid glömmer, när man talar om dessa frågor. Tänk, säger man, så få arbetslösa, vi nu ha, och tänk, hur det skulle se ut, om man icke hade tullarna, vilken oerhörd arbetslöshet det då skulle bli! Men vad glömmer man? Jo, man glömmer den emigration, som under dessa tio år ägt rum från Sverige. Jag har icke den exakta siffran här till hands, men jag är säker på, att det är 250- å 300,000 personer, eller flera, som utvandrat under denna period. Nästa vecka, när vi skola behandla ålderdomspensioneringsproblemet, torde nog bli påvisat, vad emigrationen i detta hänseende har verkat, och att vi här ha en av orsakerna till att vi i Sverige kunna lämna så liten pension mot de andra länderna. Hade dessa personer, män och kvinnor och deras avkomlingar, stannat kvar i vårt land, kanske arbetslösheten hade varit lika stor här som i något annat land . . . Nog förefaller det mig, att när man tänker på detta, man icke bör ha så stor anledning att prisa detta tullsystem.

Till sist skall jag be att få bemöta de två liberala talare, som pekat på den utredning, som skulle komma. Vi från vårt parti ha ju också anslutit oss till detta krav eller rättare sagt, det var vi, som först förde fram det. Men vi vilja absolut icke, att denna utredning skall bli en stor säck, i vilken man stoppar ned alla reformfrågor, utan vi ha tänkt oss, att ur den utredningen skulle komma fram verkliga reformförslag. Jag ville ha sagt detta såsom en varning, så att man icke tror, att vi äro belåtna för all framtid med bara utredningar och utredningar, utan vi vilja också ha positiva förslag. Jag är för min del också med om att se spannmålstullfrågan lösas i sammanhang med övriga tullfrågor, och jag har skrivit under vår motion och är med på denna utredning. Men därför, att man hyser den åsikten, måtte man väl ändå kunna få säga ifrån, att man kan väsentligt pruta av på en och annan punkt, och jag anser, att man kan göra det även här.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å samma hemställan och bifall i

stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Som votering emellertid begärdes av herr Månsson, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande betänkande nr 45, röstar

Ja.

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 68 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3, angående upphävande av tullen å smör.

Herr *Sterne* hade i en inom Andra kammaren väckt motion, nr 128, hemställt, att Riksdagen ville besluta borttaga tullen på smör.

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

Utskottet hemställde, att denna motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten fanns emellertid fogad en reservation av herrar *Eklund, Röing, Rune, Christierson, Palmstierna, K. A. Nilson, Hedström* och *Månsson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr *Röing*: Herr talman, mina herrar! Artikeln smör är en för våra svenska förhållanden typisk exportartikel. Redan av den korta motivering, som den ärade motionären bestått sin motion, finna vi, att Sverige under år 1911 exporterat smör för icke mindre än 46,790,702 kronor, då importen samma år endast uppgick till 272,295 kronor. Det smör, som exporteras härifrån

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

landet, är uteslutande av prima kvalitet. Å denna kvalitet finnes det sålunda ingen som helst anledning att bibehålla något tullskydd, då helt naturligt en dylik exportvara betalas med det pris, som är normerande å världsmarknaden. Denna tullsats infördes år 1888 huvudsakligen av andra skäl än protektionistiska, och jag kan därför sätta i fråga, om bevillningsutskottets majoritet har rätt, när utskottet i sin motivering som ett huvudsakligt skäl framhåller, att vid 1888 års riksdag de protektionistiska synpunkterna gjorde sig gällande. Går jag till bevillningsutskottets betänkande vid 1888 års riksdag, finner jag, att den dåvarande protektionistiska majoriteten i bevillningsutskottet huvudsakligen byggde sin motivering till förmån för detta tullskydd på tulltekniska skäl. Bevillningsutskottet ansåg nämligen, att det icke var möjligt att skilja konstgjort smör, margarin, från annat smör, och på det att man icke skulle införa margarin som vanligt smör och få det tullfritt infört, föreslog bevillningsutskottet, att samma tull skulle åsättas smör som margarin eller 20 öre per kilogram. Som en bidragande anledning till att man borde ge denna artikel tullskydd angav även bevillningsutskottet, att det *sekunda* smöret möjligen kunde utan tullskydd befara konkurrens av finskt och sibiriskt smör. Nu har bevillningsutskottet vid sitt sista sammanträde, då utskottet behandlade denna fråga, strukit ordet »sekunda» ur motiveringen. När frågan först behandlades, stod ordet »sekunda smör» på fjärde raden i utskottets motivering. Det är nämligen detta sekunda smör eller bondsmör, som man kallar det, som man vill skydda från konkurrens från Finland eller Ryssland. Jag har verkligen svårt att förstå, att det finnes någon som helst anledning att genom ett högt tullskydd försöka bibehålla tillverkningen av denna underhaltiga och lägre kvalitet inom landet. De skäl, som jag nu skall taga mig friheten framhålla till förmån för tullens borttagande, tror jag då väga mycket tyngre.

Jag skall då först med ett par ord belysa denna fråga ur nationalekonomisk synpunkt. Här i vårt land användas rätt betydande kvantiteter prima exportsmör, dels i hushållen till matlagning och dylikt, dels inom vissa industrier, såsom bagerier, karamellfabriker och så vidare, i vilka kvantiteters ställe man mycket väl kunde använda det finska eller sibiriska eller ryska smöret, och vilket skulle föranleda, att en motsvarande kvantitet av vårt prima smör exporterades, för vilket smör vi i så fall skulle få ett vidare högre pris än det pris, som vi skulle betala för det smör, vi då finge köpa från Finland eller Ryssland. Dessutom skulle tullens borttagande vara en synnerligen stor fördel för de trakter av vårt land, där smörproduktionen icke är så stor som smörkonsumtionen. Detta är ju fallet, som min ärade vän herr Sandstedt från Malmberget kan konfirmera, till exempel vid gruvfältet uppe i Norrland. I stället för att man där köper en del smör från södra och mellersta Sverige, vore det bättre, att detta finge

exporteras till utlandet till högt pris, och att till dessa trakter importerades från Finland det smör, som behövdes utöver de kvantiteter, som eventuellt kunna produceras däruppe.

Ett annat viktigt skäl för tullens borttagande är det, att stora utsikter skulle uppstå för en lönande transitohandel, om tullen å smör borttoges. Undersöka vi blott förhållandena på andra sidan sundet, i Köpenhamn, finna vi, att i Danmark är artikeln smör tullfri. Där blomstrar en transitohandel med sibiriskt, finskt och ryskt smör. Ja, man kan utan överdrift säga, att Köpenhamn numera är centralpunkten för handeln med finskt, ryskt och sibiriskt smör, som dels konsumeras inom landet, dels exporteras vidare till England och Tyskland, dels också packas i hermetiskt slutna kärl och sändes till transoceanana hamnar. Skulle artikeln smör bli tullfri här i landet, bleve det utan tvivel möjligt för våra svenska köpmän att upptaga konkurrensen med de danska köpmän, som driva denna transitohandel, och vi skulle möjligen få se här i vårt land en lika glädjande ny näringsgren uppstå som den, som nu blomstrar där nere i Köpenhamn, detta icke allenast till båtnad för handeln, utan helt naturligt skulle också därigenom en del av våra svenska ångbåtslinjer och järnvägsföretag få ökade inkomster i framtiden.

Och såsom ett ytterligare skäl ber jag få framhålla, att enligt mitt förmenande skulle genom smörtullens borttagande även vår mejerihantering uppräckas. Vår mejerihantering har tyvärr icke under de senaste åren visat de framsteg, som man skulle ha kunnat önska och vänta. Man ser utav motionen, att ökningen i exportkvantiteten icke är så stor. Jag läste senast i denna vecka i en tidning, att man nu tyvärr torde ha kommit upp till den maximala exportkvantitet, som vi under tullskyddet kunna vänta få se exporteras. Under de senaste månaderna har dels uti fackpressen, dels också i dagspressen denna fråga rätt ingående behandlats, och jag antager, att flertalet av kammarens ledamöter ha tagit del av ett par synnerligen intressanta artiklar, som vår mejerikon-sulent i Berlin herr Max Langenheim har skrivit till förmån för tullens borttagande. Han har framhållit, att genom tullens borttagande skulle mejerihanteringen utan tvivel höjas, och även en annan fackman, som intager en motsatt ståndpunkt i fråga om tullskyddet, har påpekat, hurusom genom konkurrensen från Ryssland och Sibirien även i Finland tillverkningen av sekunda smör alltmer och mer upphört. Befolkningen, som bor borta i obygderna i detta land, har börjat att allt mer och mer tillverka prima exportsmör. Och när detta lyckats i Finland, borde det väl icke vara omöjligt att så även kunde bli fallet i de trakter av vårt land, där utskottsmajoriteten ansett förhållandena vara sådana, att tullskydd för deras skull vore önskligt. Finland har ju en ändglesare befolkning och betydligt sämre kommunikationer än Sverige, och när det lyckats mejerihanteringsmän att rycka upp

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

(Forts.)

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

(Forts.)

mejerihanteringen under tullfrihet där, tror jag nog, att förhållandena skulle komma att bli desamma här i Sverige, om tullen borttoges.

Jag ber, herr talman, att på dessa skäl få yrka bifall till den reservation, som är bifogad utskottets betänkande, och avslag på utskottets hemställan.

Herr talmannen, som nu övertagit ledningen av förhandlingarna, gav härefter på begäran ordet till

Herr Anderson i Knapasjö, som anförde: Herr talman! Det är icke så sällan vi här i kammaren ha tullfrågor till behandling. För min egen del har jag aldrig ställt mig helt på status quo i tullfrågan, ty jag inser till fullo, att det gives tullar, som understundom kunna ha berättigande under en viss tidsrymd eller under vissa omständigheter, men som väl kunna behöva sänkas eller tagas bort under andra omständigheter. Nu gäller det ju smörtullen. Jag skulle då å småbrukarnas vägnar vilja protestera på det kraftigaste mot borttagandet av denna tull. Det är faktiskt så, att detta är den enda tull, som småbrukaren har fördel av. Det enda, småbrukaren på sitt lilla jordbruk kan producera till försäljning, är smör och fläsk, han kan sälja ett svin om året varje höst och ett par kilogram smör i veckan.

Fläsktullen sänktes förlidet år. Själv röstade jag emot detta, då jag visste, hur småbrukarna i min ort tänkte i detta hänseende, ehuru jag för min egen del var övertygad om, att i det fallet förelåg ingen fara, ty fläskpriset kan under normala omständigheter icke sjunka på grund av en sänkning av tullsatsen, då exporten av fläsk ju är större än importen. Men med smöret är det helt annorlunda. Det är sant, att Sverige exporterar mycket mer smör än det importerar, men småbrukarna kunna icke producera något exportsmör. Jo, säger man, bilda mejeriföreningar och producera mejerismör. Men detta, att man kan ge en sådan uppmaning, som jag både sett i huvudstadstidningar i dessa dagar och som uttalats — åtminstone var det någonting i samma stil — nu från talarstolen, bevisar, att man icke känner de förhållanden, under vilka en avsevärt stor del av våra småbrukare lever.

Jag skall be, då det icke är så ofta, som jag tager kammarens tid i anspråk, att få nämna någonting om förhållandena i min egen valkrets. Ehuru den hör till de sju häradenas torftiga bygd, tror jag dock, att det finns andra valkretsar, till exempel i karga smålandsbygdar, där förhållandena äro tämligen likartade med dem, som råda i min valkrets. Den är för resten ganska stor, den har ett yttinnehåll av 517,308 hektar, en ganska anseelig ytvidd, men den odlade jordens areal är däremot icke så stor. Inom valkretsen finnas 1,846 hela mantal delade på 8,575 brukningsdelar, men av dessa finnes det 1,892 på mindre än 2 hektar odlad mark

av i mantal satt jord och som vi sålunda kunna med full rätt kalla småbrukare. Dessutom finns det 10,659 stycken torpare och lägenhetsinnehavare, som också äro jordbrukare och som ha sin ko och ett svin och alltså kunna producera litet smör och fläsk varje år. Nu är det alldeles sant — jag medger det — att en del av dessa, men det är en mycket ringa del, bor i sådana trakter som den stora Viskadalen eller Ätradalen eller andra trakter, där mejerirörelse kan löna sig. Men det är i alla fall ett fåtal. De allra flesta bo i sådana bygder och under sådana vägförhållanden, att det är absolut omöjligt för dem att driva någon mejerirörelse, utan de äro nödsakade att producera smöret i hemmet. Jag kan säga herrarne, att jag varit lika ivrig att arbeta för andelsmejeriprincipen som trots någon av kammarens ledamöter. Det var min fullkomliga övertygelse, att denna andelsmejeriprincip skulle vinna terräng i våra bygder. Och under de tio år jag var mejerist, lade jag ned all min kraft och energi på att försöka hålla denna rörelse vid liv. Den gick emellertid under, och varför? Jo, därför att vi fingo för *litet* mjölk, det var den ena orsaken, och den andra var, att vi fingo för *dålig* mjölk. Vi skulle hämta den på 1½ ja, ofta till och med på 2 mils avstånd och forsla den på dåliga och backiga vägar. Att köra dessa mjölkslickar på 3 à 5 och högst 10 liter denna långa väg, så hände då lätt, att mjölken surnade och blev så dålig, så att icke ens den bästa mejerist skulle kunnat tillverka prima exportsmör av denna mjölk. Tack vare emellertid de små handseparatorer, som nu ha kommit in i alla småbrukarehem, kan småbrukaren tillverka ett mycket praktiskt smör, kalla det bondsmör eller småbrukaresmör, eller vad som helst, vi kalla det separatorssmör. Genom denna handsepareringsmetod har alltså ett medel satts i händerna på dessa småbrukare till att få större utbyte av sin mjölk än med den gamla metoden och att få ett bättre smör, som kommer ut i den svenska marknaden. Men går nu Riksdagen och tager bort denna tull, varigenom det finska eller sibiriska smöret kommer att kastas över till Sverige och konkurrera med detta småbrukaresmör, så är det alldeles tydligt, att det senare kommer att ligga under och att småbrukarna på sådana bygder komma att lida men av detta.

På grund av vad jag här yttrat, och då jag är fullkomligt övertygad om, att småbrukarekåren i dess helhet kommer att lida skada härav, och då Riksdagen brukat i många hänseenden ställa sig välvilligt stämd mot denna småbrukarekår, ber jag, att så även måtte ske nu, och anhåller därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Odqvist* och *Bengtsson* i Kullen.

Vidare yttrade:

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)*

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

Herr Larsson i Klagstorp: Herr talman, mina herrar! Då jag vid behandlingen av detta ärende har tillhört utskottets majoritet, som har yrkat avslag på förslaget om borttagande av tullen in fråga, skall jag be att få meddela för kammaren, vilka synpunkter som därvid varit för mig avgörande.

Jag ber till att börja med att få förutskicka den anmärkningen, att smörtullen icke har någon som helst betydelse för den svenska mejerihanteringen. För de bygder, där man har en ordnad mejeriskötsel, där det tillverkas förstklassigt och prima exportsmör, är ju tydligen ett tullskydd af detta slag obehöfligt, enär den export, som äger rum av denna vara, är avsevärt mycket större än importen. Såsom en föregående talare har meddelat, gick exporten nämligen under år 1911 till omkring 47 miljoner kronor. Utom denna export av rent smör exporterades under sista året för cirka 5 miljoner kronor grädde, så att hela exporten av mejeriariklar uppgår till något över 50 miljoner kronor, under det importen sista året, om jag minns rätt, endast uppgick till 272,000 kronor. För den mejerihantering och mjölkförädling, som på detta sätt kan avsätta sina alster, har smörtullen alltså ingen som helst betydelse, och det är icke alls å deras vägnar, som jag talar, eller av hänsyn till dem, som jag icke har kunnat gå med på tullens borttagande. Jag har under mitt umgänge med småbrukarna i omedelbar närhet till mitt hem icke kunnat undgå att lägga märke till, hur dessa människor, som leva fjärran ifrån de mera befolkade bygderna, fjärran från andelsmejerierna och som sålunda omöjligt kunna bliva delägare i ett andelsmejeri, måste genom att använda handskunningsmetoden eller med tillhjälp av handseparatorer åstadkomma ett billigare smör, så kallat hemlagat smör, som icke kan duga som exportvara. Detta hemlagade smör säljes till stadssamhällen, industrisamhällen eller andra större samhällen med sammanträngd befolkning till något billigare priser än exportsmöret. En alldeles tydlig följd av att man toge bort tullen, 20 öre per kilogram smör, skulle bliva, att det skulle uppstå import av billigare smör, och därmed samtidigt, att detta så kallade hemlagade smör måste falla i pris. Då jag tänkt på vilka människor det är, som ha fördel av detta högre pris på smöret, och kommit till klarhet om, att det är just denna småbrukareklass, denna sämst ställda klass av alla medborgare i detta land, har jag för min del icke kunnat gå med på ett upphävande av denna tull. Ty ni må vara övertygade om, mina herrar, ni, som icke känna till deras levnadsvillkor, att det finnes icke några personer i Sveriges land, som ha så låg levnadsstandard som just dessa småbrukare. De måste släpa fram sitt liv under arbete och bekymmer, och mängen gång få de säkerligen gå till sängs jämförelsevis hungriga. Smörtullen är den enda tull, de ha någon nytta av. Alla andra tullar äro dem till nackdel. Jag frågar, mina herrar, kan det anses rimligt att beröva dem

den enda förmån de kanhända ha av ett tullsystem, som i andra fall verkar högst ofördelaktigt för dem, och låta dem behålla nackdelarna? De, som skulle ha fördel av, att tullen toges bort, skulle vara befolkningen inom de större samhällena, industrisamhällena och sådana. Jämför jag, vilken som har det sämre eller bättre ställt av dessa klasser, de som förtjäna på tullens nedsättande eller de som förlora på det, kan jag icke värja mig för den uppfattningen, att de, som till äventyrs förtjäna något genom att få billigare smör, äro dock ekonomiskt bättre situerade än småbrukarklassen, som skulle förlora på denna tullnedsättning. Detta är anledningen till att jag icke med min röst velat beröva dem den enda nytta de ha av ett tullsystem, vars rättfärdighet för övrigt kan vara ganska omtvistlig.

Då herr Röing här dragit i härnad för smörtullens borttagande och som skäl därför åberopat bland annat, att om denna tull toges bort, skulle vi här i Sverige kunna få en betydande transitohandel av finskt smör, så vill jag med anledning av detta endast säga, att detta motiv har för mig icke något som helst värde. Smörhandeln ligger i närvarande stund till största delen i Köpenhamns grossisternas händer, och om den dag komme, då de icke längre kunde bibehålla det försteg, de nu ha på detta område, utan måste låta en del av dessa smöraffärer gå ifrån sig, om de alltså icke längre kunde själva sköta om transitohandeln på Tyskland med finskt, ryskt och sibiriskt smör, så tror jag i alla fall, att denna transitohandel icke skulle komma att då gå över Sverige, utan jag föreställer mig, att tyskarna äro så pass utmärkta affärsmän och så drivna i köpenskap, att de skulle komma att taga dessa affärer i egen hand. Att vi skulle få någon transitohandel av finskt och ryskt smör över Sverige till England, åtminstone någon sådan att räkna med, är för mig en fullkomlig gåta, och jag tror icke på den saken.

Då herr Röing vidare säger, att han anser, att mejerihanteringen skulle höjas, om vi finge in det finska smöret här i vårt land, så har jag mycket svårt att förstå, hur detta skall vara möjligt. Jag har ju redan tidigare sagt, att befolkningen uppe i obygderna aldrig någonsin skall kunna komma att bli delägare i andelsmejerier eller få någon ordnad mejerihantering och än mindre kunna producera exportsmör, allra minst för export på England. Följden skulle tydligen bliva den, att denna fattiga befolkning bleve hänvisad att tillverka hemlagat smör, som sedan skulle säljas till billigare pris; men icke kan jag för min del se, att detta skulle medföra någon uppryckning av den svenska mejerihanteringen.

Den ärade talaren sade vidare, att det finska smöret skulle med fördel kunna användas till bageri- och andra ändamål, där man kan använda en billigare vara. Men när han sedan i samma andetag upplyste om, att finnarna genom att använda handsepa-

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)*

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

ratorer nu kunna tillverka prima exportsmör, tycker jag verkligen, att dessa två argument fullständigt slå ihjäl varandra. Ty om finnarna nu kunna åstadkomma ett prima exportsmör, så lära de väl icke vilja sälja detta smör här i Sverige för ett så billigt pris, att vi med fördel skulle kunna använda oss av detsamma för våra bakverk.

Jag har sålunda icke på något sätt kunnat bliva övertygad om att fördelarna av tullens borttagande skulle vara så stora, att de kunde uppväga de nackdelar, som detta skulle medföra, och därför har jag i detta tveksamma fall måst stanna vid status quo och skall alltså för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Mörtsell* och *Jonsson* i Gumboda instämde häruti.

Herr *Sterne*: Herr talman, mina herrar! Jag tager mig friheten att här säga några ord med anledning av, att det är min motion, som givit upphov till både detta utskottsutlåtande och debatten här i denna sena timme.

Jag ber då att få börja med att instämma med min vän *Fabian Månsson*, när han sade om herr *Larsson* i *Klagstorp*, att denne var en underlig frihandelsföreteelse. Visserligen saknas hans namn bland reservanterna, men jag trodde ändå knappast, att han med sådan öfvertygelse skulle försvara någonting från sin ståndpunkt så ohållbart som den nu gällande tullsatsen å smör. När jag tog del av utskottsmajoritetens avstyrkande utlåtande, måste jag säga mig, att om de protektionistiska skälen många gånger äro klena, då det gäller att ingå på sakdebatt med frihandlarne, äro de skäl, som här blivit anförda av utskottsmajoriteten, mer än vanligt klena och ålderdomsskröpliga. Denna svaghet i argumenteringen kan ju från min synpunkt vara glädjande nog, ty det tyckes sia om de nu snart inträdande tider, då hela det nuvarande protektionistiska systemet måste dö av brist på näring. Protektionisternas agitation är alldeles ohjälplig. När bevillningsutskottet nu i år, år 1913, hänvisar till 1888 års tulldebatt, är ju detta icke så synnerligen originellt.

Jag skall nu taga mig friheten att förklara, hur saken ter sig från min synpunkt. Vad var det, som år 1888 gav anledning till, att även smörtullen infördes i den långa rad av andra tullar, som man då beslöt? Jo, anledningen var givetvis den, att denna tull skulle verka såsom skyddstull, och för vad? Jo, för landets smörproduktion; den skulle skydda en av den så kallade moder-näringsens mera väsentliga inkomstkällor — det var därför denna tull infördes. Men nu i våra dagar finnes det väl ingen protektionist i denna kammre, som vågar påstå, att denna tull har någon betydelse såsom skyddstull. Det vill säga den betydelse, som den kanske hade år 1888 från protektionistisk synpunkt, har

försvunnit år 1913; man kan icke längre försvara den ståndpunkt, som intogs år 1888. Men likväl kommer nu år 1913 bevillningsutskottet och påstår, att i stort sett äro ännu samtliga skäl giltiga, som anfördes år 1888.

Det sades nyss av en talare, herr Anderson i Knapasjö, att han icke vore någon sådan anhängare av tullsystemet, att han icke kunde gå med på att ändra eller rent av borttaga vissa tullsatsar. Han talade emellertid icke om, när den lyckliga dagen inträffade, att en viss vara fick sin egenskap ändrad i sådan mån, att tullen å densamma även kunde ändras och önskemålen i detta avseende förverkligas. Enligt min mening har den dagen kommit, då en viss tullskyddad vara visar sig ha ernått en sådan stabilitet i produktionen och handelsläget, att det finnes ett exportöverskott. Vi förstå, att då verkar icke längre tullen som skyddstull och att då är det konkurrensen mellan den inhemska varan och varorna på världsmarknaden, som är det bestämmande för prisläget. Här kan man faktiskt bevisa, att en av landets näringsgrenar, smörproduktionen, icke längre har något behov av den skyddstull, som den förut haft. Detta kan icke jävas ens från tullvännernas egen synpunkt, men ändå vill man, att denna tull skall stå kvar. Vad är det då för ett nödankare, som man hittat på till sin räddning i detta fall? Jo, man säger, att man här behöver skydda en viss artikel, härstammande från jordbruket, och att man behöver skydda vissa provinser, där jordbruksegendomarna ligga på långa avstånd från varandra, att man måste skydda den befolkning, som bor i dessa ödsliga, avlägsna och mera såsom obygder ansedda trakter av vårt land. Det är således numera för denna del av den jordbrukande befolkningens skull, som denna tull måste bibehållas. Jag måste då verkligen säga mig, att när man hör den satsen och märker, att det alltid och alltid är småbrukarsynpunkterna och småbrukarintresset, som användas och skjutas fram för att tjäna såsom försvar för allt möjligt, så tror jag, att landets småbrukare skulle ha rätt att säga med hjärtats eftertryck: Gud bevare oss för våra vänner! Ty man framhåller ju alltid, att det är för dem, som man här i landet lagstiftar.

Nu vågar jag dock trots den protest, som kommit från herr Anderson i Knapasjö, påstå, att det förhåller sig så, att småbrukarna här i landet icke ha något att vare sig vinna eller förlora på denna tullsats borttagande. Detta beror enligt min åsikt därpå, att om nu det smör, som dessa småbrukare tillverka och som utskottet betitlat med, att det tillverkas efter enkla metoder — vilket väl betyder detsamma, som att detta smör är dåligt till sin kvalitet — lär väl knappast någon tullsats här i vårt land kunna driva upp priset på detta smör i tillräckligt hög grad, så att verkan blir den, som man här föreställer sig. Det är nog så, att man i våra dagar fått en annan faktor att räkna med, och det är den alltmör förbättrade margarinproduktionen och den vara, som denna i

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

(Forts.)

Angående
upphävande
av tullen å
smör.

(Forts.)

stora kvantiteter kastar ut i marknaden. Jag tänker särskilt på den så kallade växtmargarinen, som utgör en den allra farligaste konkurrent till det billigare så kallade bondsmöret. Jag är lika övertygad, som jag står här, att i det fall en person skulle ha att välja mellan det dåligt tillagade, vattniga och ojämnt saltade så kallade bondsmöret och ett färskt margarinsmör av högsta märke, behövde man icke tvivla på, att denne person skulle välja margarinsmöret. Jag tror sålunda, att man tar fullständigt fel, om man i denna tullsats bibehållande anser ligga ett skydd för vår småbrukarklass. Man kan icke ens skatta åt den innerliga övertygelse, som herr Larsson i Klagstorp här framförde, då han sade, att vi här icke borde taga bort det *enda*, som dessa småbrukare tilläventyrs ha nytta av i tullsystemet. Jag vill däremot säga, att herrarna från högern ha genom tullsystemet icke skapat fram en enda fördel för småbrukarklassen, men i stället sådana olägenheter, att dessa senare verkligen ha anledning till, jag upprepar det, att be Gud bevara sig för sådan vänner.

Det är även en sak till, som man bör uppmärksamma, när man framhåller den stora faran av, att det sibiriska smöret skall komma in och bliva en farlig konkurrent till det inhemska smöret och att det skall uttränga det efter så kallade »enkla metoder» tillverkade smöret samt sänka dess pris. Är det verkligen någon, som tror, att man långt borta i Sibirien kan producera ett smör under sådana villkor, att det kan betala produktionen, påkostas emballage och transport genom Sibiriens och Rysslands mindre trafikabla trakter för att slutligen via Finland hamna här i Sverige och med framgång kunna upptaga tävlan på vår svenska marknad med vårt inhemska smör? Jag tror näppeligen, att någon kan driva den satsen. Ty vore det så dåligt ställt med vår inhemska smörproduktion, då måste jag säga, att jag anser det vara synnerligen nödvändigt att öppna våra gränser för import för att på det sättet driva fram här hemma mera tillfredsställande tillverkningsmetoder, som verkligen kunna höja kvaliteten hos smöret, därest det skulle vara så dåligt beställt.

Skall man tala om nationalekonomi, och det gör man ju ofta, vid ekonomiska frågor behandling här i Riksdagen, kan man väl knappast komma med det påståendet, att det skulle vara en god nationalekonomi att tillverka så dåligt smör här i landet, att, trots det att ladugårdsskötseln står högt, detta smör ej ens kan konkurrera med det smör, som kommer så långt bortifrån som från Sibirien.

Nu är det ju så, att dessa synpunkter, jag här framfört, delas av fackmännen på detta område. Jag har förut vid flera tillfällen gjort den iakttagelsen, att en stor del av kammarens ledamöter sätta ett stort värde på fackmännens uttlanden och mycket viligt böja sig för deras auktoritet och lyssna till deras röst. Jag tror, att vi nu ha ett sådant tillfälle, där kammarens ledamöter

kunna avlyssna fackmännens tämligen enstämmiga uttalanden. Ty såvitt jag har mig bekant, är det endast en enda av fackmännen bland mejerihanteringsmännen, som uttalat betänkligheter mot borttagandet av denna tull, men man har gentemot dessa uttalanden, vilka även den ärade reservanten, som här hade ordet, framhöll, och som gå ut på, att tullens borttagande skulle leda till ett lämpligare affärsutbyte och öka möjligheterna för en transitohandel, något, som man här i Sverige tack vare tullskyddet icke kunnat vinna, under det att t. ex. danskarna såsom varande mera påpassliga och vilka icke stirrat sig blinda på ett tullsystem, tagit vara på möjligheterna, vilket haft till påföljd, att man där kan uppvisa, hurusom i större proportioner och hastigare än här i landet ett stort exportöverskott vuxit fram. När vi även här i landet, fast i mindre skala, kunna peka på en ökning av exportöverskottet, så böra vi taga bort denna tull, vilken icke är till gagn, men väl kan misstänkas skada den svenska smörproduktionen. Jag tror därför, att vi med renaste samvete kunna taga bort densamma.

Det sades vidare av herr Larsson i Klagstorp, att industribefolkningen, som ju skulle ha nytta av denna tullens borttagande, hade det bättre ställt än småbrukarklassen. Jag har verkligen aldrig varit så naiv, att jag trott, att denna tullens borttagande skulle inverka på smörets prisläge. Därför kunna vi ock för tillfället lämna dessa funderingar om vissa samhällsgruppers ekonomiska läge å sido i detta sammanhang. Det var en sats, som framfördes redan i fjol, när det då var fråga om borttagande eller nedsättning av tullen på fläsk, som kan förtjäna påminnas om.

Då sade man — såsom herr Anderson i Knapasjö i nu förevarande fall gjorde — att dessa torplägenhetsinnehavare och småbrukare skulle naturligtvis bli ruinerade, därest de icke hade detta tullskydd; de hade i allmänhet åtminstone en gris, som de ville sälja, och då skulle de som sagt ruineras, om de icke hade kvar fläsktullen såsom den då var. Men ha herrarna hört talas om, att någon av dessa lägenhetsinnehavare eller småbrukare blivit ruinerad på grund av den nedsättning i fläsktullen, som då ägde rum? Eller har man bevittnat, att det av denna anledning inträffat några märkbara fluktuationer i priset på svenskt fläsk? Jag tror icke heller, att de svartmålningar, som nu rullas upp av de ärade motståndarna till smörtullens borttagande eller nedsättning, skola visa sig vara mera överensstämmande med verkligheten än de, som uppmålades på tal om fläsktullen.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag nu tager mig friheten att i likhet med herr Röing yrka bifall till reservationen.

Herr Röing: Herr talman! Jag är i mångt och mycket förekommen av den siste ärade talaren, vars uppfattning jag till fullo delar. Jag förvånar mig ej över att mången finner, som den

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

(Forts.)

Angående
upphävande
av tullen å
smör.

(Forts.)

siste ärade talaren framhöll, att det är bra märkvärdiga frihandlare bland vänsterns män i bevillningsutskottet; ty läser man igenom riksdagsprotokollen från slutet av 80- och början av 90-talet, när frågan om smörtullen var före, då vädjar jag till de närvarande, om det är möjligt att finna en enda protektionist, som då hade ett så utpräglad protektionistiskt anförande i smörtullsfrågan som det, herr Larsson i Klagstorp här i kväll hållit. Tro herrarna, att en så utpräglad protektionist som herr Reuterswärd i Första kammaren år 1888 föreslog ett så högt tullskydd som 20 öre å smör, nej, han motionerade, att tullsatsen skulle sättas till 10 öre pr kilogram. På slutet av 80- och i början av 90-talet, när denna fråga behandlades i Riksdagen, fanns det, såvitt jag kan se av protokollen, icke en enda person med en droppe frihandelsvänligt blod i sina ådror, som icke var för, att denna okynnestull skulle så fort som möjligt borttagas.

Nu har, såsom herr Sterne här framhöll, de båda talare, som här yttrat sig till förmån för tullens bibehållande, nämligen herrar Anderson i Knapasjö och Larsson i Klagstorp, spelat på samma sträng. De säga, att om det finnes några artiklar, i fråga om vilka våra småbrukare äro måna att de äro tullskyddade, emedan de anse sig ha nytta av tullskyddet, är det just i fråga om artiklarne: smör, fläsk och naturligtvis även ägg. Det föreslogs för några år sedan icke precis en tullsats å ägg, men att en stämpel skulle åsättas varje importerat ägg, vilket i praktiken skulle bli detsamma som ett tullskydd. Hyser man den uppfattningen, att tullskydd är behöfligt å dessa exportartiklar, så har den protektionistiska uppfattningen blivit en religion, och då tjänar det, såsom herr Fabian Månsson yttrade i förmiddags, icke någonting till att söka komma med några sakskaäl. Jag vill dock — liksom herr Sterne gjorde — fråga herrar Anderson i Knapasjö och Larsson i Klagstorp, om de verkligen tro, att, därför att tullen å fläsk i fjol blev nedsatt, fläskpriset på den inhemska marknaden därför är ett enda öre lägre. Nej, så är ingalunda fallet, ty priset å dessa exportartiklar regleras av världsmarknadens priser och icke av förhållandena på den inhemska marknaden. Om vi ha en tull på smör av vare sig 10, 20 eller 30 öre, så kunna herr Anderson i Knapasjö och herr Larsson i Klagstorp vara övertygade om, att priset på den inhemska marknaden skulle bli detsamma, som om tullen icke funnes.

Nu framhålla dessa båda ärade talare vidare, att det är det *sekunda* smöret, som måste skyddas. Detta sekunda smör, som för förbrukning säljes i närmaste stad, närmaste köping eller närmaste fabriksamhälle, detta smör våga vi icke, säga de, släppa fram i konkurrens med det finska, ryska och sibiriska smöret. Men varför vågar man icke göra det? Kan verkligen herr Anderson i Knapasjö anse, att det finnes någon anledning att ge denna hantering ett högre tullskydd, än som motsvaras av de eventuella

merkostnader, som Sveriges småbrukare ha i jämförelse med småbrukarna i Finland och Ryssland. Tror icke herr Anderson, att, när Finlands småbrukare måste betala frakt från Finland till svensk importhamn, våra svenska småbrukare redan i dessa fraktkostnader ha ett så högt skydd, att de eventuella merkostnaderna fullständigt täckas härigenom? Jag tror icke, att det finnes någon protektionist i denna kammare, som vågar driva sin protektionistiska uppfattning längre, än att vi skola ha ett så högt tullskydd, att näringarna i vårt land få sina merkostnader i jämförelse med den utländska konkurrensen täckta.

Nu sade herr Larsson i Klagstorp: vad herr Röing här yttrat om transitohandeln, tror jag icke håller streck; det finns ingen möjlighet för våra svenska köpmän att, även om det blir tullfrihet på smör, som här föreslagits, uppamma en transitohandel. Vidare sade den ärade talaren, att den dag Köpenhamnsgrossisterna skulle låta någon del av sin transitohandel med det finska, ryska eller sibiriska smöret gå sig ur händerna, den dagen ha vi ingen utsikt att göra några transitoaffärer i utländskt smör. Ja, skulle man resonera på så sätt, som herr Larsson i Klagstorp gör i denna fråga, vad vore det då, mina herrar, för mening i, att vi i vårt land inrätta frihamnar och frilager? Med frihamnen t. ex. i Malmö är ju meningen, att vi skulle kunna upptaga en så kraftig konkurrens som möjligt med t. ex. de danska köpmännen och frihamnen i Köpenhamn. Hävdar man den uppfattningen, som herr Larsson i Klagstorp gjorde, så betyder det i verkligheten, att våra svenska köpmän icke duga till att konkurrera med de danska, och då vore det nog bäst, att vi lade armarna i kors, även visavis inrättandet av frihamnar och frilager. Vi ha glädjande nog i vårt land så dugande köpmän, att jag tror, att herr Larsson står fullständigt ensam om sin mening. Giva vi dem medel att konkurrera i en transitohandel, så skall erfarenheten visa, att det är möjligt att även för oss konkurrera med de danska köpmännen på utlandet.

Dessutom betvivlade herr Larsson i Klagstorp, att borttagandet av smörtullen skulle verka uppryckande på den svenska mejerihanteringen. En synnerligen framskjuten fackman på detta område, som sitter inne med mångårig erfarenhet, tillskriver mig i denna sak bland annat: »Tullens borttagande skulle verka till förbättrande av det svenska exportsmörets kvalitet, som behöver en uppryckning, ty man kan tryggt påstå, att både till kvantitet som kvalitet har vårt exportsmör varit stillastående under sista tio åren. Orsaken härtill är den, att, på grund av oerhörd konkurrens smörexportörer och de större städernas deltaljhandlande emellan att få köpa smöret från mejerierna, dessa hava betalt lika höga priser, antingen smöret var gott eller dåligt, och därför har stimulansen till att tillverka verkligt fint smör försvunnit. Detta är allmänt erkänt av mejerihanterings fackmän»,

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

(Forts.)

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

etc. Sedan jag sist här hade ordet, har jag, herr talman, samtalat med en person, som jag tror bättre än någon av oss, medlemmar av denna kammare, känner till de finska förhållandena, och han har konfirmerat, att vad jag yttrade i mitt förra anförande är alldeles riktigt. Det har gått så långt, att man i Finland, där befolkningen bor synnerligen glest och har dåliga kommunikationer, lyckats höja mejerihanteringen, så att man finner med sin fördel förenligt att exportera sitt smör och importera sibiriskt smör, som till och med ibland går transito över Köpenhamn.

Jag tror, i likhet med herr Sterne, att skälen för tullens borttagande äro så starka, att denna kammare icke behöver tveka att uttala sig i överensstämmelse med reservanternas mening, och jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt förra yrkande.

Herr Jespersion: Herr talman! Motionären, herr Sterne, har framhållit, att det är en synnerligen tarvlig motivering, som bevillningsutskottet har stött sig på, då det avslagit denna motion. Jag skall då be att få läsa upp just det, som enligt mitt förmenande är det bärande och som också har anförts här av en föregående talare. Det heter i utskottets utlåtande:

»Därjämte förtjänar framhållas, att åtminstone ett av de huvudsakliga skäl, som voro bestämmande, då tullen år 1888 infördes, fortfarande äger giltighet. Tullen avsåg, bland annat, att företrädesvis skydda den inhemska tillverkning av smör, vilken bedrives i sådana glest befolkade trakter av landet, där de små gårdsbruken icke medgiva en i större skala ordnad mejerirörelse, samtidigt som de stora avstånden mellan ladugårdarna göra det omöjligt att inrätta andels- eller bolagsmejerier.» Denna sats riktighet har bestyrkts här av en praktisk lantman, som är väl känd med förhållandena hos just den småbrukande klassen. Han är också fackman på mejerihanteringsområde, och han har ärligt försökt att på den trakt, där han är bosatt, arbeta fram en mejerihantering i den skala, att man skulle kunna exportera smör. Men det har icke lyckats. Jag frågar då: äro icke dessa skäl bärande? Och detta misslyckade försök gjordes dock i en trakt, som vi skulle kunna anse som icke så litet bördig, fastän den är glest befolkad. Hur skall det då vara på de trakter, där dessa småbrukarehem ligga på betydligt längre avstånd från varandra, än de göra i den trakt, där herr Anderson i Knapasjö bor?

Herr Sterne tog fast på ett yttrande, som herr Anderson fällde, nämligen att han gärna skulle vara med om tullfrihet på en hel del saker, när det så lämpade sig. Då frågar herr Sterne: när kan denna tullfrihet inträda? Jag vill svara på den frågan så, att denna tullfrihet kan inträda, när man kan taga bort de olägenheter för dessa småbrukare, som jag här påpekat. Kan man flytta samman dessa småbrukarehem? Det är väl alldeles omöjligt, och jag tror därför icke, att man gärna kan på något sätt åstad-

komma en mejerihantering, som herr Röing vill urgera, att man kan få över hela landet och som gör, att man kan exportera smör, var helst mjölkhantering bedrivs. Jag finner det vara alldeles obehörigt att driva sådana satsar.

Herr Sterne sade också, att det visar sig, att denna tull kan borttagas, därför att Sverige blivit ett så starkt smörexporterande land. Ja, men detta gäller ju icke för dessa trakter, som icke kunna skaffa sig tillräckligt med mjölk för att bedriva mejerihantering, utan de måste själva tillverka smör av den för att tillgodogöra sig mjölkens värde, och således har icke det inträffat, som herr Sterne förutsätter.

Han säger vidare, att man alltid i tid och otid drar fram småbrukarna såsom motiv för sina meningar. Jag vill fråga herr Sterne, om han icke också ofta åberopar småbrukarna, det fattiga småfolket, i samma syfte. Så gjorde han åtminstone häromdagen, då det var fråga om försäljning av torplägenheter. Då passade det honom att använda det fattiga småfolket och småbrukarna, men när det icke passar, är det naturligtvis icke bra, att sådana skäl få anföras.

Herr Sterne påstod också, att i stället för dessa låga kvaliteter av smör, som produceras i dessa småbrukares hem, användes helt säkert margarin. Men då är det ju icke nödvändigt att taga bort denna smörtull. Då betyder det icke något för konsumenterna, att denna smörtull får finnas, om de hellre använda margarin. Det är också möjligt, att tullen å margarin kommer att ytterligare nedsättas. Det pågår utredning om den saken. Jag finner därav, att det är oriktigt att vilja för dessa småbrukare nedsätta tullen, då det har påpekats, att just det smör, som de kunna tillverka, är nästan den enda artikel, de hava att sälja, förutom litet fläsk. Här har det visserligen påpekats, att det icke betydde något, att vi togo bort fläsktullen. Jag vill då säga, att den dag kan komma, då detta kan betyda något. Hittills har det icke gjort det. Men detta är i alla fall icke något bevis för, att icke smörtullens borttagande kan betyda något för prisläget för det smör, som vi måste sälja till konsumenterna inom landet.

Herr Sterne framhöll även en sak, som med mycken styrka framhäfts av herr Röing, att man vill taga bort tullen, för att vi skulle få en transitohandel med ryskt och sibiriskt smör, som skulle för landet bliva en ofantligt inkomstbringande affär. Det förefaller mig något egendomligt, att man driver den satsen med så mycken skärpa, då jag har i min hand ett nummer av Finlands mejeritidning av så sent datum som den 9 maj 1913, där det redogöres för smörexporten över Hangö, vilken visar något helt annat, (jag har nyss av herr Röing fått bekräftat, att Hangö är den plats, över vilken exporten huvudsakligen sker). Herr Röing framhöll nu, vilken ofantlig fördel Danmark har av denna tran-

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.*

(Forts.)

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

sitohandel, och att vi möjligen skulle kunna få lika stor inkomst av en transitohandel, som Danmark nu har. Det har påpekats av herr Nils Larsson, att när det gäller export av finskt och ryskt smör till Tyskland och England, är det osäkert, huruvida icke affärsmännen i dessa länder själva komma att taga hand om denna affär, därest icke danskarna göra det.

Med ledning av uppgifter i denna finska mejeritidning skall jag belysa, hur det nu förhåller sig med denna sak. Under tidsperioden 1—7 maj 1913 exporterades öfver Hangö till England 4,041 kärl (213,284 kilogram), till Tyskland 1,892 kärl (99,946 kilogram), till Danmark 30 kärl (1,592 kilogram) och till Sverige 44 kärl (2,383 kilogram). Alltså exporteras öfver Hangö en större mängd smör till Sverige, där det finnes tull, än till Danmark, och transitohandeln öfver Danmark måtte icke vara mycket värd, när det blott är 30 kärl, som exporteras denna väg. Jag undrar, hur man kan komma fram med sådan påståenden, som att det skulle vara lämpligt för vårt land att taga bort smörtullen för att få transitohandel, när det förhåller sig på detta sätt. Jag skall be att få påpeka, hur det var under motsvarande vecka, den 2—8 maj 1912. Då var det något större export öfver Köpenhamn, dock mycket liten i jämförelse med exporten till England och Tyskland. Till England gick öfver Hangö 4,088 kärl (223,205 kilogram), till Tyskland 2,801 kärl (144,497 kilogram), till Danmark 103 kärl (5,094 kilogram) och till Sverige blott 7 kärl (334 kilogram). Det visar icke någon export av betydelse öfver Danmark under förra året heller, och dock har den i år likväl sjunkit till mindre än en tredjedel mot förra året. Är det något att tala om som skäl för att taga bort tullen för att åstadkomma transitohandel. Jag tror, att det skulle bli magert med vinsten, om man toge bort tullen för den skull. Men vi kunna åstadkomma väsentlig skada för våra småbruk, för deras uppblomstring och framgång. Därför tror jag ändå, att Riksdagens Andra kammare drar sig för att gå med på en sådan sak.

Nu säger herr Röing, att mejerihanteringen skulle främjas genom tullens borttagande. Det är något, som jag icke kan förstå, huru mejerihanteringen skulle kunna främjas genom import av utlänskt smör. Det är mig alldeles omöjligt att fatta en sådan sak, och jag tror, att herr Röing får söka utreda denna sak litet bättre, ty vi kunna väl icke ha någon nytta av att få in en hel del utlänskt smör, då vi ha tillräckligt med smör för såväl förbrukning som export.

Herr Röing säger vidare, att folket genom tullens borttagande skulle tvingas att producera exportsmör. Men när det påvisats, att det är omöjligt för en stor del av våra mjölkproducenter att åstadkomma en ordnad mejerihantering, just på grund av de stora avstånden, förlorar detta skäl all betydelse.

Jag tror därför, att vi göra klokast i att bibehålla de nuvarande

förhållandena, och på grund av vad jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)*

Med herr Jesperson förenade sig herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Två ärade ledamöter av bevillningsutskottet ha så kraftigt motiverat utskottets ståndpunkt, att jag icke har något nämnvärt att tillägga. Men då jag nu fått ordet, skall jag be att ändock få yttra några ord.

För icke många dagar sedan diskuterades i kammaren frågan om, att Riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av tullsystemets verkningar. Andra kammaren biföll förslaget, men det föll i Första kammaren. Jag hade tänkt mig att, på grund av det förhållande, att den sammanlagda majoriteten inom kamrarna var *för* denna utredning, Kungl. Maj:t med stöd av denna majoritet skulle föranstalta om en sådan utredning. Det förvånar mig då, att några ärade ledamöter av bevillningsutskottet, trots att man kan vänta en allsidig utredning, således en fastare grund att stå på vid bedömandet av frågan, huruvida några tullar skola sänkas eller icke, redan nu vilja gå med på en sänkning av detta slag. Vad tjänar då utredningen till, i fall herrarna redan på förhand vilja gå med på att lösrycka vissa tullar och i fråga om dem besluta tullsänkningar. Detta synes mig egendomligt. Jag var mycket tveksam, huruvida jag skulle gå med på utredningen, men blev övertygad av de sakliga anföranden, som höllos. Men jag hade icke tänkt mig att så snart få se, att, oaktat vi ha att vänta en utredning, vissa ledamöter ändå vilja gå med och lösrycka vissa delar av tullsystemet. Om det hade varit fråga om avskrivning av tullsystemet, skulle jag icke satt mig däremot, men så länge vi ha ett tullsystem, synes det mig rättvist, att alla, som behöva tullskydd, också få det.

Vad småbrukarna beträffar, så ha vi sett, att man velat gå med på sänkningar av vissa slag av lantmannaprodukter, som äro till gagn för småbrukarna. Som herrarna minnas, motionerades för några år sedan angående tullen på ägg, men Riksdagen avslög motionen, och förlidet år gällde det sänkning av tullen på fläsk, vilket man lyckades genomdriva i denna kammare. Då åberopades som skäl den ärliga importen för Norrlands behov. Nu har förslag framkommit om sänkning av tullen på smör, men här har icke Norrland särskilt åberopats. Här säger motionären själv, att tullen icke längre har någon betydelse. Varför har han då motionerat i denna fråga? Jo, herr Sterne tänker nog, att genom denna tullsänkning priset på smör skall bli billigare; detta är uppenbarligen syftet med hans motion, ty annars vore det ju ingen idé att taga bort smörtullen. Jag anser att detta uttalande om, att tullen icke har någon betydelse är ett

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

starkt skäl för att avslå motionen. Har tullen ingen betydelse och kan det icke väntas någon prissänkning, om den tages bort, då kan den ju få bestå, när den icke gör någon skada. Alla torde nog få medge, att herr Larsson i Klagstorp har rätt, då han säger, att om tullskyddet gagnar småbrukarna, bör det få stå kvar.

Herr Röing har sagt, att svenska småbrukare icke behöva detta tullskydd, ty de böra kunna reda sig lika bra, som de finska småbrukarna, då de ju ha lika god ställning som dessa. Ja, här ha vi själva knutpunkten. Man vill icke giva de svenska småbrukarna tullskydd på smör, utan anser, att då de finska småbrukarna exportera sitt smör till samma pris, bör också de svenska småbrukarna kunna göra det. Jag undrar, om verkligen den svenska småbrukarens ställning är så god, att han icke behöver tullskyddet mot finskt och ryskt smör, så länge andra näringar i landet hava tullskydd.

Här har också talats om sundhetsfrågan med hänsyn till det smör, som skall användas till människoföda. Jag har, mig veterligen, aldrig smakat ryskt eller finskt smör, men det har sagts mig, att det är av mycket blandad beskaffenhet och kanske det finns ingredienser i detta smör, som ingen vet, varifrån de komma. Jag undrar, om det ur sundhetssynpunkt kan vara fördelaktigt att importera detta dåliga ryska eller finska smör. Är det icke bättre att använda det svenska smöret?

Herr Sterne yttrade å småbrukarnas vägnar: Ni småbrukare böra be Gud bevara Eder för edra vänner. Ja, jag är själv småbrukare och den största delen av mina valmän är också småbrukare, och om jag således får tala å småbrukarnas vägnar och be Gud bevara oss för någon människa, så är det nog i första rummet för herr Sterne och hans likatänkande i denna fråga. Jag tror icke, att vi i denna fråga behöva be Gud bevara oss för de större godsägarna och lantbrukarna.

Nu må jag verkligen beklaga, att icke det frisinnade partiet har mer än en enda lantmannarepresentant i bevillningsutskottet, men jag vill uttala mitt tack till honom för att han ställt sig på en för lantmännen mycket god ståndpunkt i frågan.

Jag vågar ock hoppas att de svenska lantmannarepresentanterna i kammaren skola inse nödvändigheten för småbrukarna av att bibehålla denna tull på smör, och jag tvivlar icke heller på att denna kammares flertal skall gå med på utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr Larsson i Klagstorp: Herr talman, mina herrar! Jag har ansett mig tvungen att göra de två ärade talare, som hade ordet näst efter mig, ett par frågor med anledning av de starka angrepp, som de riktade mot mig på grund av mitt anförande.

Herr Sterne sade bland annat, att han icke hade varit så naiv, att han någonsin trott, att smörtullens borttagande skulle

nedsätta smörpriserna i Sverige med ett enda öre. Varför i all rimlighets namn vill då herr Sterne taga bort tullen, om det icke är för att man skall få billigare smör?

Herr Röing ansåg, att jag, därför att jag icke ville gå med på smörtullens borttagande, vore mera tullvänlig än de ivrigaste tullvännerna på 1880-talet. Jag vill då fråga: har det icke hänt herr Röing någon gång under den tid, han suttit i bevillningsutskottet, att han icke ansett sig kunna gå med på en viss tulls fullständiga borttagande? Jag är övertygad om och vet, att så varit fallet många gånger, men jag har aldrig på grund därav velat påstå, att herr Röing skulle vara någon utpräglad protektionist, och jag anser icke heller, att herr Röing har rätt att göra en sådan beskyllning mot mig.

Då herr Röing talade om 1880-talets tullpolitik och ville jämföra den med våra dagars tullpolitik, vill jag säga, att det är en betydlig skillnad på frågan om smörtullen nu och då. Jag har redan tidigare i mitt anförande påpekat, att jag anser, att den enda tull, som småbrukarna ha någon nytta av, är smörtullen. Av de andra tullarna hava de huvudsakligen endast nackdelar. Detta är anledningen, varför jag icke vill, att man skall taga bort denna tull, men jag anser mig icke därför företräda någon speciellt protektionistisk ståndpunkt.

Så framkastade herr Röing den frågan, om någon i denna kammare tror, att fläskpriset skulle hava sjunkit med ett enda öre, därför att vi i fjol satte ned tullen på fläsk. Nej, herr Röing, det tror jag icke, men jag skall be att få säga herr Röing, att det i detta avseende är en betydlig skillnad mellan smörtullen och fläsktullen. Fläsket är nästan uteslutande en exportartikel, men så är det icke med smöret, varav visserligen större delen, men således icke allt, exporteras. Denna tull på smör måste därför finnas kvar, icke för exportartikeln smör, utan för det hemlagade smörets skull.

Då herr Röing slutligen säger, att jag skulle hava yttrat, att våra köpmän skulle vara odugliga att åstadkomma en transitohandel och odugliga att konkurrera med danskarna, vill jag till sist blott framhålla, att jag aldrig har sagt detta.

Herr Sterne: Jag måste verkligen i anledning av den kraftiga, jag hade så när sagt avrättning, som man sökt bestå mig, yttra ett par ord till mina ärade motståndare. Herr Jespersion var smått indignerad över, att jag talade om småbrukarna en föregående gång i ett annat sammanhang, och han undrade, varför jag då tog mig friheten förfakta deras intressen, men icke nu. Det var det enda som jag egentligen kunde uppfatta av herr Jespersons anförande, som var något att svara på. Vad det övriga beträffar, kan jag icke finna annat, än att det var sådant, som jag redan i mitt första anförande bemött och klargjort. Om det nu

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)*

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)*

förefinnes en sådan brist hos mig, att jag icke kan uttrycka mig så, att hr Jespersen förstår mig, så kan jag verkligen icke hjälpa detta.

Vad beträffar det av hr Jespersen åsyftade fallet, var det knappast analogt med det nu föreliggande. Då var det fråga om tre torpare, som arbetat och släpat under hela sitt liv på en egen- dom i Vadstenatrakten. De ville köpa sina torp, men de kunde icke få det. Det motsatte sig herr Jespersen med flera, visserligen icke öppet kanske, men jag fick åtminstone den uppfattningen, att han icke var med på saken. Jag förfäktade, att de borde få lösa sina torp. Det gällde då tre torparens existens, men icke kan man säga, att det här gäller någon enda småbrukares existens, om man tager bort tullen på smör. Det vore rent nonsens att påstå något dylikt.

Den kraftigaste av mina motståndare var herr Olausson. Han påstod först, att han icke kommer att motsätta sig en revision av tullsystemet eller ett borttagande av tullarna. Men man har hittat på det förträffliga sättet att från olika håll invända, att här skall utredas. Detta är emellertid blott de obotfärdigas förhinder. Förut har man icke ens velat vara med om en utredning, men därför att Andra kammaren nu antagit och Första kammaren avslagit förslaget om en utredning tror man, att allting är »all right», och därför går det rent av icke an att väcka ett förslag, som på något sätt berör denna utredning, som man möjligen kan ha att vänta. Jag kan emellertid icke dela herr Olaussons mening i detta fall. Jag kommer fortfarande att, i mån som jag anser riktigt och klokt, med den rätt, grundlagen tillerkänner mig, framkomma med de förslag, som jag finner lämpliga, utan att taga hänsyn till att det till äventyrs kommer en utredning — som ännu icke är beslutad.

Vidare uttalade herr Olausson ett klander emot mig för att jag, såsom han påstod, tänker något annat, än vad jag säger. Jag tänker, påstår han, naturligtvis, att smöret skall bli billigare. Nu kan det ju hända, att det finnes några gränstrakter, särskilt tänker jag på gränsen till Finland, där smöret skulle kunna bliva något billigare, därigenom att man öppnar gränserna. Men jag är icke så naiv, jag upprepar det, hr Olausson, att jag trots det smörets priser i allmänhet kommer att bli billigare, därför att tullen tages bort. Denna uppfattning har jag fortfarande. Att denna min uppfattning är oriktig, har emellertid inte mina motståndare kunnat bevisa.

Att icke herr Larsson i Klagstorp förstår, varför jag vill taga bort tullen, även när den icke verkar prissänkande, är nu ganska underligt, då jag i mitt förra anförande kraftigt understrukt de skäl för mitt förslag, som jag också framhållit i min motion. För det första är smörtullen onödig. Visserligen bruka vi här i landet samla ihop på muséer gamla saker, som kunna hava kuriositetsintresse eller historiskt värde, men icke hade jag tänkt mig,

ott man skulle hava onödiga lagbestämmelser och onödiga tull-taxeparagrafer endast för nöjet att få titta på dem.

Jag har ytterligare sagt ifrån, att jag har den uppfattningen, att detta förslag om tullens borttagande kommer att verka befruktande på många sätt. Hava vi dåligt tillrett smör, såsom bevillningsutskottets majoritet vill göra troligt, tvingar tullens borttagande fram en bättre smörtillverkning. Hava vi genom tullen utestängt möjligheten av en livligare affärsverksamhet beträffande smör här i landet, må vi taga bort denna olägenhet.

Med vad jag nu sagt, skulle jag kunna sluta mitt lilla replikanförande. Men jag kan icke, innan jag slutar, underlåta att säga, vad jag påminner mig just nu, nämligen att det var en ärad högerrepresentant från samma bänk som herr Jespersen, vilken yttrade sig på förmiddagen i en annan fråga, när han tyckte sig av en annan talare hava fått den uppfattningen, att man hade sympatier för ett exportförbud i fråga om kött. Han frågade med mycken skärpa och indignation i rösten, om det vore möjligt att lantbrukarna icke skulle få sälja sina varor var som helst och även på den utländska marknaden. Men då skulle jag vilja fråga, om man icke också någon gång såsom konsument kan hava rättighet att säga: varför kunna icke konsumenterna få köpa var som helst? Vore protektionisterna verkligen konsekventa, skulle de också uttala sig för exportförbud i vissa fall. Man hade då en fullständigt instängd produktion och konsumtion, och då vore väl ändå det protektionistiska idealet konsekvent genomfört.

Nog måste herrarna giva mig rätt i att, om man skall hava en skyddstullsats, skall det väl vara en sådan, som gäller för landet i dess helhet, icke blott för Småland eller Norrland eller någon annan del av landets befolkning. Det är ju icke på sådana motiv vi fått den eller den tulltaxerubriken införd. När smörtullen icke är till nytta för smörproduktionen i dess *helhet*, så finner jag det vara konsekvent att taga bort denna tull.

På tullsystemets teori skall jag nu icke ingå i detta sammanhang. Var och en känner ju till, att det är infört på grund av en förvanskning av folkviljan. Det lever på en lögn, och på denna lögn skall det en gång dö.

Herr Jespersen: Herr Sterne påstod nyss, att jag jämställde det fallet, då han förfäktade småbrukarnas intressen för några dagar sedan, med småbrukareintresset i den nu föreliggande frågan. Jag har visst icke gjort det, utan har blott påvisat, vad herr Sterne har sagt, att man använder småbrukareintresset i tid och otid, vilket är en olycka, och jag framhöll, att han själv anförde detta intresse med mycken patos för ett par dagar sedan. Jag har icke därmed jämställt dessa båda saker.

Jag skall be att få taga upp ett yttrande, som herr Sterne nyss fällde. Han sade, att vid det ifrågavarande tillfället gällde det

Angående
upphävande
av tullen å
smör.

(Forts.)

Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)

tre torparens livsintresse. Jag vill påstå, att det i denna sak gäller många, kanske tusentals småbrukares livsintresse att få behålla ett skydd för den vara, de kunna producera, helst som det påvisats här från många håll, att smöret nästan är den enda säljbara vara, de kunna producera. Något måste de hava att draga inkomster av till det, som de måste köpa och till alla sina utgifter, och om detta huvudsakligen är den vara, genom vilken de kunna förvärva någon inkomst, skall väl denna vara också skyddas.

Herr Sterne yttrade till sist, att en tull endast är berättigad, om den är till nytta för hela landet. Kan man verkligen tänka sig, att vi i detta vidsträckta land, som i sina olika delar är så olika beskaffat, kunna få en tullsats, som passar lika bra för alla dessa olika delar? Det är ju alldeles omöjligt. Skulle tullarna bibehållas, endast i den mån de uppfyllde detta villkor, skulle Sverige helt och hållet vara ett frihandelsland, men jag undrar, om ens herr Sterne kan ifrågasätta, att vi i detta karga land skulle kunna reda oss emot utlandets konkurrens, om vi införde ett rent frihandelsystem. Jag tror, att herr Sterne snart skulle komma underfund med, att det vore en stor olycka, om man toge bort tullarna.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Sterne: Jag skall blott be att få rätta en missuppfattning av herr Jesperson. Han påstod, att jag skulle hava sagt, att en tull måste vara till nytta för hela landets befolkning. Jag har icke sagt detta, ty det vore alldeles orimligt. Men jag sade, att en skyddstull bör vara till nytta för en näringsgren i dess helhet och gäller eller verkar för landet i sin helhet; något annat har jag icke sagt. Jag trodde nämligen, att protektionisterna anse, att en skyddstull vore till för att gynna hela landets produktion inom ifrågavarande näringsgren och icke ett avskilt antal tillverkare inom samma näringsgren.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder framkomna yrkandena framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hava flertalets röster för sig. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammarén bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 3) av utskottets förevarande betänkande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan. bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 91 ja mot 77 nej; vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Efter härfpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockerbeskattningen, yttrade motionären

*Angående
upphävande
av tullen å
smör.
(Forts.)*

Herr Thorsson: Herr talman! Bevillningsutskottet har ej heller i år ansett sig kunna bifalla den av mig gjorda framställningen om inskränkning av antalet förste kontrollörer. Då vi under fjolåret hade samma fråga till behandling, tillät jag mig tillika med en annan ledamot av denna kammare att yrka på indragning av ett antal förste kontrollörer. Då gällde motionen, att man skulle göra försök till indragningar både vid raffinaderierna och råsockerfabrikerna. I år däremot har jag inskränkt mig till att yrka på indragning av ett antal förste kontrollörer vid råsockerfabrikerna. Jag kan nämligen icke tillägna mig den uppfattningen, att det skall vara så mycken tjänstgöring vid råsockerfabrikerna, att det berättigar tillsättandet eller behållandet av en förste kontrollör vid varje råsockerfabrik. Om det icke varit nödvändigt att ha en förman i denna ställning under den tid, då man lagt hela sockerbeskattningen på råsockerfabrikerna, utan man då kunde nöja sig med en då och då återkommande överkontrollör, så borde det icke heller behövas nu, att det finnes en förste kontrollör vid varje råsockerfabrik. Samma system råder nu vid brännvinstillverkningen. Då kan jag icke förstå, att man absolut skall behöva en förste kontrollör vid varje råsockerfabrik, där man ju icke på något som helst sätt beskattar varan utan endast sörjer för att det icke föres bort något från fabriken. Det är först vid raffinaderierna egentligen, som beskattningen äger rum.

Nu har emellertid även i år utskottet vänt sig till kontrollstyrelsen och fått den uppgiften, att det är nödvändigt att ha en förste kontrollör vid varje råsockerfabrik, därför att man har ansett, att de borde ha en mera självständig ställning mot fabriksledningen än de vanliga kontrollörerna. Man har vidare ansett, att det är nödvändigt, därför att de kontrollörerna alltid skulle ha någon till hands som de kunde rådföra sig med i utövningen av

*Angående
antalet förste
kontrollörer
vid sockerbe-
skattningen.*

(Forts.)

sin syssla. Det förutsätter alltså, att dessa förste kontrollörer skola vara vid fabriken under nästan hela fabrikationstiden eller åtminstone den huvudsakligaste tiden. Jag hade i fjol tillfälle omnämna, att förste kontrollören vid Ystads sockerraffinaderi kunde med denna sin befattning förena ett annat ganska krävande uppdrag, nämligen att vara rullföringsområdesbefälhavare, och att han följaktligen hade åtskillig tid upptagen genom detta sitt uppdrag. Då skrev kontrollstyrelsen, och bevillningsutskottet underströk det, att man skulle sörja för att arbetstiden bleve mera utnyttjad av dessa högre tjänstemän. Trots att man skrev så, har denne förste kontrollör fortfarande i januari i år förenat förste kontrollörsbefattningen vid detta omfattande raffinaderi med befattningen såsom rullföringsbefälhavare. Vid exempelvis Skifarps råsockerfabrik förenar förste kontrollören med sin befattning såsom förste kontrollör uppdrag att vara kontrollör vid ett par svagdricksbryggerier i Skurup och Rydsgård. Då han med uppdraget såsom förste kontrollör kan förena dessa båda uppdrag, förefaller det besynnerligt, att man icke kan tänka sig, att, liksom han lämnar Skifarp för att kontrollera dessa svagdricksbryggerier, han skulle kunna lämna fabriken för att kontrollera vid andra närliggande råsockerfabriker. Jag kan icke komma till annat resultat än att det även ur kontroll- och säkerhetssynpunkt mycket väl låter sig göra.

Det är klart, att om man icke kan förutsätta ärlighet och plikt-trohet hos underkontrollörerna eller de vanliga kontrollörerna, så kan det lämnas rum för oegentligheter även med det system vi nu ha. I regeln är det ju dock så, att förste kontrollören icke nedlägger vidare verksamhet i kontrollen än att han kontrollerar underkontrollörernas uppgifter och ser till, att de ha rätt antecknat sina iakttagelser under dagens lopp. Det är ur den synpunkten, som jag för min del har den uppfattningen, att statsverkets intresse borde kunna tillgodoses på ett billigare sätt och samtidigt bli lika effektivt, om man verkställer en indragning av vissa av dessa förste kontrollörsbefattningar, och låter en person förena uppdrag att vara förste kontrollör vid mer än en fabrik.

Då emellertid icke utskottet velat biträda denna min motion och jag icke har någon utsikt att få kammaren med mig, vill jag naturligtvis icke göra något yrkande. Jag vill endast konstatera, att den förste kontrollör, som tjänstgör vid Skifarps råsockerfabrik, med kontrollstyrelsens goda minne har med denna sin befattning förenat kontrollörsbefattning vid två andra fabriker, och att det således icke är obekant för kontrollstyrelsen, att han med sin vanliga syssla förenar två andra uppdrag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget bevillningsutskottets betänkande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av 25 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

*Angående
dagarvodet till
kontrollör vid
sockerbeskatt-
ningen.*

Genom proposition, nr 245, av den 11 april 1913, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen besluta, att 25 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker skulle från och med den 1 september 1913 erhålla följande ändrade lydelse:

Dagarvode utgår av statsmedel under tjänstetiden till förste kontrollör med tolv och till annan kontrollör med åtta kronor; och erhåller förste kontrollör dessutom, om resa förekommer, reseersättning med femton kronor för varje gång, han inträder i tjänstgöring eller från en till annan fabrik förflyttas. Förordnas förste kontrollör att verkställa förrättning under tid, då han ej är inkallad till tjänstgöring, erhåller han dels dagarvode med tolv kronor, dels ock reseersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av Riksdagen bifallas.

Mot viss del av motiveringen hade herr *Röing* anmält reservation.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, erhöles på begäran ordet av

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman! Jag nödgas besvara kammaren med ett par ord även i denna fråga. Jag tillät mig i fjol tillsammans med en annan ledamot av denna kammare att väcka en motion, i vilken jag gjorde samma yrkande, som nu förekommer i Kungl. Maj:ts proposition. Vid motiveringen av detta yrkande framhöll jag och min medmotionär, att vi ansågo, att dessa kontrollörer kunna ha en viss rätt att jämföras med kontrollörerna vid brännvinstillverkningen. Det protesterades däremot och sades, att man icke kunde jämföra dem. Nu vill jag bara konstatera, att Konungens befallningshavande i Malmöhus län, som har att taga befattning med de flesta kontrollörerna inom sockerindustrien i hela landet och en avsevärd del av kontrollörerna inom brännvinstillverkningen, för sin del konstaterar, att dessa båda kategorier av tjänstemän böra jämnställas med varandra.

Angående
dagarvodet till
kontrollör vid
sockerbekatt-
ningen.

(Forts.)

Då nu utskottet ansett sig icke kunna biträda Kungl. Maj:ts proposition, är det naturligtvis icke lönt att göra något yrkande om bifall till densamma. Men jag kan icke uraktlåta att vid behandlingen av detta ärende omnämna något, som står i samband med denna avlösningsfråga. Det är den ställning, som dessa underkontrollörer ha. Kontrollstyrelsen yttrade såsom svar på min nyssbehandlade motion, att det var nödigt att hålla dessa förste kontrollörer till så stort antal därför att de skulle ha större möjlighet att uppträda självständigt gent emot fabriksledningen. Men jag tror, att för hela kontrollen skulle det vara en viss fördel, om dessa kontrollörer kunde få en säkrare ställning gent emot förste kontrollörerna, så att de icke i hela sin gärning vore så helt och fullt beroende av en nyck av förste kontrollören.

Jag har omnämnt denna sak ett par gånger förut och har ytterligare ett skäl att nu beröra den. Sedan jag framburit min motion vid fjolårets riksdag har det tillsatts kontrollörer, och därvid var det en av de gamla kontrollörerna, som icke återfick sin plats. Officiellt angavs, att han icke skulle skött sig i sin befattnings, men jag vet från mycket säker källa, att denna kontrollör misstänkts för att till mig ha lämnat de upplysningar, som lägo till grund för min motion. Det är detta, som jag velat offentligen säga ifrån, så att det kan komma till herr statsrådets kännedom, vilka sätt man tillgriper för att hindra en person att få sitt levebröd tillbaka. Detta är enligt mitt sätt att se synnerligen ledsamt. Nu är det ju så, att Konungens befallningshavande i respektive län utnämner dessa befallningsinnehavare, sedan förste kontrollörerna tillfrågats. Då nu denna person kom till mig och beklagade sig över den oförrätt, han lidit till följd av min motion, så blev jag synnerligen upprörd och anmodade honom att vända sig till Konungens befallningshavande för att av handlingarna få veta anledningen till avskedet, men när han kom till Konungens befallningshavande, så fick han icke taga del av handlingarna, därför att det fanns icke något protokoll över tillsättningarna, utan man hade endast prickat för dem, som skulle tillsättas. Det förefaller mig synnerligen betänkligt, om en person, som blivit tillsatt förut och haft en ställning, låt vara som tillförordnad, hos ett rikt bolag, att han får veta, att han utan vidare blivit entledigad men icke anledningen till detta. Här behövs enligt mitt sätt att se någon åtgärd, som säkrar en sådan person, som verkligen vill sköta sitt uppdrag, att han icke skall helt och hållet vara på detta sätt utlämnad åt den eller den, som tror sig ha anledning att göra honom misstänklig.

Nu är det ju också klart, att detta är en synnerligen grannliga fråga, men jag vet, att man håller på att vidtaga åtgärder i syfte att omlägga hela tillsättningen på det sättet, att förste kontrollörernas maktbefogenhet skulle utsträckas än mera över de underordnade, så att kontrollstyrelsen visserligen skulle tillsätta dem,

men förste kontrollörerna skulle bestämma vilka som skulle inkallas och när detta skulle ske. Detta är ett utökande av deras makt, som jag för min del är rädd för att förorda, och jag har velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att det är av vikt, att de som, visserligen i en lägre samhällsställning, ha anställning i statens tjänst, ha den känslan, att de icke utan angivna skäl skola kunna entledigas från ett uppdrag, som de ha skött. Det är med anledning av detta som jag velat här i kammaren fästa uppmärksamheten på detta förhållande, samtidigt som jag velat bringa till kammarens protokoll och statsrådets kännedom, att den person eller de personer, som lämnat mig upplysningar — såväl den person, som skrev till mig i fjol, som den person, som lämnat mig upplysningar i år — icke äro åtkomliga varken för förste, andre eller tredje kontrollörerna.

*Angående
dagarvudet till
kontrollör vid
sockerbeskatt-
ningen.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr Andersson i Skivarv: Herr talman! Det tjänar ju icke något till att göra ett yrkande, då utskottet varit enhälligt, men annars tror jag, att det skulle varit lämpligt att föreslå någon jämkning i kontrollörernas löner. Jag tror detta så mycket mera, som de därigenom skulle komma ifrån den ställning till fabrikerne, vari de nu stå. Det är ju så, att fabrikerne äro skyldiga att lämna dem dels kost och dels logi för ett lågt pris, för vilket de eljest icke skulle kunna skaffa sig kost eller ordentligt logi. Därigenom komma de i en besynnerlig ställning. Jag skulle sålunda gärna vara med om en förändring i deras löneförhållanden.

Men det är en sak, som herr Thorsson framhöll, varemot jag gärna skulle vilja inlägga en liten gensaga. Herr Thorsson tycktes vara av den meningen, att förste kontrollörerna icke borde få något att säga beträffande kontrollörernas tillsättning. Förste kontrollören får i alla fall lita på de personer, som äro kontrollörer, och då går det icke an, att kontrollören är sådan, att han, som jag själv sett, t. ex. är full långa tider på dagen. Vid ett tillfälle gick det så långt, att en kontrollör rekvirerade sprit — i lådor i en annans namn till en station, och då först omnämndes detta för förste kontrollören. Jag undrar, hur det skulle gå, om icke förste kontrollören skulle få göra anmärkning mot en sådan person. Jag tror därför, att förste kontrollören, för att han skall kunna fullgöra sin skyldighet, må äga rätt att göra sådana anmärkningar.

Herr Jespersion: Herr talman! Jag skall be att få tillkännagiva, att jag i utskottet varit av den meningen, att man bort tillmötesgå Kungl. Maj:ts framställning rörande höjning av avlöningen för kontrollörerna, men då jag till slut blev ensam om denna min mening, så har jag icke velat framlägga någon reser-

Angående
dagavodet till
kontrollör vid
sockerbekatt-
ningen.
(Forts.)

vation. Jag har dock velat yttra några ord till protokollet av den anledningen, att man icke ville gå med på Kungl. Maj:ts framställning därför att när en av de myndigheter, som hade tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, nämligen kontrollstyrelsen, efteråt tillfrågades om behövligheten av den ifrågasatta höjningen förklarade den, att detta icke var behövt. Jag finner det högst besynnerligt, att en myndighet först tillstyrker en sak, och sedan, då utskottet frågar, säger, att det icke är behövt. Jag tycker, att detta är så anmärkningsvärt, att jag icke velat underlåta att här påpeka detta förhållande. Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr Rune: Herr talman! Med anledning av herr Jespersons anförande skall jag, eftersom nu talet kommit in på sakens behandling i utskottet och vad där förekommit, be att få säga, att det var på det sättet, att i utskottet väcktes förslag därom, att löneförhöjning skulle tilldelas de kontrollörer, som voro anställda vid råsockerfabrikerna, enär dessa ju äro i tjänstgöring en jämförelsevis kort tid av året. Om denna sak tillfrågades kontrollstyrelsen, som sade, att det föreläge ännu mindre skäl att giva dessa löneförhöjning än de andra kontrollörerna. Det var egentligen detta som kontrollstyrelsen tillfrågades om, men sedan lär någon tjänsteman därjämte ha yttrat något om att man i styrelsen icke var vidare övertygad om nödvändigheten av den ifrågasatta löneförhöjningen. Allt detta yttrades till utskottets sekreterare, som hade anmodats att framställa förfrågan.

Jag finner det visserligen mindre lämpligt att framdraga sådana saker, men eftersom denna sak redan framkommit, har jag velat meddela detta.

Herr Jespersson: Herr talman! Då herr Rune framhåller, att denna förfrågan egentligen gällde en annan sak än den jag omnämnde, så får jag förklara, att det alldeles bestämt sades ifrån i utskottet, att kontrollstyrelsen förklarat denna löneförhöjning icke vara behövt. Vem som sagt det i utskottet har jag icke velat offentliggöra utan endast velat konstatera faktum.

Herr Rune: Herr talman! Jag måste förklara, att det måste bero på något missförstånd av herr Jespersson vad han här uttalat, ty jag var närvarande i utskottet hela tiden och kan icke finna annat än att saken förhåller sig såsom jag framställt den. Åtminstone vill jag säga, att jag själv i utskottet i herr Jespersons närvaro framställde saken som jag här gjort, varför, om någon förut haft någon annan uppgift, herr Jespersson hade bort anse, att den därmed blivit rättad.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag vill bara tillkänna-

giva, att jag naturligtvis icke med mitt resonemang här vill ha fram den meningen, att icke förste kontrollörerna skulle ha den vanliga befälsrätten och rätt att entlediga en person, som icke skött sig. Vad jag egentligen erinrade om var det, att man entledigat en person utan att giva honom tillfälle att rättfärdiga sig och att han sålunda icke kunde få veta, varför han blivit entledigad. Detta om den den saken. Jag vill icke på villkor, att förste kontrollören icke skall ha tillräckliga tömmar för att hålla i schack personer, som icke skött sig i det ena eller andra avseendet. Nu vill jag säga det, att den person, jag åsyftar, icke faller under den kategori, som av min granne här antyddes, men jag har flera gånger, kan jag säga, här i kammaren upplyst, att det händer, att man tolererar personer, som icke skött sig det ringaste, och det är ledsamt, att man tolererar personer, som icke skött sig, därför, att de ha andra egenskaper, som man gillar, under det att man icke tolererar personer, som skött sig, om de ha egenskaper, som äro obehagliga för de överordnade.

Angående
dagarvodet till
kontrollör vid
sockerbeskatti-
ningen.
(Forts.)

Herr Källman: Herr talman! Såvitt jag kunnat följa frågans behandling i utskottet och på avdelningen, så tror jag, att utskottet avstyrkte vad vederbörande myndigheter yrkat väsentligen av den orsaken, att utskottet hade sig bekant, att *flertalet* av såväl förste kontrollörer som kontrollörer äro sådana personer, som antingen inneha statstjänst eller åtnjuta pension av staten, merendels officerare och underofficerare. Vi ansågo då helt naturligt att man icke kunde bevilja löneförhöjning åt sådana personer, som med denna plats förenade betydande inkomster från annat håll. Vart skulle det taga vägen, frågade sig ledamöterna i utskottets andra avdelning, om man skulle bevilja ökade löner åt personer i sådan ställning? Detta var den egentliga anledningen till att utskottet avstyrkt Kungl. Maj:ts proposition. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Härefter föredrogs lagutskottets memorial nr 34, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister, dels ock i anledning därav väckta motioner; och yttrade därvid

Angående
lag om be-
handling av
alkoholister
m. m.

Herr Branting: Det finnes vid denna sammanjämkning antecknad en reservation av herrar Persson i Norrköping och Borg.

Angående
lag om be-
handling av
alkoholister
m. m.
(Forts.)

Det måste onekligen för dem, som följt behandlingen av frågan här i kammaren, te sig något egendomligt, att denna sammanjämkning är gjord på det sätt, som skett, då ju meningarna syntes inom kammaren vara åtskilligt mera delade angående nödvändigheten av det tillägg, som har upptagits i sammanjämkningen, än angående nödvändigheten av det tillägg till § 19, som bortfallit vid sammanjämkningen. Det anställdes, som man kanske erinrar sig, votering angående tillägget i 4 §, och den utföll för att detta tillägg borde stå kvar, men mot en ganska stark minoritet. Beträffande det andra tillägget i 19 § var det ingen votering, utan det gick utan vidare såsom Andra kammarens mening.

Nu förefaller det mig också rent sakligt sett — jag kan icke hjälpa det — att det hade varit riktigare och lyckligare, om man fått detta tillägg i 19 §, som icke kommit med. Det gick ju ut därpå att, innan den på en sådan anstalt intagne blir utsläppt, vederbörande ovillkorligen skulle ha försäkrat sig om, att den, som blir utskrivnen, garanteras arbete och litet grand vård samt omhändertages under den första ganska vanskliga tiden efter en sådan kur. Det synes mig, att ehuru det visserligen gavs lugnande försäkringar, att så komme att ske, det dock varit lugnast och bäst och lämpligast, helst som kammaren var ense, syntes det, att detta uttryckligen skulle inskrivas i lagen.

Nu som saken ligger är det lönlöst att göra något yrkande. Denna sammanjämkning är visst redan godkänd av Första kammaren, och det är väl icke sannolikt, att ett yrkande om återremiss skulle vinna gehör. Men jag har icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på den stora vikten av att den sak beaktas, som här genom denna sammanjämkning blivit utelämnad, och att det verkligen var *Andra kammarens eniga mening*, att denna sak skulle på allra bästa sätt utföras, i syfte att man skulle få lagen så gynnsam till sina verkningar som möjligt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.

Till avgörande förelåg därpå lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 24 värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Uti en den 27 mars 1913 dagtecknad proposition, nr 220, vilken blivit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av § 24 värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Härigenom förordnas, att § 24 värnpliktslagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

§ 24.

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid flottan, vartill han inskrivits eller överförs, dock att i de fall, Konungen prövar erforderligt, icke vapenför värnpliktig skall vara skyldig att även vid annat truppslag eller i annan tjänst fullgöra tjänstgöring.

Denna lag träder genast i kraft.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom Första kammaren av greve *Carl Hamilton* väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 162, vari hemställts, att Riksdagen, under förklaring att propositionen ej kunde i oförändrat skick antagas, måtte besluta, att § 24 värnpliktslagen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

§ 24.

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid flottan, vartill han inskrivits eller överförs, ävensom i de fall, Konungen prövar erforderligt, även vid annat truppslag eller i annan tjänst.

Utskottet hemställde

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av Riksdagen bifallas; samt

2:o) att greve *Carl Hamiltons* omförmälda motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservationer hade dock avgivits:

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som, med instämmande av herrar greve *Lagerbjelke*, *von Baumgarten*, greve *Spens* och *Pettersson* i Bjälbo, hemställt, att Riksdagen måtte antaga ifrågavarande paragraf i värnpliktslagen i följande lydelse:

§ 24.

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid flottan, vartill han inskrivits eller överförs ävensom i de fall, Konungen prövar erforderligt, även vid annat truppslag eller i annan tjänst, dock utan ökning av den tjänstgöringstid, som genom inskrivningen eller överföringen blivit för honom bestämd;

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

av herrar *af Ekenstam* och *Gezelius*; samt

av herrar *Lindhagen* och *Borg*, vilka yrkat, att Riksdagen med avslag å greve Hamiltons motion måtte allenast på det sätt bifalla propositionen, att 24 § i värnpliktslagen erhöles följande lydelse:

Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid flottan, vartill han inskrivits eller överförts, dock att i de fall, Konungen prövar erforderligt, icke vapenför värnpliktig, som under pågående vapenövning överföres från vapenföra, skall vara skyldig att fullgöra tjänstgöring även vid annat truppslag eller i annan tjänst.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Petersson i Lidingö Villastad: Herr talman, mina herrar! Som herrarna se av lagutskottets betänkande är jag anecknad som reservant. I denna reservation ha instämt även åtskilliga ledamöter av lagutskottet från Första kammaren: den har sålunda varit föremål även för Första kammarens bedömande. Där har emellertid ärendet fått den utgång, att Första kammaren bifallit Kungl. Maj:ts proposition, som oförändrad av lagutskottet tillstyrkts. Enligt vad man sagt mig skulle detta beslut väsentligen ha påverkats av en av herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet avgiven förklaring angående den innebörd han i ett visst avseende inlägger i värnpliktslagen, och som skulle ha undanröjt de betänkligheter, som vi reservanter haft mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Jag hade icke tillfälle att åhöra detta herr statsrådets yttrande, och då det i allt fall torde vara lämpligt, att en liknande förklaring avgives här i kammaren, så anser jag mig böra framföra de betänkligheter mot Kungl. Maj:ts förslag, som varit grundläggande för vår i ärendet avgivna reservation.

Jag vill då börja med att säga, att till utgångspunkt och underlag för en diskussion i denna fråga synes mig böra läggas ett av chefen för generalstaben avgivet yttrande, som finnes åberopat i den kungl. propositionen. I detta yttrande har chefen för generalstaben på det allra bestämdaste förklarat, att det *måste* finnas rätt att till tjänstgöring vid visst truppslag eller tjänst beordra även andra värnpliktiga än dem, som blivit tilldelade ifrågavarande truppslag eller tjänst. Han säger, att sådant är nödvändigt vid fälttjänstövningar, vid mobiliseringsövningar och vid mobilisering, och först och sist i krig kan det, säger han, bliva nödvändigt att till tjänstgöring vid ett truppslag beordra eller inkalla stundom hela kontingenter värnpliktiga, tilldelade ett annat sådant truppslag. Han yttrar vidare:

»Ett dylikt förfaringssätt hade upprepade gånger använts och torde även i framtiden bliva nödvändigt att tillämpa. Det måste

rent av anses ligga i sakens natur, att krigsmaktens personal skulle kunna, oberoende av tilldelning till truppslag, kommenderas att tjänstgöra var behovet påkallade, även om någon uttrycklig föreskrift härom icke förefunnnes i värnpliktslagen.»

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

Så slutar han med den förklaring, att en sådan rätt för Kungl. Maj:t att kommendera en värnpliktig till tjänstgöring ifrån det truppslag, han varit tilldelad, till annat truppslag, hittills ansetts självfallet ligga i värnpliktslagen.

Denna uppfattning av värnpliktslagen har också blivit tillämpad. Enligt vad som upplyses i Kungl. Maj:ts proposition kommenderades 1910 militärarbetare vid infanteriregementen att tjänstgöra vid artilleri, kavalleri och träng för skötsel av kronans hästar med mera. En likadan kommendering förekom 1911. Men så kom en omkastning 1912 — av vilken anledning känner jag icke — då Kungl. Maj:t ansåg sig förhindrad att tillämpa den tolkning av värnpliktslagen, som dittills gjort sig gällande. År 1912 blev det fråga om likartat beordrande, men då gjordes detta beroende av de värnpliktiges eget medgivande. Sålunda, endast om den enskilde värnpliktige medgav det, kunde — ansåg man då — sådan icke vapenför kommenderas till annat vapen än det, vilket han tilldelats. Följden blev den man kunde vänta. I oktober 1912 anmälde chefen för fjärde arméfördelningen, att han icke kunde på frivillighetens väg få nödigt antal icke vapenföra för att sköta hästar, etablissemang och annat, vartill de behövdes. Han fick då befallning från Kungl. Maj:t att ytterligare försöka förmå då icke vapenföra värnpliktiga att på frivillighetens väg fullgöra denna tjänst, men i december 1912 måste han anmäla, att endast ett 20-tal av de inskrivna vid infanteriet förklarar sig villiga, och att han sålunda icke kunde få det folk, han behövde. Då blev det klart för Kungl. Maj:t, att den nya tolkning av värnpliktslagen, som 1912 tillämpades, icke dugde: med den kunde icke arméfördelningen reda sig. Följden blev denna proposition, i vilken Kungl. Maj:t nu hemställer om sådan ändring av 24 §, att i de fall, Konungen prövar erforderligt, icke vapenför värnpliktig skall vara skyldig att även vid annat truppslag eller i annan tjänst fullgöra tjänstgöring. Därmed är naturligtvis saken hjälpt för såvitt det gäller *icke vapenföra*.

Men då kommer den stora och för vår armés hållande i stridsdugligt skick ytterst viktiga fråga: huru går det då med de *vapenföra* värnpliktiga? Med den förutvarande tolkningen, den, som tillämpades 1910 och 1911, var det klart, att även en *vapenför* värnpliktig kunde kommenderas till sådan tillfällig tjänstgöring vid annat vapen, som det av särskilda förhållanden kunde bli fråga om, och som generalstabschefen med sådan styrka förklarar vara absolut nödvändig, för att armén skall kunna behörigen fungera.

När nu denna lag förändras ställer sig förhållandet härutinnan annorlunda. Då har man gått ifrån den tolkning, som man

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

på grund av förhållandena vid lagens tillkomst, förut givit åt 24 §. Denna § lydde ursprungligen: »Värnpliktig är skyldig att tjänstgöra vid det truppslag av hären eller uti den tjänst vid flottan, vartill han inskrivits eller överförts.» Man gick ut ifrån — och jag tror det var riktigt — att denna paragraf stod som en generell inledande bestämmelse till det kapitel, som handlar om, hur värnpliktig skall användas, sysselsättas och utbildas; den avsåg att ge den generella regeln, att han skulle i allmänhet och i det stora hela sett användas till den tjänst, vartill han blivit uttagen. Men det var icke meningen, att därmed reglera detaljerna och framför allt icke eventuellt erforderliga tillfälliga förflyttningar; sådant lämnades till senare bestämmelser.

Nu har genom det föreslagna tillägget denna paragraf 24 fått en sådan lydelse, som fastläser den restriktiva tolkning, Kungl. Maj:t i senare tid givit åt densamma. Det framstår för mig såsom alldeles klart, att hädanefter någon rätt att kommendera vapenför värnpliktig till tillfällig tjänstgöring vid annat vapenslag än det, han blivit tilldelad, icke vidare för Kungl. Maj:t förefinnes.

Detta bekräftas också av krigsministern i det yttrande till statsrådsprotokollet, vari han motiverar det framlagda förslaget. Han talar där om de vapenföre och vad fredstjänstgöringen för dem betyder samt säger, att det »icke bör ifrågakomma, att den vapenföre värnpliktige ens någon kortare tid fullgör fredstjänstgöringen vid annat truppslag än det han tillhör.» Han slutar sitt yttrande till statsrådsprotokollet, sedan han citerat 24 § värnpliktslagen i dess ursprungliga lydelse, med den att säga: »då jag icke kan anse, att detta stadgande inrymmer för Kungl. Maj:t någon sådan rätt, som nyss angivits såsom önskvärd» — nämligen rätt att kommendera icke vapenföre att sköta kronans hästar — »får jag hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att antaga en så lydande lag» — varefter följer den föreslagna lydelsen.

Jag vill då fråga: Hur går det därefter med den av generalstabschefen såsom nödvändig ansedda möjligheten att kommendera en vapenför värnpliktig till tjänstgöring vid annat vapen, t. ex. under vissa kritiska förhållanden, vid mobiliseringsövningar m. m., och framför allt hur går det under krig?

Jag är fullständigt med om den princip, som herr statsrådet uttalat, att den värnpliktige i regel skall vapenövas vid det vapen, han blivit tilldelad, men förhållandena kunna ju vara av den beskaffenhet, att det varder nödigt att tillfälligtvis kommendera honom på annat håll.

Jag är ju icke inne i de militära förhållandena, men det må ju i alla fall tillåtas mig att hänvisa exempelvis till en sådan situation, som en fälttjänstövning, under vilken artilleri och infanteri tjänstgöra tillsammans; då vederbörande artilleribefälhavare vid ett visst kritiskt tillfälle finner en position sådan att en ställning måste

ögonblickligen övergivas eller en ny intagas. En kanon skall föras upp på en höjd eller bort därifrån. Då ligger det nära till hands, om det för påskyndande av manövern så kräves, att kommendera dit ett dussin värnpliktige infanterister, som finnas i närheten. Under nuvarande förhållanden låter detta sig utan ringaste betänklighet göra, men låter det sig göra, eller låter det sig icke göra *efter* antagandet av den lagändring, som här föreslås? Jag vill bara för att förtydliga min mening tillägga, att såvitt jag kan förstå, en sådan kommendering måste innebära, att detta dussin värnpliktige infanterister, som så beordras, måste i den tjänstgöringen stå under befäl av en artilleriofficer, den som har att sköta kanonerna. Om nu dessa infanterister stå under sådant befäl, kan jag icke förstå annat än att de då ock tjänstgöra vid artilleriet och således icke vid det vapen till vilket de indelats. Än värre bleve detta förhållande under krig.

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

Vi diskuterade i utskottet ganska mycket dessa förhållanden, och blevo där ense om, att det kapitel av värnpliktslagen, vari denna paragraf är intagen, gäller lika mycket för krig som för fred, och när man då i utskottet frågade: Hur skall det då gå i krig? Skola vi icke äga rätt att kommendera infanterister att hjälpa till vid artilleriet, ifall servisen där skulle bli nedskjuten? Gavs icke något annat svar än: inter arma silent leges — i krig tiga lagarna, i krig gör man vad som är nödvändigt vad än i lagen står.

Det synes mig vara olämpligt att skriva en lag, avsedd att tillämpas såväl i fred som i krig, så att den ovillkorligen måste i krig överträdas.

Nu har jag för min del den uppfattning, att herr statsrådets förut angivna tolkning av 24 § värnpliktslagen icke är riktig, och att sålunda hela denna lagändring icke behöves. Jag har icke heller hört någon anmärkning framställas inom Riksdagen mot det sätt, varpå 24 § värnpliktslagen tolkades 1910 och 1911 och finner sålunda ingen anledning föreligga att överge den tolkningen. Det är emellertid klart, att denna min uppfattning, även om den delas av åtskilliga andra, som situationen nu är, icke har något att betyda, ty har herr statsrådet den uppfattningen, att 24 § värnpliktslagen icke medgiver sådan kommendering, som man finner behövlig och önskvärd, så är det givet, att han tillämpar denna paragraf efter sin uppfattning, således underlåter att kommendera icke vapenföre värnpliktige från ett vapenslag till tjänstgöring på ett annat, även om därav skulle följa hinder och dröjsmål i de värnpliktiges utbildning.

Därför återstår naturligtvis icke något annat än att nu giva denna lagparagraf en så tydlig och klar innebörd, att något missförstånd icke kan förekomma. Därför hava vi reservanter icke haft något emot att bifalla Kungl. Maj:ts förslag i denna del, men vi ha ansett, att samma förtydligande borde göras även i avseende å de vapenföre värnpliktige. Eljest frukta vi att det skulle

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

innebära, att rätten att kommendera vapenföra värnpliktige till annan tjänstgöring under sådana kritiska förhållanden, som jag förut antytt, skulle vara Kungl. Maj:ts betagen. Skulle en sådan innebörd bli följden utav ändringsförslaget, då vore det att bota ont med sjufalt värre. Därför slutar vår reservation med ett förordande av Kungl. Maj:ts förslag men så utsträckt, att denna rätt att kommendera även gäller de vapenföre värnpliktige, och till förekommande av allt missförstånd ha vi tillagt, att en sådan kommendering icke skulle få inverka förlängande på den tid, som en sådan värnpliktig är skyldig tjänstgöra på grund av sin inskrivning. Detta betyder att det icke skulle tillätas, att vid en sådan kommendering, t. ex. från infanteri till kavalleri, den vid infanteriet inskrivne vapenföre värnpliktige därigenom skulle få en tjänstetid på ett år i stället för, som han annars skulle ha, åtta månader.

Nu vill jag hoppas, att de upplysningar, som herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet kan giva, skola häva de betänkligheter, jag haft, och i sådant fall har jag icke något emot att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Men vad som hittills kommit till min kännedom, och vad jag hört i utskottet, har icke för mig utgjort skäl för ett sådant bifall, och därför ser jag mig tills vidare nödsakad att vidhålla min uppfattning och yrka bifall till den av mig jämte flera vid detta betänkande fogade reservationen.

Herr Lindhagen: Det är väl bäst att i detta sammanhang även jag framför de betänkligheter, som tagit sig uttryck i den av mig och herr Borg avgivna reservationen. Det är nu klart, att i en sådan sak som denna det är ganska svårt för en icke fackman att under brådsakande arbete i lagutskottet kunna sätta sig in i hela detta virrvarr, som ju härordningen företer för den, som skall skaffa sig ett omdöme om, hur det hela hänger ihop i ett visst fall.

Emellertid framstod det för oss till en början självklart, att 24 § värnpliktslagen är en värnpliktens grundlag så tillvida, att den också utgör ett värn för de värnpliktige, varigenom de endast under vissa former och viss prövning skola tillhöra ett visst truppslag och varigenom även de värnpliktiges mening därvid skulle få göra sig gällande och denna mening prövas av sakkunniga personer. Därför står det, att när de blivit inskrivna eller på grund av särskilda bestämmelser i värnpliktslagen överförda till ett vapen, skola de vara där och icke någon annanstädes. Då har det förefallit oss, att det icke går an att åtminstone i den paragrafen skriva, att oberoende av denna prövning äger Konungen efter gottfinnande förflytta dem till något annat ställe, utan där skall tvärtom just stå kvar, att Konungen icke har en sådan godtycklig rätt i allmänhet.

Detta gäller naturligtvis lika mycket om de vapenföra som om de icke vapenföra. Vid själva inskrivningsförrättningarna ser man ju till, att de olika värnpliktige indelas till olika vapenslag, så att behovet överallt blir tillfredsställt, och det är ju just för detta ändamål man givit särskilda regler för inskrivningsförrättningarna. Härav följer naturligtvis också, att den förändring i indelningen, som måste bli en konsekvens därav, att förra året de icke vapenföres antal inskränktes, hädanefter, såsom också upplyses i den kungl. propositionen, kommer att iakttagas vid inskrivningsförrättningarna, så att utdelningen av icke vapenföra till de olika truppslagen sker på ett annat sätt än hittills och sker så, att dessa bli vederbörligen utportionerade på de olika ställen, där de behövas.

Vad är det då, som egentligen föranlett den kungl. propositionen? Jo, det är den omständigheten, att det finnes en sorts icke vapenföre, som icke vid inskrivningsförrättningarna eller de så kallade överföringarne blivit tilldelade det vapenslag, där de behövas. Det är nämligen sådana värnpliktige, som förut tillhört de vapenföre, men sedermera blivit förklarade för icke vapenföre. Enligt den gamla ordningen kunde dessa stå kvar i sitt vapen, ty då fanns det gott om icke vapenföre, men numera måste även de utportioneras efter nya grunder och när detta icke kan ske vid inskrivningsförrättningarna, som redan gått av stapeln, måste § 24 kompletteras med ett särskilt förfarande, så att denna klass av icke vapenföre bli placerade, där de verkligen behövas. Här är det som behovet, såvitt jag kan förstå, föreligger, och i den kungl. propositionen har det också uppgivits, att det endast är för detta fall som detta förfarande behöves.

Nu har man tyckt, att det kunde dock vara bekvämt att även sådana icke vapenföre, som redan vid inskrivningsförrättningarna förklarats icke vapenföre och tilldelats sina vederbörliga rum, skulle kunna på samma sätt, om på enstaka punkter någon rubbning kunde behövas, genom en liknande rätt för Konungen tilldelas annat truppförband. Frågan är då den, som herr Hamilton i sin motion framdragit: Varför icke giva en sådan befogenhet åt Konungen även ifråga om de vapenföra? Det kan mycket väl inträffa, fast man indelar dem efter vissa grunder, att man skulle gärna vilja godtyckligt överflytta några av dem. Kommer man in på *ett* godtycke, kommer man lätt in även på ett annat, ty räcker man ett finger, får man räkka också två. Därför ha vi tyckt, att det konstitutiva i § 24 upprätthålles icke, principerna och det logiska sammanhanget upprätthållas icke, om man går så långt som Kungl. Maj:t föreslagit och späder på paragrafen med samma rätt för Konungen beträffande icke vapenföre, som från början varit icke vapenföre och blivit indelade vid inskrivningsförrättningarna. Det kan ju hända, att detta icke skulle vara på något sätt äventyrligt, men man kan icke veta, ty godtycket flo-

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.

(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.

(Forts.)

rerar på så många sätt, och har så många möjligheter att göra sig gällande, att man icke bör i onödan överlämna något åt godtycket. Men så har också herr Hamilton i sin motion syftat på det fallet, att det fordras kommenderingar till andra håll. § 33 innehåller rätt för Konungen att för särskilda fall kommendera på det sättet, att en värnpliktig blir fullständigt överförd för hela sin återstående tid till tjänst vid annat vapenslag. Av denna Konungens rätt skulle, menar man, icke framgå, att han har rätt att göra kommenderingar till annat vapenslag för viss kortare tid. Hur den saken förhåller sig, har jag icke kunnat penetrera. För närvarande tillgår det på det sättet, att när någon kommenderas, exempelvis till en skola, säger man att detta icke är kommendering till annan tjänst eller annat vapenslag, utan att vederbörande fortfarande fullgör precis samma tjänst som förut och att man sålunda icke på något sätt överskrider § 24. Vid ett annat tillfälle däremot, då en barnförlamningsepidemi nödvändiggjorde vidtagandet av extra åtgärder, vidtogos sådana utan att åtminstone i lagutskottet kunnat framföras någon grund för Konungens befogenhet att göra detta. Jag skulle kunna tänka mig att den befogenheten skulle kunna anses följa av § 33, ty om Konungen har rätt att varaktigt överföra en värnpliktig till annat vapenslag, bör Konungen också kunna göra det tillfälligt för kortare tid. Det strider åtminstone icke mot grunderna för § 33. Men detta är, som sagt, en helt annan sak. Att nu, såsom den siste talaren gjorde, vilja tillgodose denna sak genom att i § 24 giva Konungen en allmän rätt att när han vill bestämma vart värnpliktiga skola höra, kan icke vara riktigt och är icke avsett, utan, såsom i § 33 säges, är det endast i de där anförda särskilda fallen som Konungen äger att överföra någon värnpliktig till annan tjänst och därigenom ändra inskrivningsförrättningens gång. Rätta platsen för en sådan bestämelse är sålunda icke i § 24. Detta är en sak för sig, som vi reservanter icke haft anledning och ej heller kompetens att ingå på, men så mycket ha vi förstått, att icke hör den saken till § 24 och icke kan den rätteligen, såsom de andra reservanterna föreslagit, lösas i § 24.

Detta är kanske ett oriktigt resonemang, men såvitt vi kunna tolka lagen och såvitt upplysningarna i lagutskottet givit vid handen, måste detta vara riktigt. Det ankommer nu på herr statsrådet, som är mycket mera inne i dessa saker, att upplysa hur härmed rätteligen förhåller sig. Emellertid sades det så i utskottet, och jag upprepar det, att av bekvämlighetsskäl har man utsträckt det behov, som givit anledning till förslaget, till att avse alla icke vapenföre, även sådana, som från början varit icke vapenföre, och det är mot detta vi principiellt reserverat oss.

Det är ur den synpunkten, herr talman, jag skall be att få yrka bifall till den av mig och herr Borg avgivna reservationen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke uppehålla med någon längre utläggning av frågan, då herr statsrådet torde komma att yttra sig och har tillfälle att lämna en grundligare utredning därav. Jag vill blott erinra, att den nu föreliggande ändringen i värnpliktslagen är en konsekvens av det beslut Riksdagen i fjol fattade att inskränka tjänstgöringstiden för alla icke vapenföre, vilket vapenslag de än tilldelats. Då föreslogs icke någon förändring av nu förevarande art i värnpliktslagen, men vid den avkortning i tjänstetiden, som då skedde, utgick man från den för övrigt uttryckligen tillkännagivna förutsättningen, att de icke vapenföre skulle tilldelas de olika truppslagen och truppförbanden efter behovet. Emellertid har det nu visat sig, att detta icke kunnat i tillräcklig mån ske på frivillighetens väg, den enda väg, som Kungl. Maj:t, då det gäller överflyttning under tjänstgöringstiden, ansett sig ha rätt att använda. Detta åter har naturligtvis föranlett dels kostnader för erforderligt anskaffande af arbetskraft från annat håll och dels väl även hinder i de vapenföres utbildning, i det dessa fått användas till handräckningsgöromål i stället för icke vapenföra. Det är dessa skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att föreslå den nu ifrågavarande förändringen, som av lagutskottets majoritet tillstyrkts.

Vad beträffar den reservation, som är afgiven av herr Petersson i Lidingö Villastad m. fl., vilken påyrkar bifall till greve Hamiltens motion, så skall jag icke länge uppehålla mig vid den. Då Kungl. Maj:t icke ansett det behövas någon ändring i det hänseende, som nämnda motion avser, så har det saknats anledning för utskottet att härvidlag gå längre än som skett. Då Första kammaren uppenbarligen varit av samma mening, enär den efter votering antagit utskottets förslag, så gissar jag, att den mening, för vilken herr Petersson gjort sig till tolk, knappast kan ha någon resonans här i kammaren.

Vad därefter angår den av herrar Lindhagen och Borg avgivna reservationen, så har jag litet svårt att förstå, att den kan ha någon verklig betydelse. Kungl. Maj:t har begärt att få genom kommandering överflytta icke vapenföre till truppförband, där de behövas. Det är sant, och detta uttalas också av Kungl. Maj:t, att största behovet härvidlag föreligger med avseende på dem, som under tjänstgöringstiden överföras från vapenföre till icke vapenföre, men för att behovet av handräckningsmanskaper skall kunna fyllas tillfredsställande, torde det, under vissa förhållanden, bliva nödvändigt att överflytta till ett annat vapenslag även sådana, som redan vid inskrivningen såsom icke vapenföre tilldelats ett visst vapenslag. Det finnes icke det allra ringaste skäl varför man skulle ömma mera för dem, som från början fått förmanen att förklaras icke vapenföre, än för dem, som flyttas över under tjänstgöringstiden från vapenföre till icke vapenföre. Och det skulle ju kunna hända den malören, att det visade sig, att en

*Användande
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

rätt för Kungl. Maj:t att förflytta blott dem, som överföras från vapenföre till icke vapenföre, icke vore tillräcklig. Då finge man på nytt en framställning om befogenhet för Kungl. Maj:t att överflytta *alla* icke vapenföre. Under sådana förhållanden synes det mig föreligga fullgoda skäl att bifalla utskottets förslag, som överensstämmer med den kungl. propositionen.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Chefen för lantförsvarsdepartementet herr statsrådet Bergström: Herr talman! Mina herrar! Jag skall icke här gå in på något närmare uttalande beträffande den uppfattning, som Kungl. Maj:t tidigare kan ha haft rörande innebörden av § 24 värnpliktslagen, sådan den nu är avfattad, med avseende på den värnpliktiges tjänstgöring vid annat truppslag än det han blivit tilldelad, eller hans tjänstgöring i annan tjänst. Jag tror dock, att en närmare undersökning av denna fråga skulle komma att visa, att man nog varit ganska tveksam och trevande, när man på sin tid gått att utfärda de generalorder, som den ärade förste talaren omnämnde, liksom också de generalorder, som varit föregångare till desamma.

Emellertid, det som nu närmast intresserar oss, och framförallt syntes det intressera den siste talaren, det är att klargöra, huru det med den ändring av § 24, som är av Kungl. Maj:t föreslagen, kommer att ställa sig med avseende på de vapenföra värnpliktige. Den ärade förste talaren och reservanten har ansett, att den avfattning, Kungl. Maj:t givit 24 paragrafen, har kommit att bli för snäv. Jag vill då till en början med hänsyn till den siste ärade talarens yttrande framhålla, att man måste göra klart för sig vad det innebär att tjänstgöra vid ett truppslag.

Om jag är tilldelad kavalleriet, tjänstgör jag såsom kavallerist. Är det då så att jag fortfarande tjänstgör i denna egenskap, även om min tjänstgöring är förlagd på annat håll eller vid ett annat truppförband? Ja, i regel tjänstgör jag även då, i enlighet med § 24 värnpliktslagen, vid det truppslag jag blivit tilldelad.

Om jag går till alla de fall — jag tänker nu närmast på fredstjänstgöring — om vilka motionären talar, alla dessa fall som avse tjänstgöring vid kommissarieskolor, förplägnadsskolor, velocipedordonnansskolor eller när kavallerister vid fälttjänstövningar tjänstgöra såsom spaningsryttare vid infanteriet, eller när kuskar från trängen tjänstgöra vid infanteriet, så tjänstgöra alla de ifrågasvarande värnpliktige vid skolorna, under fälttjänstövningarna och så vidare i den egenskap, i vilken de blivit tilldelade sitt truppslag. De tjänstgöra fortfarande sålunda vid sitt eget truppslag, var helst deras tjänstgöring än må äga rum.

Skulle de verkligen tjänstgöra vid ett annat truppslag, ja, då ställer sig saken annorlunda, då fullgöres tjänstgöringen icke längre i enlighet med § 24 värnpliktslagen.

Jag skall taga upp de två sista fallen som motionären varit inne på. Motionären säger, och det omnämnde nyss också herr Lindhagen, att ett antal trängbeväringar hade under en viss tid, medan en barnförlammningsepidemi pågick, tjänstgjort vid två infanteriregementen. Tager man närmare reda på saken, så skall man finna, att det förhöll sig så, att dessa beväringar, just på grund av att inom deras förläggningssort utbrutit en epidemi, blevo flyttade från Eksjö till Östergötland. Truppen utgjordes av 150 sjukbärare och de tjänstgjorde och utbildades fullständigt såsom sjukbärare, det vill säga de gjorde fortfarande tjänst vid eget truppslag, och det var icke fråga om att tjänstgöra vid något annat truppslag.

Nå, det andra fallet, som motionären talar om? Ja, det är ett egendomligt fall. Han säger, att efter antagandet av 1901 års härordning förekom det »att de värnpliktige, vilka inom 6 arméfördelningsområdet uttagits till fästningsartilleriet, vapenövades vid infanteriet, 'såsom infanterivärnpliktige'.» Det vill säga de vapenövades icke såsom artillerister. Ja, saken berodde därpå, att man icke hunnit uppsätta det fältartilleri, som dessa värnpliktige blivit tilldelade. Men vad har följden blivit? Jo, den visade sig i fjol vid försöksmobiliseringen i övre Norrland. Då träffade man nämligen på ett antal värnpliktige, tillhörande fältartilleriet, vilka knappast hade sett en kanon och ännu mindre lärt sig hantera densamma. De kände icke alls till artilleriet utan voro utbildade till infanterister. Men, mina herrar, det få vi väl alla erkänna, att icke var det väl önskvärt och fördelaktigt, att något sådant kunde ske. Snarare är det väl så, att det undantaget bevisar vikten av att man fasthåller vid den regel, som enligt Kungl. Maj:ts förmenande innehålles i § 24 värnpliktslagen, nämligen att en var skall göra sin fredstjänstgöring vid det truppslag han blivit tilldelad. Fredstjänstgöringen avser ju att utbilda de värnpliktige för en viss uppgift, och då måste det vara en regel, att de få tjänstgöra vid det truppslag, där de skola utbildas för sin uppgift.

Jag tror att, som jag nu visat, det med avseende på fredstjänstgöringen icke föreligger några fall, där man kan säga, att det skulle vara något behov att ställa saken annorlunda. Det föreligger tvärt om ett behov att noga hålla på, att utbildningen skall ske vid det truppslag, som den värnpliktige blivit tilldelad. Och den förste ärade talaren, som torde anse, att man snarare bör öka än minska utbildningstiden för de värnpliktige, bör, synes det mig, ännu mera fasthålla vid att den utbildningstid, som vi ha, bör av de värnpliktige utnyttjas vid det truppslag de blivit tilldelade.

Går jag så över till den andra frågan, nämligen tjänstgöringen i krig, så torde även där motionären ha tydligast uttryckt sig, då han säger, »att i krig måste oupphörligt framträda behov av att kunna *kommendera* värnpliktige till tjänstgöring även vid

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.
(Forts.)

annat än eget truppslag». Men så fortsätter han: »Antages förslaget, kommer det att verka såsom förbud för Kungl. Maj:t även att i krig kommendera vapenföra värnpliktige från ett truppslag till ett annat.»

Ja, har den ärade motionären därmed velat göra troligt att med den ändring av § 24 värnpliktslagen, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, det icke skulle finnas någon möjlighet för Kungl. Maj:t att, därest det uppstår ett behov av en förstärkning inom ett truppslag och man kan hämta denna förstärkning från annat håll, åstadkomma detta, då har han icke varit på rätta vägar.

Herr Lindhagen berörde § 33 värnpliktslagen, och det är just där man finner huru Kungl. Maj:t kan och bör i händelse av krig ordna detta förhållande. § 33 mom. 1 a) värnpliktslagen säger, att »för värnpliktig, som tillhör beväringen, gäller, så vitt konungen ej för särskilda fall finner gott annorlunda bestämma, att den värnpliktige under hela sin tjänstetid tillhör det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, vartill han blivit inskriven eller överförd.»

Om jag så går till generalstabschefens förslag till ny värnpliktslag 1901 och till Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende, så finner jag i sagda generalstabschefens framställning och i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet alldeles samstämmande följande motivering till detta mom. 1 a) i § 33 värnpliktslagen: »att § 33 mom. 1 har undergått den ändring att för tillgodoseende av de krav, som mobiliseringen framställer, Konungen skulle kunna uti de avseenden, varom detta moment handlar, utfärda föreskrifter för särskilda fall.»

Ja, huru ställer det sig då i händelse av ett krigsfall? Då skall ju en mobiliseringsorder utgå, och samtidigt med denna orders utfärdande kan och bör naturligtvis Kungl. Maj:t med tillämpning av detta moment i § 33 fatta ett beslut, som möjliggör, att i den mån det visar sig behövt, från ett truppslag till tjänstgöring vid ett annat truppslag överflytta värnpliktige vid mobiliseringen eller på grund av de förhållanden, som inträda senare under kriget.

Denna motivering med avseende på § 33 mom. 1 a) värnpliktslagen är skriven så vid, att den avser även försöksmobilisering. Kungl. Maj:t kan gå tillväga på alldeles samma sätt vid en dylik mobilisering, varom den förste ärade talaren ju också har ordat. Ja, själva bestämmelsen är avfattad så vid, att den kan tillämpas i varje fall, när det gäller att söka under fredsförhållanden få en bild av huru man bör gå tillväga i krigstid, ity att Kungl. Maj:t naturligtvis då kan verkställa en sådan överföring. Att Kungl. Maj:t skulle göra det i onödan, bör naturligtvis icke komma i fråga. Men Kungl. Maj:t kan göra det, och att det i krigstid kommer att ske, därom är jag alldeles övertygad.

Låter det göra sig, frågade den ärade förste talaren, eller låter

det icke göra sig att i krig beordra ett antal infanterister att föra undan en kanon från en plats till en annan? Ja visst låter det göra sig! Om de, som föra undan en kanon tillhöra infanteriet eller kavalleriet eller trängen eller ingenjörtrupperna, så lider väl denna deras karaktär af icke-artillerister icke därav, att de föra undan kanonen, och den omständigheten att en officer tillhörande ett annat truppslag möjligen vid det tillfället tager befälet, lär väl icke heller ändra deras karaktär att tillhöra det truppslag, vars uniform de bära. Jag tror icke, att man för det fallet behöver åberopa: Inter arma silent leges.

Med vad jag nu sagt tror jag det skall vara tillfullo ådagalagt att såväl i krig som i fred är den formulering, som Kungl. Maj:t givit åt sitt förslag till ändring av § 24 värnpliktslagen, fullt tillfredsställande med avseende på användningen av de vapenföra värnpliktige.

Jag skall be att få tillägga ett par ord med anledning av herr Lindhagens anmärkning i avseende på formuleringen av denna paragraf. Herr Lindhagen har ansett, att den blivit formulerad för vid med hänsyn till de icke vapenföra värnpliktige. I avseende på de icke vapenföra värnpliktige gäller ju, att man kan dela upp dem uti tre grupper. För det första det minimum, vilket på grund av den generalorder, som varje år utgår såsom generalorder nr 1, tilldelas de olika vapenslagen, särskilt för att tillförsäkra specialvapnen ett visst minimimått av icke vapenföra. Sedan kommer ovanpå detta ett överskott, vilket delas ut i samma proportion som detta minimum på de olika vapenslagen. I fall den ärade ledamoten av lagutskottet, som naturligt är, har tagit närmare del av Kungl. Maj:ts proposition uti detta stycke, så har han funnit, att därav framgår, att man kan ha åtskilligt att önska i avseende på en bättre norm för fördelningen av det så kallade överskottet. Det har nämligen anmärkts, att infanteriet vid denna proportionsvisa tilldelning måhända favoriserats och kommer att favoriseras något på specialvapnens hekostnad, och den kungl. propositionen innehåller ju ett och annat om de olika utvägar, man kan ha till att förekomma detta. Så kommer slutligen den tredje kategorien av icke vapenföra, de som under pågående vapenövning överföras från de vapenföra till de icke vapenföra. Beträffande den formulering, Kungl. Maj:t givit detta tillägg till § 24 värnpliktslagen, är det tydligt att någon överföring eller någon tjänstgöring vid annat truppslag av det minimum, om vilket jag först talade, säkerligen icke kommer i fråga med anledning av ändringen i § 24 värnpliktslagen. Men icke allenast i avseende på den tredje kategorien, utan även i avseende på överskottet, denna mellankategori, kan det naturligtvis förekomma sådana fall, då det kan vara både nyttigt och nödigt att något antal icke vapenföra värnpliktige få tjänstgöra vid annat truppslag än det de ursprungligen blivit tilldelade.

*Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.*

(Forts.)

*Angående
ändrad lydelse
av § 24 värn-
pliktslagen.* Jag tror därför, att det ur denna synpunkt är både praktiskt och icke farligt att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

(Forts)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till vad utskottet hemställt, 2:o) bifall till den av herr Petersson i Lidingö villastad avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till herrar Lindhagens och Borgs reservation; och fattade kammaren beslut i överensstämmelse med det under 1:o) upptagna yrkandet.

§ 6.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål, som avses i gällande lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, och förordning angående ändrad lydelse av 1 § i förordningen om frihamn den 15 november 1907.

§ 7.

Herr talmannen meddelade härefter, att hans excellens herr statsministern tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 20 innevarande månad komme att besvara dels herr Starbäcks interpellation rörande åbofrågan, dels herr Lindhagens interpellation angående ordensväsendet och de civila ämbetsmännens paraduniformer.

§ 8.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till
dels Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 82, angående ökad centralisering vid upphandling för statens räkning m. m.;

nr 105, angående val av två fullmäktige i riksbanken och tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda verk;

nr 108, angående val av ordförande och tre fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk; och

nr 116, angående utfärdande av enhetliga bestämmelser för kommunernas bokföring;

dels Riksdagens förordnanden:

nr 106, för två fullmäktige i Riksbanken;

nr 107, för tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 109, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 110, för godsägaren greve J. G. Lagerbjelke att vara fullmäktig i riksgäldskontoret; och

nr 111, för tre suppleanter i riksgäldskontoret.

Vidare anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 112, i anledning av väckt motion angående ändring av tulltaxans bestämmelser om tull å flytande polermedel;

nr 113, i anledning av väckt motion om ändrad beräkningsgrund vid förtullning av mattor;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om införande i förordningen den 15 maj 1908 angående restitution av erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som använts vid tillverkning av exportvaror, av bestämmelser om restitution av erlagd skatt jämväl då socker utföres till svensk frihamn eller intages å svenskt frilager; och

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 7, 8 och 12 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om införande av proportionellt valsätt vid val av de i 71 § i riksdagsordningen omförmälda valmän och deras suppleanter; och

nr 24, i anledning av väckt motion om ändring i 2 § 4 mom. andra och tredje styckena tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 117, i anledning av väckt motion om åvägbringande av utredning och förslag i fråga om statsunderstöd åt byggnadsföreningar för åstadkommande av allmänna samlingslokaler;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ändringsarbete inom nationalmuseibyggnaden;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

ändrad lydelse av § 3 samt övergångsbestämmelserna i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning den 18 juni 1910;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personligt lönetillägg åt tillförordnade ombudsmannen och fiskalen i medicinalstyrelsen E. O. Åberg;

nr 121, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren Gustaf Wilhelm Hjalmar Carlbergs änka;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa tjänstemän att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för den 19:de interparlamentariska konferensens hållande i Stockholm år 1914 samt en i hithörande ämne väckt motion;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i den s. k. djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals och Drottningholms slott;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1914;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader år 1914 jämte i hithörande ämne väckta motioner;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk samt i ämnet väckta motioner; och

nr 128, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel samt förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Sandhult nr 1, 2, 3 och 4 jämte Ubbetorp nr 1, ett torp, i Kalmar län;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Stora Brogård nr 1 i Jönköpings län;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Skorpetorp nr 1 i Kalmar län;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa till Flyinge hingstdepå anslagna fastigheter;

nr 137, i anledning av väckt motion om anslag till vissa utredningar angående åboars och bostadsinnehavares rätt till lägenheter å rekognitionsskogar och under bruk skatteköpta hemman;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vård av enskildes skogar på Öland;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående den skogsvårdsstyrelse åliggande verksamhet på Öland;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges utsädesförening, jämte två i ämnet väckta motioner; samt

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av Första kammarens beslut ifråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av skolbad vid landsbygdens folkskolor.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,15 på natten.

In fidem
Per Cronvall.
